לציונות–לסוציאליזם–לאחוות עמים

יום ו', כ' באלול תשמ"ח, 2 בספטמבר 1988 / שנה מ"ו מס' 13742 / המחיר –.2 ש"ח כולל מע"מ

תושבים מכפר אז"ר פונו מבתיהם בגלל גז בלתי מזוהה באוויר

זהבה מרום

תושבי רחוב הפלמ"ח שבכפר אז"ר פונו אמש מבתיהם לאחר שבאוויר התפשט ריח חריף שטרם זוהה. כתוצאה מן הגז מתו שני כלבים, ושוטר ששאף את האוויר חש ברע. למקום הגיעו כוחות משטרה, מגן דוד וכיבוי אש, והם החלו לפנות תושבים ולבדוק את מקור הריח.

הלימודים מתחדשים במלואם; המורים השעו את השביתה

עם זה נמנעו ארגוני המורים מלהודיע על סיום השביתה ● אמש נועדו נציגיהם עם שר האוצר ושר החינוך ● גופים פוליטיים פרסמו שיגויים למורים ולשרים עקב השביתה הפתאומית אתמול

יצחק שור, טוביה בסקינד, דורית גפן, דני ביירן, עתיים

שנת הלימודים תיפתח הבו־קר, באיחור של יום אחד. כך החליטו אתמול ארגוני המורים. החלטתם נתקבלה לאחר הודעת השרים נבון ונסים כי ייפגשו אתם בלילה בלשכת שר האוצר בתל־אביב, להמשך המו"מ על תוספת השכר.

ארגוני המורים לא הודיעו על סיום השביתה, אלא על השעייתה בלבד. הם האשימו את שר האוצר באחריות לשביתה, משום שלא נפגש עם שר החינוך יום קודם לכן.

(המשך בעמוד 4)

שלום לכל הכיתות

אתמול נפתחה שנת הלימודים רק בגנים ובכיתות א'. היום כולם חוזרים ללימודים (צילום: עוזי קרן)

אלי לנדאו לא הצליח לשבור את השביתה

ידידשע מרקוס

הפירסומים של ראש עיריית הרצליה, אלי לנדאו, שעיריית הרצליה תפעיל את כל מוסדות החינוך בעיר בעזרת צוותי מדריכים, הורים ועובדי העיריה וקריאתו להורים לשלוח את ילדיהם לבתי ספר, נכשלו כישלון חרוץ. לבתי הספר התיכוניים לא בא אף תלמיד אחד, ואילו לבתי הספר היסודיים הגיע קומץ תלמידים, שנאלצו להתפזר כעבור זמן קצר. עובדי העיריה נותרו ללא עבודה.

היחידים שנפגעו מצעדו של ראש העיר הם ילדי כיתה א' וגני ילדים, שלא נכללו בשביתת המורים, אולם כתגובה להודעת ראש עיריית הרצליה, השביתו בהרצליה גם את כיתות א' וגני הילדים.

גמול הצלחה: ישראל מעלה את המשכורת לחיילי צד"ל

אבי בניהו, יהודה צור

במערכת הבטחון הוחלט להעלות את שכרם החודשי של חיילי צבא דרום לבנון בכ־30 אחוזים החל מהתקופה הקרובה. תוספת השכר משקפת שביעות רצון גוברת והולכת של צה"ל מהצלחותיו של צד"ל מול מתקפות המחבלים, ומקווים שהיא תביא צעירים נוספים מאזור הבטחון להצטרף לצבאו של הגנרל אנטואן לאחד.

השכר החודשי הממוצע בצד"ל הוא כיום כ־100 דולר. הוא יועלה לכ־130 דולר לחודש. שכר חיילי צד"ל נחשב לגבוה בדרום לבנון, והמשרתים בו זוכים להטבות עבורם ועבור בני משפחתם.

בעת האחרונה הולך צד"ל ומתמסד כצבא סדיר, והונהגו בו דרגות לחיילים ולקצינים כנהוג בצה"ל. כמו כן עיצבו גדודי צד"ל תגי יחידה למתפת החולצה לטיפוח גאוות היחידה. בצד"ל הוקמה באחרונה גם יחידת משטרה צבאית, והמשרתים בה חובשים כומתות ארומות ומסירים בצירי תנועה ובין מוצבי צד"ל.

צבאו של הגנרל לאחד מתחדש גם באמצעי לחימה שקיבל

(המשך בעמוד 2)

פולין ביטלה ביקור מתוכנן של שר החוץ פרס בורשה

מוטי בסוק

פולין ביטלה לאחרונה ביקור מתוכנן של שר החוץ שמעון פרס בורשה. הביטול התקבל בהפתעה בירושלים.

פרס עמד לבקר בפולין מיד לאחר יום הכיפורים. נראה כי ורשה משתדלת לשמור על פרופיל מדיני נמוך ביחסיה עם ישראל. כך היה גם בשעה ששהשר נבון ושר התיירות שריר ביקרו בפולין לפני מספר שבועות. בעת ביקורו של פרס בהונגריה במאי, הגדירו ההונגרים את אורחם כיו"ר המערך ולא כשר החוץ של ישראל. במשרד החוץ בירושלים מעריכים כי ביטול הביקור בורשה לא ימנע את הפגישה המתוכננת של פרס עם שר החוץ הפולני בעוד כשלושה שבועות בניו־יורק.

שופטי ביהמ"ש העליון ב"אוצר 3" ● עמוד 2
שמיר: לא אשנה את דיווחי ● עמוד 3
חיסון נגד פוליו באור־עקיבא ● עמוד 4
צו מניעה נגד עיצומים בבכ"ל ● עמוד 21
הארץ מעצר 2 חשודות בסיוע לאביטן ● עמוד 23
בנק ישראל יפחית את הרבית במשק ● עמוד 24

שמיר ירה מן המותן

התערבותו של ראש הממשלה יצחק שמיר למען החזרת הנשק שהוחרם (על־ידי המשטרה) אצל המתנחל מישאל כהן, אשר ירה בניגוד להוראות הקיימות לגבי כללי ההגנה העצמית, היא שערוריה הפוגעת בסדרי הממשל התקינים. תחת הלחץ הפוליטי של המתנחלים ובאווירת הבחירות, הרשה שמיר לעצמו לתת הוראה שאינה בסמכותו. אצל המתנחל מישאל כהן הוחרם הנשק לצורך חקירה משטרתית לאחר שהתעורר חשד, כי הוא השתמש בו בניגוד להוראות, המאפשרות שימוש רק כאשר, לחייו של המחזיק בנשק נשקפת סכנה.

ראש הממשלה התערב בתהליך החקירה של המשטרה, דבר שלא יעלה על הדעת במשטר דמוקראטי תקין. יתרה מזו, אגב הוראה להחזיר את הנשק למישאל כהן פסק (!) הלכה, כי „כל נשק שימש להגנה עצמית והוחרם אצל המתנחלים יוחזר להם".

ההתערבות השרירותית הזאת של שמיר פעלה בצורה הרסנית כעבור ימנה בלבד. מתנחל אחר, שלעבר רכבו נזרק בקבוק תבערה (כלי שהוא עצמו או רכבו נפגעו) פתח ביריות בצורה עיוורת „לכיוון שממנו נזרק הבקבוק, וכתוצאה מכך פגע בשני חיילים, אשר היו במרדף אחרי משליכי בקבוק התבערה.

ראש הממשלה נושא באחריות ישירה לפציעתם של שני חיילי צה"ל אלה. מי שמצדיק שימוש בנשק על־ידי אזרחים תוך שהוא מתיר בידיהם את השיקול הבלעדי מתי להשתמש בו, מעודד את הפיכת חשטחים ל„מערב הפרוע", שבו כל מחזיק בנשק יעשה שפטים באזרחים המקומיים. לא יתגונן, אלא יטול לעצמו סמכות שפיטה וענישה כאחד. חרעש סביב „החרמת הנשק" אצל המתנחלים הוא מלאכותי, וכוונתו ברורה מלכתחילה: הם מעוניינים ליצור מצב שבו יוכלו לשמש מעין צבא פרטי של המתנחלים, לא יהיו כפופים לחוקי ישראל, יצפצפו על המשטרה וזרועות הבטחון, וזה אשר „ינהיגו סדר" בשטחים. שהרי כמה מן המתנחלים (מדובר במקרים ספורים בלבד) שנשקם הוחרם לא נותרו בלי נשק להגנה עצמית. המשטרה, שהחרימה את הנשק שירו בו, על פי חחשד שלא לפי הוראות קיימות, העניקה להם נשק חילופי (כך גם מישאל כהן לא נותר בלי נשק). החחרמה נועדה לאפשר חקירה, כולל בדיקה בליסטית. מי שמורה, כמו ראש הממשלה, להחזיר את הנשק, משבש למעשה את הליכי החקירה.

מתברר שראש הממשלה עצמו יורה מן המותן בהוראות הבאות לתחניף למתנחלים, תוך צפצוף על סדרי ממשל תקינים.

התחקיר קבע: המתנחל שפצע חיילים פעל בניגוד להוראות

ירה 11 כדורים אף שלא היתה סיבה לפתוח בירי ● שוחרר בערבות ונשקו הוחרם ● אלוף מצנע: אזרח אינו מוסמך להעניש או לתקוף ● הוסר העוצר ברצועה

אבי בניהו, פנחס ענברי, טוביה בסקינד, עתיים

מתחקיר שנעשה אתמול בצה"ל עולה בוודאות, כי גדליה בקר, איש התנחלות „מעלה עמוס" שירה ופצע שלשום בלילה את שני החיילים, פעל בניגוד גמור להוראות. אלוף פיקוד המרכז עמרם מיצנע אמר, כי הירי של בקר לא היה מוצדק והגדיר את המקרה „תקלה".

המתנחל גדליה בקר שוחרר אתמול בערבות ממעצרו וחזר לביתו במעלה עמוס. נשקו הוחרם. כתבנו הצבאי מציין כי מתחקיר צה"ל עולה, שלאורח לא היתה כל סיבה לפתוח בירי. לעבר מכוניתו של בקר הושלך בקבוק תבערה שלא פגע ברכב, אולם התפוצץ על הכביש אחרי הרכב והתלקח. במקום להמשיך בנסיעתו ולדווח לשלטונות הצבא, העדיף גדליה בקר לעצור את מכוניתו לנסות ולפגוע במשליכי בקבוק התבערה.

הוא ירה 11 כדורים מאקדח שהיה ברשותו ופצע שני חיילים של צה"ל. החייל ניצן פרי נפצע באורח בינוני בכטנו ובגבו, והחייל גיורא סייפן נפצע קל. אלוף פיקוד המרכז עמרם מצנע ביקר אתמול אצל החיילים המצועים בבית החולים „הדסה" בירושלים.

ניצן פרי, שנפצע פצעים בינוניים מיריות המתנחל הוא חייל ביחידה מובחרת. אחד הכדורים ננעץ ליד חוט השדרה, והרופאים חוששים להוציא אותו משם מחשש לפגיעה חמורה. הוא עבר ניתוח שבו

(המשך בעמוד 4)

הושג הסכם לקיצור תורים עם רופאי ביה"ח „סורוקה"

הושגה הבנה על הפסקת העיצומים וחידוש הניתוחים האלקטיביים במשמרת בוקר ובשעות אחר־הצהרים בבית־חולים „סורוקה" בבאר־שבע. ההבנה הושגה אתמול בין מנכ"ל קופת־חולים נחום פסח לבין ועד רופאי בית־החולים „סורוקה" ומנהל בית־החולים.

ההסדר ב„סורוקה" הושג לאור התנאים המיוחדים של בית־החולים, היחיד במרחב הנגב, לאחר שבביקור האחרון של מנכ"ל קופת־חולים שם הובטחו לעובדים בין היתר הטבות ייחודיות כמו השתלמויות למתמחים, מעונות יום לילדי העובדים וסיוע בהובלת רהיטים מהצפון לרופאים שיבואו לעבוד ב„סורוקה".

מזכירות חטיבת רופאי בתי־החולים של קופת־חולים הודיעה כי היא מברכת על התנאים שנוצרו בבית־החולים „סורוקה" להפעלת המתקנים בשעות אחר־הצהרים. מזכירות החטיבה קוראת להנהלת קופת־חולים להגיע להסכמים דומים גם עם בתי־חולים אחרים, כדי שניתן יהיה להפעיל את ההסדר. לעומת זאת מתכננים הרופאים להמשיך בהשבתות לסירוגין של בתי־החולים של קופת־חולים גם בשבוע הבא, במחאה על אי־מימוש ההסדר שסוכם עמם.

„לאשפז בבתי־ח פרטיים"

בתגובה לדבריה של שרת הבריאות על חוסר אפשרות תקציבית לאשפז בבתי־חולים גריאטריים כ־1700 קשישים סעודיים טוען יו"ר אירגון בתי־החולים הגריאטריים הפרטיים, נתן אורן, שכל עוד משרד הבריאות מאשפז קשישים סיעודיים בבתי־החולים הגריאטריים הציבוריים, שהם היקרים ביותר, במקום במערכת הפרטית, שהיא הזולה ביותר, ברור שנוצרת מצוקה תקציבית.

חוכמת זקנים / לימודים

המוני הנוער והילדים האמורים (אם לא תבוא השביתה הגואלת) לנהור היום לבית־הספר, קחו את הלימודים ברצינות, אבל לא ברצינות מופרזת. כמה תלמידים בינוניים הפכו למבוגרים חכמים, ודבריהם ראויים להישמע גם אם אינם עומדים בתקני משרד־החינוך והמורה ציפורה.

ללומדי ההיסטוריה אומר המשורר הצרפתי ז'אן קוקטו: „היסטוריה היא צרור עובדות המתגלות בסופו של עניין כשקרים; אגדות הן שקרים ההופכים בסופו של דבר להיסטוריה".

ללומדי המתמטיקה אומר הפילוסוף (והמתמטיקאי) האנגלי ברטראנד ראסל: „אפשר להגדיר את המתמטיקה כתחום שבו אף פעם איננו יודעים על מה אנו מדברים, או האם מה שאנו אומרים הוא אמת".

ללומדי השפות הזרות יאה אימרתו של הסופר האנגלי ג'וזף קונראד: „עבור העוסק בשפות מגיע הרגע בו העולם אינו אלא מקום המכיל מלים רבות, והאדם הופך חייה מדברת, שאין לה כל יתרון על התוכי".

ולמורים יאה אימרתו של גיטה: „בכל מקום, אנו לומדים רק מאלה אותם אנו אוהבים".

רוביק רוזנטל

"על המשמר" בשטח/בחירות

קצב בשוק

בפרפרזה תלמודית ניתן לומר, שהמגמה בימים אלה של טרום־הבחירות היא: „מפי ירקנים ינקת עוז". אתמול בצהריים היה זה השר קצב, שבא ללמוד תורה אצל הבאסטות של שוק הכרמל. המורים היו אתו לאורך כל הדרך. — „קצב קצב", „קצב יש — אל תתייאש", „קצב בשטח — המערך במתח", וכמובן „קצב מלך ישראל חי וקיים", תוך כדי נשיאה על הכתפיים, זריקת אורז, סוכריות וכל השאר.

כמעט כמו מארג־עיון לפני שש שנים. והתלמיד משה עניו ודידקטי עד מאוד. לכל אחד הוא מפנה שתי שאלות. איפה אתה גר, והאם אתה עוזר לנו, קרי הליכוד. התשובה לשאלה השניה היתה תמיד, כן, אולי בהשפעת המגאפון, שזעק „הליכוד בשוק והשוק עם הליכוד".

קצב מסייר בשוק ומקבל את ברכת הרב

פה ושם, התעכב קצב לשיחה קצת יותר ארוכה שעיקרה נושא השלום. לדוגמה — זקנה עם סלים: „קצב, מתי יש שלום?" קצב: „יהיה שלום כשהליכוד יהיה בשלטון. שלום זה דבר טוב. רק הליכוד יביא שלום. הכי חשוב זה שיהיה השלום".

הסיור לווה על ידי „הליכודית", כוח של מדביקי סטיקרים שהוקם מצעירים מתנדבים, וצלם שהתחיל בפולארויד וסיים בווידיאו. מעניין מה יעשו עם הסרט. מעניין גם, אם האשה שצעקה כל הזמן „יהודה", וזרקה לכיוון השר חפצים בלתי מזוהים, נרגעה סוף סוף.

אמיר חפץ

רובינשטיין בפיאצה

אז שלחו אותי לכסות עצרת בחירות של הליכוד בפיאצה בחודרה, בהשתתפות השר ארנס וחברים. כשהגעתי לפיאצה שרר בכל השטח שקט מראיג מבחינתי, וכנראה שהעצרת בוטלה. פטור בלא כלום אי־אפשר, העפת מבט סביב וגיליתי אי שם, בפינת הכיכר הגדולה, התגודדות של אנשים. שירכתי את רגלי לשם בתקווה לחזות במשחק הימורים בלתי־חוקי, אך לראבוני הוחלף מחלק הקלפים הקבוע בחבר־הכנסת אמנון רובינשטיין, שענה לשאלות הקהל.

רומה, שגם למעלה מעשר שנות פעילות ציבורית לא הצליחו לשבור את המחיצה שבין הפרופסור למשפטים בן העשירים לבין קהל הכיכרות. בפנים לאים ניסה רובינשטיין ליצור קומוניקציה כלשהיא עם הסובבים אותו. הקהל, שהיה מורכב מעוברי אורח שהזדמנו באקראי למקום והתקהלו מסביב לשולחן המיותם, ניסה לחזות מה בדיוק מציעה תנועת המרכז־שינוי להציע לציבור. רובינשטיין, בהסברים ארכניים ומפורטים, פרש את מצע המפלגה בענייני שיכון, חינוך גבוה וקיצור השרות הצבאי. כתבת מקומון ניצלה את ההזדמנות לראיון חפוז עם חבר־הכנסת, ורובינשטיין גווף בקפדנות של מורה בכל מי שמנסה להיכנס לדבריו. הראיון מסתיים כשרובינשטיין מצטלם כשהוא מעלעל במקומון, לתפארת חורה והסביבה.

רובינשטיין עייף ומבקש לסיים. לדבריו, מאחריו יום ארוך של סיורים והופעות. השעה רק שמונה בערב, ולפנינו עוד חודשיים של מערכת בחירות, ואני תוהה בקול רב האם יצליח הח"כ לעמוד בעומס המוטל עליו. הוא מודה שהערב הזה לא היה מוצלח ביותר, ומבטיח שישנו את השיטה.

ואני, שיצאתי לחפש מלוכה, מצאתי רק אתון עייפה.

גבי בשן

ציורמצב

רעל / משיח

אין על מי לסמוך

מכירים את תחושת־ההקלה, כאשר בקצה מינהרה ארוכה מתגלה סוף־סוף האור? תחושה כזו היתה לי כל הקיץ, ועל כן נשאתי בקלות את גלי החום וגם את הלחות: זו הפעם האחרונה שאני סובל מזה. הרי אחרי בוא המשיח גם האקלים מוכרח להשתנות, נכון? הרי הדעת אינה סובלת, שגם בבוא המשיח יהיו חמסינים וחום ולחות ויתושים. כך שידעתי, שעוד כמה שבועות, עוד כמה ימים — המשיח יבוא, וכל אי־הנעימות ואי־הנוחיות תבוא על קיצה.

איך ידעתי? מן העתון, כמובן. בראשית יולי הופיעו בכמה עתונים מודעות גדולות ובהן הבשורה: בואו של המשיח קרוב. הרבי מלובאביץ' כבר יודע, כי הוא מתגורר בצפת או בסביבתה, הוא מפשוטי העם, ועד סוף אוגוסט הוא יצביע עליו, או ימשח אותו, ואז תבוא הגאולה לכולנו. נורא שמחתי, ומייד רשמתי לי ביומן בעמוד של ה־31 באוגוסט: „בוא המשיח". רק שעד אז אחזיק מעמד — התפללתי.

האמת היא, שקצת גם דאגתי. למען האמת, לא קצת אלא הרבה. שכן, באותה מודעה נאמר, כי הלובביצ'ר גם חוזה בקרוב מלחמה עם סוריה. הדעת נותנת, שאחרי בוא המשיח לא תהיה עוד שום מלחמה. כלומר, המלחמה מוכרחה להתחולל לפני בואו, זאת אומרת לפני ה־31 באוגוסט. מאז שקראתי את המודעה, כל בוקר פתחתי את הרדיו בחרדה: האם בלילה פרצה מלחמה עם הסורים? וכך ספרתי השבוע את הימים בחרדה מהולה בתקווה: יום ראשון עבר בלי מלחמה; עוד ארבעה ימים. יום שני — אין מלחמה; עוד שלושה. יום שלישי, אין; עוד יום אחד, רק אחד, מחר כבר יבוא המשיח ואין מלחמה. ניצלנו!

יום רביעי, ה־31 באוגוסט המיוחל. גם הוא עבר. המשיח ויתר, כנראה, על המלחמה עם סוריה, אבל איפה הוא? לא צפת, לא אחד מפשוטי העם, לא כטיח. איזה מין משיח זה, המבטל את בואו בלי להודיע? והחום נמשך, וגם הלחות, וכמקום על בוא המשיח מודיע הרדיו על עומס־חום מוגבר הצפוי לנו. באמונה, אין על מי לסמוך. גם הרבי מלובאביץ' כבר לא מה שהיה. בעבר הוא ידע לראות, שמיבחן נבואותיו לא יהיה במועד כה קרוב, שהכול יזכרו אותו ויוכלו לתפוס אותו „על חם".

יהודה להב

גינס/כסאות

עלייה צורך ישיבה

הכיסא הגבוה ביותר בעולם, המתנשא לגובה 13 מטר, הוא שלנו. יציגו אותו בתערוכת „רהיטי ישראל 89", שתתקיים בחול־המועד סוכות בגני התערוכה.

הכיסא הענק הוא כיסא מסוגנן, המעוצב כווריאציה לכיסא המפורסם מדגם „מקינטוש", של האדריכל הסקוטי הידוע, צ'ארלס מק'קינטוש, שחי בראשית המאה. גובה המשענת בלבד בכיסא זה יגיע לתשעה מטרו. הכיסא המוגדר כיום בספר השיאים של גינס ככיסא הגבוה ביותר בעולם, מתנשא לגובה 12.70 מטר. מר עמי ליבט, מזכיר איגוד יצרני עץ ורהיטים, מסר כי כבר הוחל בהליכים להכנסת הכיסא הענק הישראלי לספר השיאים. מה שחסר עדיין להשלמת התמונה הוא סולם בגודל המתאים, ויושבן נטול פחד גבהים.

מדף / אגדות

כיפה־אדומה על אוטוסטרדה

הוצאת הספרים „לירית" החלה באחרונה להוציא סידרת ספרוני אגדות לילדים. האגדות המוכרות, שאין כמעט ילד היודע קרוא שלא שמע עליהם, האגדות שליוו אותנו בילדותנו: אצבעוני, בגדי המלך החדשים, פרח־לב הזהב, כפה אדומה, אלדין ומנורת הקסמים...

אבל דומה שאת האגדות הללו שהן למעשה מעשיות עממיות לא חדלים לספר: לספר, משמע, לעבד, ולמסור גירסה חדשה. כל מעבד בימינו נוטל לעצמו את החרות הקדומה ההיא של נשימה ואכות חסרי סבלנות. רותם בר, שעיבדה את הסידרה, יודעת כנראה שהילדים ממהרים לראות „רחוב סומסום" ואגדה אינסטנט. זה מה שהם צריכים.

לאגדות הנפלאות הללו שורשים עתיקים, ומוצאים גירסאות של סינדרלה עוד בתקופת הפרעונים. עכשיו תארו לעצמכם מספר מצרי קדמון היושב משוכל רגליים בפתח ביקתתו, ומסיים את סיפורו אחרי חמש דקות. הוא היה מושלך חת ושתים לספר

בִּגְדֵי הַמֶּלֶךְ הַחֲדָשִׁים

בגדי המלך החדשים, מחליפה לתחתונים

מספר המעשיות שבפתח השוק, ומספר שוב את גירסתו. אלא שלא כקדמונים, שהעריכו, פיתחו ושכללו, נוטים בימינו לקצר את בגדיו החדשים של המלך, עד שהם נראים כמו תחתונים בלויים. מקצרים לכיפה אדומה את הדרך ביער ושולים אותה ישר על אוטו־סטרדה. לאלדין מדליקים מנורת בז... פלורסנט, וכך מתקבלת מה ש... „לילדים". גם סידרת „גירסה של לירית נועדה לילדונים

סיפורים ליוסף בתוך הבור. הצרפתי שארל פרו בן המאה ה־17 והאחים גרים, הם עד היום המלקטים והמעבדים של האגדות הללו. מאז באו מעבדים על גבי מעבדים, ובלשון זמננו, מעבדי־מזון לסיפורים. הציורים והאיורים של נירה ארבל ודוד מוסקוביץ ופפי מרזל מרהיבים, ומי שמסתפק במראה עין ומלל אינסטנט, ימצא בסידרה עניין לילדיו.

אודנה מילר

עורך „עמודאחורי": יצחק בנטון

3 שופטי בית המשפט העליון ביקרו אצל עצורי „אנצר 3"

אילת מזור

שלושת שופטי בית המשפט העליון ביקרו אתמול במתקן הכליאה קציעות שבנגב. ביקורם של שלושת השופטים, בראשותו של נשיא בית המשפט העליון מאיר שמגר התקיים אגב בירור עתירתם של 16 עצירים במתקן, הקובלים על תנאי המעצר הקשים שהם מוחזקים בהם.

בשעה 9 בבוקר שמעו השופטים סקירה על המתרחש במתקן מפי אלוף פיקוד הדרום יצחק מרדכי והפרקליט הצבאי הראשי, תת־אלוף אמנון סטרשנוב. אלוף הפיקוד סיפר לשופטים על מבנה מתקן הכליאה ואילו תת־אלוף סטרשנוב שוחח עימם על הצדדים המשפטיים הקשורים במתקן.

במתקן הכליאה בקציעות כלואים 2750 עצירים, מתוכם רק 250 הורשעו בדין. השופטים סבבו בחום הכבד בתוך המתקן, שוחחו עם העצירים, בדקו את האוכל, את הכביסה, הטיפול הרפואי, השמיכות ועוד.

בתום הביקור אמר תת אלוף סטרשנוב: „זאת לדעת שמתקן הכליאה בקציעות היה פתוח במשך כל התקופה הן לפני התקשורת, הן לפני עורכי הדין והן לפני הצלב האדום וארגונים אחרים מהארץ ומחו"ל ולא היה לנו מה להסתיר. שופטי בית המשפט העליון שמעו מן העצירים על הקורה במתקן לפרטי פרטים הכל היה פתוח והוצג לפני השופטים ללא כחל וסרק".

השופטים שמגר, אלון ובך משוחחים עם אחד העצורים במכלאות ב„אנצר 3"

(צילום: יוני אבני, דו"צ)

חוסיין ומובארק דנים בקהיר על תוכניות אש"ף למדינה

אורי הורוביץ, ארנון יפה (צרפת), עלי כהן (קופנהאגן)

חוסיין מלך ירדן הגיע אתמול לביקור רישמי של שלושה ימים במצרים, ונפגש עם נשיא מצרים, חוסני מובארק. לראשונה מאז הודיע חוסיין על היתנתקות ירדן מן הגדה המערבית. השניים דנו בעיקר בהתפתחויות האחרונות באש"ף, ובאפשרות שהארגון יקים ממשלה גולה.

פקיד מצרי בכיר מסר, כי מובארק הביע בפני חוסיין את רצונה של מצרים להמשיך את שיתוף הפעולה בין ירדן לבין אש"ף, וכי השניים דנו בהצעות אש"ף להקים ממשלה פלשתינית זמנית, רעיון שמצרים וירדן כאחת תומכות בו. העיתון המצרי „אלופד" כתב אתמול כי הוא צופה פגישה משולשת בין מובארק, חוסיין וערפאת, לפני כינוסה של המועצה הלאומית הפלשתינית באוקטובר.

מדינות ערב מסכימות

מחמוד עבאס (אבו־מאזן), חבר הוועד הפועל של אש"ף העומד בראש הוועדה המשותפת לאש"ף ולירדן, אמר אתמול בראיון לעתון „איתיזאר", כי כל מדינות ערב מלבד סוריה, הודיעו לאש"ף כי תתמוכנה בכל החלטה שתתקבל על־ידי האירגון, וכי כל המאמצים באש"ף נעשים עתה להשגת עצמאות פלשתינית. לדבריו, המסמך שפירסם דובר אש"ף בסאם אבו־שריף הינו „מאמר מדיני" ואינו סותר את עמדות האירגון, ואילו מסמך פייסל חוסייני שלא קיבל את הסכמתו של האירגון, הוא נסיון של תושבי השטחים להגיע לעצמאות מדינית.

„שכחנו לבקש מדינה"

פארוק קדומי, ראש המחלקה המדינית של אש"ף, המבקר עתה בדנמארק כאורח המפלגה הסוציאל־דימוקרטית, נשאל אתמול במסיבת עיתונאים על האפשרות להקמת מדינה פלשתינית לצד ישראל, והשיב: „גבולות '47 שנקבעו בהחלטת האו"ם, לפיהם הוקמה מדינת־ישראל, הם הגבולות התופשים". כאשר נשאל קדומי מדוע לא דרשו הפלשתינים מדינה כאשר השטחים היו בידי ירדן ומצרים השיב במבוכה „שכחנו לבקש".

לשאלת כתבנו, שהשתתף במסיבת העיתונאים, אם שמו של ראש הממשלה הגולה יהיה פארוק קדומי, התחמק קדומי ממתן תשובה ברורה. הוא תקף בחריפות את ראש ממשלת ישראל ואת השר שרון, ואילו לפרס התייחס כאל „אישיות מפסידה" בבחירות הקרובות בישראל, כהן לדבריו, ינצחו שמיר ושרון ולא הכוחות המוכנים לראות באש"ף ובפלשתינים שותפים למו"מ. בביקורו בדנמארק נפגש קדומי גם עם שר החוץ הדני, אופה אלמן ייאנסן, והעלה את שאלת מעמדה של נציגות אש"ף בקופנהאגן. לנציגות אש"ף בדנמארק אין מעמד דיפלומאטי.

הצרפתים תומכים

מפלגת השלטון הסוציאליסטית בצרפת הודיעה לאחר מחלוקת חריפה, על השתתפותה בהזמנת ראש אש"ף לפרלמנט האירופי, בשטרסבורג, אך קראה לערפאת לתרום בביקורו להכרה הדדית בישראל. למרות הודעות קודמות מסר אתמול ה„לה־מונד" כי שר החוץ הצרפתי, דומה, עשוי לצאת לשטרסבורג כדי להיפגש עם ערפאת. סגנית שר החוץ, ארביג אוריג' תצא ככל הנראה כדי לפגוש את ערפאת.

בפאריס מתרעמים על כך כי שר החוץ היווני פפוליאס, הידוע בעמדותיו הפרו־פלשתיניות, החליט לארח את ערפאת בפרלמנט האירופי לפני שקיבל יפוי־כח מעמיתיו במועצת השרים. הנהגת המפלגה הסוציאליסטית בצרפת התנגדה קודם לכן לביקורו של ערפאת בפרלמנט, מחשש כי הוא יזיק לפרס ויגרום מורת־רוח בקרב היהודים הצרפתים בראש השנה, מועד ביקורו של ערפאת.

צביון רישמי

ערפאת כמעט ביטל את ביקורו בשטרסבורג, שכן הוא תבע שיהיה זה ביקור רישמי עם גינוני טקס השמורים לראש מדינה, כולל הופעה לפני אולם המליאה. בעקבות הפשרה שהושגה בעניין זה, לא ישתתף ערפאת בנאום בפני המליאה, ויופיע רק לפני הסיעות הסוציאליסטיות. כן יתקבל על־ידי נשיא הפרלמנט, מה שיקנה לביקורו צביון רישמי.

פורטוגל מינתה שגריר לא־תושב בישראל

מוטי בסוק

בשבוע הבא יגיש השגריר החדש של פורטוגל את כתב האמנתו לנשיא המדינה. זו פעם ראשונה שלפורטוגל שגריר בארץ.

מדובר בשגריר לא תושב, שגריר פורטוגל ברומא.

מינוי השגריר הוסדר בעת ביקורו של המנכ"ל המדיני של משרד החוץ יוסי ביילין בליסבון, ערב פרישתו מהתפקיד לפני כחודש.

הליברלים נקנסו על קבלת תרומה שלא כחוק

יצחק שור

מבקרת המדינה, השופטת מרים בן־פורת, החליטה לשלול מן המפלגה הליברלית שבליכוד שלושה תשלומים חודשיים, לפי חוק מימון מפלגות, משום שה־ליברלים קיבלו תרומה מתאגיד בניגוד לחוק. סכום השלילה הוא 820 אלף שקל.

בדו"ח שהגישה אתמול המבקרת ליו"ר הכנסת, שלמה הלל, ברמי תוצאות הביקורת על החשבונות הסיעות לשנת הכספים 1987, נאמר, כי המפלגה הליברלית קיבלה מהמכון לחקר החברה והכלכלה ע"ש יוסף ספיר 700 אלף שקל. ההחזירה לפני עריכת הביקורת, 450 אלף שקל. ההסברים שקיבלה המבקרת לתרומת התאגיד לא הניחו את דעתה.

שכרם של הליברלים יצא בהפסדם: הם קיבלו 250 אלף שקל ושילמו 320 אלף שקל, ולפיכך הפסידו 70 אלף שקל.

כן שללה המבקרת מסיעת חר"ש סך 25 אלף שקל, משום שהחשבונות לא שיקפו את מלוא ההכנסות וההוצאות.

דו"ח הביקורת על 16 סיעות אחרות, ובכללן המערך, חירות, מפ"ם, התחיה וכל הסיעות הדתיות, היה חיובי.

גמול הצלחה

(סוף מעמוד ראשון)

לאחרונה מצה"ל. סדנת חימוש עצמאית של צד"ל מכשירה את הכלים ומשפרת בהם את העבירות והשרידות.

כדי למשוך מגויסים לצבא דרום־לבנון, התקיימה השבוע במארג' עיון תערוכת נשק ואמצעי לחימה שבשימוש צד"ל. במקום ביקרו מאות צעירים שיעים, דרוזים וסונים המהווים מאגר פוטנציאלי לגיוס למחזור טירונים נוסף לצד"ל במחנה האימונים מאגדירה.

היום משרתים בצד"ל, על פי אומדנים רישמיים, יותר מ־2400 חיילים. תקופת הטירונות בצד"ל הוארכה כדי לשפר את ביצוע חייליו, ובצד"ל גורסים שפעולות חייליו בחודשים האחרונים, לרבות תפיסות מחבלים וסיכול נסיונות חדירה, מלמדים על כושר גדל והולך של החיילים.

„המשמר" עתון יומי
המו"ל: עתון וספר בע"מ
עיתון מפלגת הפועלים המאוחדת
עורך ראשי: מארק גפן
עורך משנה: ישראל זמיר (בחופשה)
מרכז המערכת: רוביק רוזנטל
המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, תל־אביב טל. 378833 חשבון בבנק הדואר 4—43360—3
המען למכתבים: שירות שקדואר נעול ת"א 61999
"AL-HAMISHMAR" (The Daily Guardian) 2, Choma Umigdal St. Tel-Aviv 67771 Phone: 378833 Telex: 341652
סניפים: ירושלים 94622 רח' בן־יהודה 2, בניין מגסור חדרים 102—121. טל' 3—233161. המען למכתבים: ת"ד 1216 ירושלים 91008. חיפה: 33134 רח' פבזנר 17, טל' 673673. המען למכתבים: ת"ד 4007 חיפה 31040.

הרמטכ"ל לקצינים דרוזים: עיזרו לנו למנוע עריקות

אבי בניהו

הרמטכ"ל רב אלוף דן שומרון פנה אתמול לקצינים משוחררים בני העדה הדרוזית בבקשה לסייע לשלטונות הצבא בהתמודדות מול העריקים. הרמטכ"ל שומרון אמר, כי לאחרונה ישנה ירידה במספר העריקים הדרוזים אבל יש לעשות עוד מאמצים.

הרמטכ"ל השתתף אתמול בכנס של קצינים דרוזים במילואים שהתקיים במסגרת עמותה. בכנס שהתקיים בבית החייל בחיפה השתתף גם אלוף פיקוד הצפון יוסי פלד וראש מינהל הסגל תא"ל ירמי אולמרט.

הרמטכ"ל סקר בפני הקצינים הדרוזים את התמודדות צה"ל עם האינתיפאדה וציין את התנהגותם של החיילים הדרוזים בצה"ל ובמשמר הגבול.

בהתיחסו להתעצמות צבאות ערב אמר שומרון כי „פוטנציאל האיום כיום מסוכן יותר לישראל". משתתפי הכנס פנו לרמטכ"ל לשלב יותר קצינים דרוזים בתפקידים בכירים וכן לפתוח את כל זרועות וחילות צה"ל בפני חיילים בני העדה. הם טענו עוד, כי לא יתכן שקצינים דרוזים משוחררים לא יתקבלו לעבודה במפעלים בטחוניים. „אין לנו מדינה אחרת ואנו בשותפות מלאה, שעמדה במבחני העבר. אין ספק שניתן לעשות יותר כדי להגיע לשוויון. „זה לא קל אולם נשתדל לעשות כך", הבטיח הרמטכ"ל.

קיסינג'ר מציע הסדר ביניים שלא יאפשר מדינה פלשתינית

דליה שחורי (ארה"ב)

וואשינגטון. — מזכיר המדינה של ארה"ב לשעבר הנרי קיסינג'ר הציע תוכנית להסדר ביניים, המבוססת על אי חזרת ישראל לגבולות 1967, אי החזרת מזרח ירושלים ואי הקמת מדינה פלשתינית. קיסינג'ר אמר, כי על ישראל להודיע על נכונותה לוותר על עזה ועל החלקים המאוכלסים בצפיפות על־ידי ערבים בגדה המערבית, במסגרת של הסכם ביניים, שבו תכונן סמכות ערבית כלשהי, אך לא מדינה פלשתינית.

קיסינג'ר אמר, כי מדינות ערב המתונות — ירדן, מצרים וסעודיה — יוכלו לתרום את חלקן אם יקימו מעין שותפות שתהיה אחראית לקיום ההסדר בתקופת הביניים. לאחר תקופה זו של קיום־ביחד יהיה אפשר להכנן את הצעדים הבאים.

קיסינג'ר הטעים, שלהסדר כזה יש סיכוי מאחר שאינו נותן לאף צד למלא את שאיפותיו במלואן. „זו הדרך שבה נעשו רוב ההסכמים במזרח התיכון", אמר. הוא הוסיף, שהסכם־ביניים הוא ההסכם היחיד שיש לו סיכוי עתה במזרח התיכון, ובהסכם הביניים שהוא מציע תוכל ארה"ב למלא תפקיד מועיל.

אנו משתתפים בצערה של
מיכל אמסטרדם והמשפחה
במות
האב
קיבוץ העוגן

יקירנו
נפתלי קארצ'מר
איננו
ההלויה היום, יום ששי, 2.9.88, בשעה 10.30
בבית העלמין בחולון נפגשים ליד השער החדש
יושבים שבעה בבית המשפחה
המשפחה

במלאת שנה למותו של חברנו
יחיאל פריש ז"ל
נעלה לקברו ביום א', 4.9.88 בשעה 16.00.
לאחר העליה לקבר נתייחד עם זכרו
במועדון לחבר.
המשפחה
וקיבוץ יקום

גילוי המצבה על קברו של חברנו היקר
אליעזר שחם (לוליק) ז"ל
יתקיים ביום ראשון 4.9.88 בשעה 17.00
בבית הקברות בקיבוץ מעברות.
היציאה מהקיבוץ.
המשפחה
וקיבוץ מעברות

4000 צעירים שרוצים לשנות פני המדינה בהפנינג בגעש

יורם בר

למעלה מ־4000 צעירות וצעירים, רבים מהם בחולצות שומריות, מילאו אמש את הרחבה מול „הטירה" בגעש בהפנינג שהתקיים תחת הכותרת „למען שינוי פני המדינה עם צעירים".

האירוע, שאמור היה לכלול גם הייד פארק פוליטי, צומצם להופעות אמנותיות ודברים שנישאו מפי אבו וילן ומוטי והפטיג מהשומר הצעיר, בגלל איום של צו מניעה מצד הליכוד שטען, כי הערב מאורגן על־ידי מפ"ם ולכן אסורה בו הופעות אמנים בכלל ויהודית רביץ בפרט.

אבו וילן תקף בדבריו את מדיניות הליכוד והזכיר, שהיה זה הליכוד שניסה לטרפד את ההפנינג בגעש. רכז הנהגת השומר־הצעיר, מוטי והפטיג, הודה לאלפי חניכי השומר־הצעיר שהיו בקהל על בואם והזכיר את כל חוליי החברה שנגרמו ממדיניות כושלת של הממשלה — חוליים בהם נלחם הנוער למען שינוי ושיפור פני המדינה.

מנחה הערב, משה טנא, חזר והזכיר פעמים מספר שערב זה מאורגן על־ידי השומר הצעיר ולא על־ידי שום מפלגה אחרת. שירה בציבור, שפתחה את החלק האמנותי, השאירה את מרבית הקהל אדיש. הקהל המתין להופעת עטירת הדציבלים של יהודית רביץ, אך לפני שכוכבת הערב עלתה לבמה, הופיעו שחקני תיאטרון נוה־צדק סיני פתר ופטר גדיש בקטעים מתוך ההצגה „הפטריוט".

בטרם עלתה יהודית רביץ לבמה היא אמרה, כי היא מודעת לרעש שקדם להופעתה אך אין לה מה להגיב פרט לעובדה שהיא במקום. הקשר הפוליטי היחידי שלה עם האירוע, אמרה הוא אביה המפ"מניק.

ואז היא עלתה לבמה כשאלפי קולות נלהבים מלווים את שירתה. הם אהבו אותה באמת וקולות התלהבותם גברו אפילו על שוללת הענק של ציוד התגברה, שלא היה מבייש כל הופעת רוק בפארק הירקון.

משולהבים מהופעת יהודית רביץ (צילום: מאיר פרטוש)

טמיר: אם נרצה או לא נרצה אש"ף זו התנועה של הפלשתינים

„לא אשנה דעותי בגלל הביקורת בארץ" – אמר מנכ"ל משרד־החוץ ● קורא לחזרה לתהליך השלום מבלי לחכות עד שיירגעו הרוחות בשטחים ● הליכוד דורש לפטר את טמיר מתפקידו

דליה שחורי, (ארה"ב), מוטי בסוק, יורם בר

וושינגטון. — מנכ"ל משרד־החוץ, אברהם טמיר, אמר אתמול, בפגישה עם הכתבים הישראליים בוושינגטון, כי מאחר שאין היום צד ירדני למו"מ, על ישראל לשאת ולתת עם מנהיגות פלשתינית מהשטחים על הסדרי ביניים.

„אם נרצה או לא נרצה, אש"ף זו התנועה של הפלשתינים. זו התנועה שלהם, לא שלנו, ועד היום לא היתה שום אפשרות למצוא תחליף לתנועה הזאת. גם חוסיין לא חשב לנהל מו"מ בעצמו, אלא חיפש שותפות פלשתינית והאמין, שההסכם בינו ובין יאסר ערפאת יניב שותפות כזו", אמר טמיר.

הוא הוסיף, כי גם עוזר מזכיר המדינה האמריקני, ריצ'ארד מארפי, ניסה, בעקבות הסכם חוסיין־ערפאת, להכשיר את הקרקע להנהגה פלשתינית מתאימה. הוא ציין, כי לאש"ף, כמו לארגונים אחרים מסוגו, יש מבנה משותף סביב הטרור, אך לא סביב התהליך המדיני. אש"ף בורח מהחלטה על מבנה־משותף מדיני מאחר שהוא חושש מפיצול, אמר טמיר. לכן, „כל אלה שמייחלים לשינויים באש"ף, צריכים לשאול את עצמם מה יקרה כל־זמן שהשינויים האלה לא יחולו".

להשפיע על אש"ף

טמיר אמר, כי בנסיבות אלה צריכות מדינות ערב להפעיל השפעתן על אש"ף, שלא יציב מכשולים בפני מנהיגות פלשתינית לנהל מו"מ עם ישראל. באי־הצבת מכשולים, אמר טמיר, הכוונה היא להבטיח, שאש"ף לא ירצח את חברי המשלחת ויאפשר לתהליך השלום להתחיל.

בהתייחסו לפרסומים שהיו בארץ בעקבות דבריו שלשום, אמר טמיר, כי לא שינה את דעותיו בגלל מה שאומרים בארץ. „אני לא חושב שמה שאמרתי היה צריך לעורר רעש כזה. אני כבר רגיל לרעשים ואיני משנה את דעותי הבסיסיות. אני מביע אותן בתוקף היותי פקיד בממשלה. איני רוצה להשען על דוגמאות שבהן פקידים אחרים נותנים ביטוי לדעותיהם. אני חושב, שאני נמצא בתחום הבעת חופש הדעה המינימלי של בני־אדם שאינם צריכים להיות במתחרות כדי להתבטא".

טמיר אמר עוד, כי ימשיך לפעול למען השלום ו„אין לי שום אמביציות אחרות חוץ מהשלום".

לחזור לתהליך השלום

הוא ציין, כי הדיון בין ישראל ומשלחת של מנהיגות פלשתינית מהשטחים יוכל להיסוב על כינון אוטונומיה והסדרי ביטחון בתקופת המעבר. הוא הדגיש, כי קיים למעשה קונסנזוס בין כל המפלגות לגבי מו"מ עם משלחת פלשתינית (בהעדר ירדן) על הסדרי מעבר, וכן על כך שבתקופת המעבר לא מורידים ישובים ולא פותרים את בעיית ירושלים.

בדברו על האינתיפאדה אמר טמיר, כי הבעיה אינה רמת האלימות ואמצעי הביטחון הננקטים למיגורה, אלא היקף כוחות הביטחון שישראל פורסת בשטחים והתוצאה הכללית שהיא — התרחקות מתהליך השלום.

„הפוטנציאל של ההידרדרות הוא שהיא עלולה לגלוש מעבר לגבולות הקו הירוק והגבולות הערביים", אמר טמיר. לכן יש לחזור לתהליך השלום ולהתחיל בו במקביל למתרחש בשטחים, מבלי לחכות עד שיירגעו הרוחות. „מדיניות זו אינה יכולה להישאר לבד על הבימה. צריכה להיות מדיניות של שלום".

בביקורו כאן נפגש טמיר עם שגריר סין באו"ם, לי יו, המכהן עתה כיו"ר התורן של מועצת הביטחון. היום ייפגש טמיר בניו־יורק עם שגריר בריה"מ. עוד נפגש אתמול טמיר עם ריצ'ארד מארפי ועם היועץ המשפטי של מחלקת המדינה, אברהם סופר.

פרס מסרב להגיב

שר־החוץ, שמעון פרס, סירב אתמול להתייחס לדברי מנכ"ל משרדו, אברשה טמיר, במכון למדיניות במזה"ת בוושינגטון.

פרס ציין, כי בעיתונות בארץ הופיעו לפחות שתי גירסאות על דברי טמיר, וכי עד שיקרא את פרוטוקול ההרצאה או ישוחח עם המנכ"ל לא יגיב.

דובר משרד־החוץ הבהיר אתמול, כי „אין כל שינוי בעמדות הממשלה כלפי אש"ף. עמדתנו היתה ונשארה כי כל עוד אש"ף אינו מכיר בישראל, אינו מקבל את החלטות 242 ו־338 של האו"ם ואיננו מפסיק את הטרור, נמשיך לראות בו ארגון טרוריסטי שאין לקיים עימו מגע".

דורשים פיטורי טמיר

המערכת הפוליטית בישראל הגיבה בברכות וגינויים לדברי מנכ"ל משרד־החוץ שצוטט בוושינגטון כמי שאומר שאין תחליף לאש"ף כנציג יחיד לעם הפלשתיני.

הליכוד דרש בתגובה משר־החוץ, שמעון פרס, להחזיר לאלתר את טמיר לארץ ולפטרו מתפקידו. עוד נתבקש פרס להבהיר אם טמיר נשלח לארה"ב כשליח הסברה של ישראל או של אש"ף. ח"כ יובל נאמן תבע אף הוא פיטורי טמיר ואמר שמנכ"ל משרד־החוץ אומר בגלוי את מה שמפלגת העבודה חושבת בסתר.

חברי הכנסת מאיר וילנר מחד"ש ויוסי שריד מר"צ ברכו על דברי טמיר.

בחירות 88

דורית גפן

„אומץ" שוקלת פרישה

הנהלת תנועת „אומץ" עשויה להחליט כבר בשבוע הבא על ביטול הצטרפותה לליכוד, אם ראש הממשלה אכן יפר את ההסכם שנחתם לפני מספר חודשים בין ראשי שתי המפלגות ואשר הבטיח בין היתר להציב את זלמן שובל בעשירייה השלישית ברשימת הליכוד.

השר יגאל הורביץ הודיע אתמול לאחר החלטת שרי הליכוד משלשום להזיז את זלמן שובל לאחר המקומות בסוף העשירייה החמישית, כי ימליץ לפני חבריו שלא לרוץ בבחירות הקרובות ברשימה משותפת עם הליכוד.

נודע, כי על שמיר הופעל לחץ כבד של שרים וגורמים שונים במפלגתו שלא לתת לשובל את המקום שהובטח לו.

כתבתנו מציינת עוד, כי עדיין לא הושלמה העשירייה החמישית של רשימת הליכוד, אשר לגבי אישה חלוקתה בין נציגי חירות והליברלים אין עדיין הסכמה מלאה. בעניין זה יחליטו השרים לוי, קורפו, נסים ומודעי.

הליכוד: הסקרים משקרים

הליכוד תקפו אתמול את פרסום נתוני הסקר של „דסימה" שפרסם המערך. ראש הממשלה, יצחק שמיר, אמר בישיבת צוות ההיגוי של הליכוד, כי הסקרים השקריים שמפרסם המערך הם הוכחה לכך שהם חושדים שמצבם קשה, וכל רצונם כנראה הוא להעלות את מורל האנשים שלהם. „זה מסוכן מאד להיכנס לשקרים לגבי סקרים", אמר שמיר.

אתמול הוחלט בליכוד גם לפנות ליו"ר ועדת הבחירות המרכזית, השופט גולדברג, כדי שיקבע נוהל ביקורת לסקרי דעת קהל.

הליכוד טען אתמול, כי המערך ממשיך בדרכו בפרסום סקרים מפוברקים וחסרי שחר כמו בבחירות הקודמות.

בליכוד טוענים עוד, כי מכון הסקרים של המערך הוא מכון שנולד רק לצרכי הבחירות, וייעלם למחרתו. לעומת זאת מציינים בליכוד, כי מכון „דחף", המבצע בבחירות אלה סקרים עבור הליכוד, הוא מכון ותיק ביותר שאמינותו המקצועית אינה מוטלת בספק.

פעילות מרחבית במערך

כל שרי המערך השתלבו בפעילות המרחבית ועיקר תפקידם הוא בפתרון מיידי של בעיות מקומיות, עזרה בתחום ההסברה ודרבון הפעילים — כך נמסר אתמול בישיבה ראשונה של ראשי כל המרחבים שהתקיימה בלשכת עזר ויצמן. בישיבה השתתפו השרים שחל, גור, בר־לב, צור, ויצמן, סגן השר כץ־עוז ואחרים.

ח"כ אברהם שוחט, יו"ר מטה הארגון, ציין, כי הרעיון העיקרי בהקמת המרחבים נועד לעורר את הפעילים בסניפים ולסייע להם בפעילות הארגונית וההסברתית. לדבריו, המשימה העיקרית היא להגיע לקשר ישיר עם ציבור המתלבטים על־ידי הליכה לבתים, הזמנה לאסיפות, חוגי־בית וקשר טלפוני.

השר וייצמן ביקש מהשרים העומדים בראש המרחבים לדווח לו באופן שוטף על הפעילות ועל הבעיות השונות.

כלכלנים למען פרס

קבוצה של אנשי תעשייה וכלכלנים במשק הודיעה אתמול על הקמת גוף חדש, „העמותה למנהיגות כלכלית", שיפעל למען בחירתו של שמעון פרס לראשות הממשלה.

בראש העמותה החדשה עומד יקותיאל פדרמן ועם חבריה נמנים, בין השאר, אלי הורביץ, צבי צור, אריה שחר, נתי שרוני, עמיר מקוב ויורם רושינסקי.

לטענתם, לאחר שבחנו את שתי שנות כהונתו של שמעון פרס כראש ממשלה, והשוו אותן למצב הקיים בהווה, הגיעו למסקנה, כי פרס הוא האיש שחייב להנהיג את ישראל לפריצת דרך חדשה ולצמיחה כלכלית.

אודי נחשון

„התקווה" בשירות „כך"

פעיל מפ"ם מעין המפרץ קבל אתמול ברדתו ממונית כרוז הקורא לו להצביע „כך".

נהג המונית סיפר, כי מזה שנתיים הוא נוהג לחלק כרוזים אלה לנוסעיו. בכרוז היה כתוב בין השאר: „כל עוד בלבב פנימה נפש ערבי הומיה".

חבר מפ"ם דני פלג הגיש תלונה על כך במשטרה. התלונה כללה התייחסות לסעיפים הבאים: ביזוי ההמנון הלאומי, תעמולה גזענית, חשד לעבירה בשימוש בהמנון למטרת בחירות, ושימוש ברכב ציבורי לתעמולת בחירות.

יורם בר

יום עיון
לפעילי הקיבוץ הארצי
מגוייסי מערכת הבחירות
יערך ביום ראשון, 4.9.88, משעה 8.30 עד 19.00
בגבעת־חביבה
הסעות – ביום ראשון, בשעה 8.00 מ„אגד" חדרה
חזרה מגבעת־חביבה לחדרה – בשעה 19.00
פעילים בעלי רכבים מתבקשים לסייע בהסעות

סדר היום:
8.30 – כינוס והרשמה;
9.00 – הצגת תוכנית ומטרות;
9.15 – חנן ארז, מזכיר מרכז מפ"ם – דברי פתיחה;
9.30 – חוגי דיון–עמדות מפ"ם – בהנחיית חנן ארז, ג'ומס, אימרי רון, אבו־וילן, נחום שור;
11.00 – סיכום חוגי דיון במליאה;
12.00 – ארוחת צהרים;
12.30 – קלמן גאייר–קהלי היעד של מפ"ם בחברה הישראלית;
14.00 – מבנה אירגוני של המערכת – אימרי רון, גיורא ריפתין, ולדי מורג;
15.00 – קבוצות דיון לפי אזורי פעילות – גיבוש הצעות מעשיות;
16.30 – סיכום קבוצות דיון במליאה;
17.30 – פיני גרוב – מפ"ם במאבקי העובדים;
18.00 – מזכ"ל מפ"ם, אלעזר גרנות – הרצאת סיכום – מפ"ם לקראת מערכת הבחירות.

השתתפות ביום העיון – חובה על כל פעילי הקיבוץ הארצי המגוייסים לבחירות.

להתראות
דני גל, מחלקה רעיונית פוליטית–הקיבוץ הארצי
עמוס שמיר, מחלקת הדרכה–מפ"ם

מפלגת הפועלים המאוחדת – המרכז
כנס מטות סניפי מרחב השפלה
יתקיים ביום ראשון, 4.9.88, בשעה 19.30
בהשתתפות: **אמרי רון**, בסניף מפ"ם רמלה

מפם מברכת את עובדי „חסין אש" בבאר־שבע

עובדי מפעל „חסין אש" בבאר־שבע, שעמד בפני סגירה, ומופעל כיום בניהולם העצמי של העובדים, קבעו תקדים חשוב במאבקם של עובדי ישראל למען דמוקרטיה תעשייתית, למען שיתופו של העובד באחריות למערכות חייו ועבודתו.

מפם מברכת את עובדי המפעל, את מועצת הפועלים ואת האגף לדמוקרטיה התעשייתית, בראשות חברתנו רעיה רטיג, על הישגם המשותף ומאחלת הצלחה למפעל ולעובדיו.

מרכז מפ"ם
סיעת מפ"ם בהסתדרות
ועד 1

המשכים

הלימודים מתחדשים

(סוף מעמוד ראשון)

אחרי שהמורים הודיעו על השביתה.

בישיבת ועדת החינוך אתמול אמר מזכ"ל הסתדרות המורים, יצחק ולבר, שאחרי ארבעה חודשי דיונים קיבלו המורים תשובה שלילית מן האוצר לכל תביעותיהם. יו"ר ארגון המורים העל־יסודיים, שושנה באייר, האשימה את שני השרים וטענה כי נסים רוצה לשבור את האיגודים המקצועיים החזקים, כדי שאיש לא יוכל להרים ראשו, ולאחר מכן משסעים את הציבור נגד המורים. בתגובה על דברי השר נבון, כי המורים זכאים למנהיגות יותר אחראית אמרה באייר, שילדי ישראל זקוקים לשר חינוך שעניינם קרוב לליבו יותר, ולא רק מן השפה ולחוץ. לדבריה, אין זו אמת שהשר והמנכ"ל לא ידעו על השביתה הצפויה.

אתמול בשעות הבוקר החליטה ועדת החינוך, פה אחד, לקרוא למורים לחזור לעבודה ולבקש משר האוצר, כי ייכנס למו"מ עם המורים. אמירה סרטני (מפ"ם) אמרה, שהבעייה היסודית היא מקומו של החינוך בסולם הקדימויות הלאומי, ואת המיקום הזה צריכה לשנות הממשלה.

שביתה לא מלאה

השביתה לא היתה מלאה. בהתנחלויות שבשטחים למדו כל התלמידים, ולא רק ילדי הגנים, כיתות א' והחינוך המיוחד. ברמת הגולן התקיימו הלימודים כרגיל הן בקרב היהודים והן בכפרי הדרוזים. בפנימיות קלטו המורים את התלמידים בתהליך שכלל, בכמה מקרים, גם לימודים כמעט מלאים. בגליל התקיימו הלימודים כרגיל. המורים בקריית שמונה פנו להסתדרות המורים וביקשו לפטור אותם מהשביתה, כיוון שהתלמידים בעיירה מפסידים ממילא ימי לימוד בגלל המצב הבטחוני.

מבוכה רבה שררה אתמול במוסדות החינוך בתנועה הקיבוצית, ובבתי־הספר התקיימו פעילויות של היום הראשון, מלבד המורים השכירים שהצטרפו לשביתה. בקריית טבעון התקיימו הלימודים בכיתות ב'־ד' בעקבות דרישת מנהל מח' החינוך בקריה מהסתדרות המורים לאפשר לימודים, בעקבות רצח בן הקריה חנן זגורי בשבוע שעבר.

בהרצליה התקיימה שביתה כמעט כוללת של הלימודים, קריאתו של ראש העיר, אלי לנדאו לקיים את הלימודים כסידרם, בעזרת צוותות חלופיים. רוב התלמידים לא הגיעו לבתי־הספר.

גינוי לשביתה

ראש עיריית ירושלים, טדי קולק, גינה אתמול בחריפות את השבתת הלימודים, ואיים להחזיר את פנקס ההסתדרות שברשותו. הוא טען, כי הסתדרות המורים, פועלת בחוסר אחריות. זהו אחד המעשים החמורים שקרו במדינה, אמר קולק, לא רק שהשביתה פוגעת קשה בתלמידים ובהורים, היא אף תורמת לכרסום נוסף במעמד החינוך בישראל הנמצא בלאו הכי במשבר.

„את מי שצריך להושיב על ספסל הלימודים וללמד א־ב, ולתת להם שיעור באזרחות, הם אלה העומדים בראש אירגוני המורים", אמרה אתמול ח"כ גאולה כהן. היא הוסיפה כי אשמה בכך גם הממשלה, שלא חוקקה חוק שיאסור על שביתות בשירותים החיוניים.

גינוי לשרים

לשכת מפלגת העבודה גינתה אתמול את משרד האוצר על שפוצץ את המו"מ עם המורים יום לפני תחילת שנת הלימודים. הלשכה קראה לארגוני המורים לתת לשרי החינוך והאוצר שהות לפתור את הסכסוך ולחדש את המו"מ ללא סחבת.

תנועת מרכז־שינוי מתחה אתמול ביקורת חריפה על שר החינוך והתרבות על טיפולו הכושל בסכסוך המורים. לדעת התנועה, שביתת המורים ממחישה שוב את האנרכיה במשק, אשר אינה זוכה להתייחסות המפלגות.

המטה פועל

מטה פתיחת שנת הלימודים יפעל היום החל בשעה 7 בבוקר בחדר הישיבות של משרד החינוך והתרבות בירושלים. המטה, בראשות המנכ"ל ד"ר שמשון שושני יעקב אחרי מהלך פתיחת שנת הלימודים בכל רחבי הארץ, יאתר ויפתור תקלות.

התחקיר קבע

(סוף מעמוד ראשון)

קיצצו במעיו, ולפחות במשך שנה ייעזר במיתקן מיוחד שייצמד לבטנו.

„מקרה ליל־אמש איננו מצדיק פתיחה באש. הבקבוק התנפץ והתלקח במרחק גדול מהרכב. על האזרח היה להמשיך לנסוע ולהתרחק מן המקום ואז לדווח לצבא. הוראות הפתיחה באש אומרות, שאזרח צריך לחלץ עצמו וחייל הוא שצריך להילחם" — אמר אלוף פיקוד המרכז לעיתונאים.

עוד אמר מצנע: „אני רואה את תקרית אמש כתקלה. יש להפיק לקחים בתחום הצבאי ובתחום הפעלת הנשק בידי אזרחים. יש בידינו לקחים אופרטיביים ונמצא את הדרך למנוע מקרים כאלה בעתיד".

בהתייחסו לטענות מתנחלים, כאילו אין הוראות הפתיחה באש ברורות דיין אמר מצנע, כי לא צריך לשנות את הוראות הפתיחה באש, אך ייתכן שיש להבהירן. לגבי אזרחים ההוראה היא ברורה וחד־משמעית: יש להשתמש בנשק אך ורק כדי להיחלץ מסכנת חיים וזה החשוב בפקודה. אזרח אינו מוסמך להעניש או לתקוף.

מצנע אמר עוד, כי אזרחים מקבלים נשק מהצבא על מנת לירות בזמן שנשקפת להם סכנת חיים. סכנת חיים היא מצב סובייקטיבי, אמר האלוף, ולכן יש לבצע בדיקה לאחר כל תקרית. חלק גדול מהמקרים מצדיק פתיחה באש וחלק אחר אינו מצדיק שימוש בנשק.

מקורות צבאיים מסרו, כי אזרחים מקבלים משלטונות הבטחון נשק רק כדי להחלץ מסכנת חיים ובשום אופן לא כדי להעניש או להרתיע. „זהו תפקידו הבלעדי של הצבא". בצה"ל הובע זעם רב על המקרה, ובתשובה לדרישת המתנחלים מצה"ל לשתף אותם ולתאם איתם את פעולות הצבא אמרו גורמים צבאיים: „צה"ל ישתף פעולה עם המתנחלים אבל לא יפרט בפניהם את פעולותיו בשטח".

ח"כ יוסי שריד דורש משלטונות צה"ל לתבוע את הארכת מעצרו של המתנחל שירה אמש ופצע שני חיילי צה"ל. ח"כ שריד אומר כי הוא מתנגד להריסת ביתו של המתנחל שירה בחיילים.

אמש השתמשה משטרת ירושלים בגאז מדמיע כדי לפזר צעירים תושבי הכפר סילוואן שיידו אבנים. לאחר פיזור ההפגנה עצרה המשטרה מספר חשודים ובמקום השתרר שקט.

הוסר העוצר

עם תום שני ימי השביתה שהקיפה את כל שטחי החיים בישובי רצועת עזה, הוסרו כל ההגבלות והעוצר מעל מחנות הפליטים נוסירת, אל־בורג' וג'בליה בצפון הרצועה. היציאה לישראל היתה כמעט מלאה והמסחר מתנהל כרגיל.

תושבים מהגדה מסרו לכתב עתי"ם על מספר תקריות, בהן הושלכו לעברם אבנים, סמוך לאוורה, קלקיליה והכביש חוצה שומרון. אין נפגעים גם בתקריות אלו. ממקורות ערביים נמסר כי מספר צעירים ערבים נפצעו בעת הפרות סדר בצומת תפוח.

בקבוק תבערה הושלך סמוך למחנה הפליטים אל ערוב על סיור של צה"ל. אין נפגעים. כביש ירושלים חברון נסגר לשעה, ונפתח עם תום הסריקות שביצע כוח צה"ל באזור.

דרוזים מהגולן לדרום־לבנון

יהודה צור

כאלפיים דרוזים מן הגולן, מהגליל והכרמל עברו אתמול דרך מעברי הגבול לתוך רצועת הביטחון כדי לשהות כמה ימים במרכז הרוחני של הדרוזים השוכן באל־בייאדה ליד חצביה. זה המרכז הרוחני העולמי של הדרוזים.

מבצע חיסון באור עקיבא — מצב השניים שלקו בפוליו עדיין קשה

מצב תברואתי לקוי באגני החמצון ובמערכת הביוב גרם כנראה להתפרצות המחלה

רונית מורגנשטרן, קובי מנדל

לשכת הבריאות של מחוז חדרה ומועצת אור־עקיבא פתחו אתמול במבצע משותף לחיסון התושבים נגד מחלת שיתוק הילדים, פוליו, ממנה נפגעו שני תושבי אור־עקיבא.

אתמול חוסנו כ־1300 איש באור־עקיבא. החיסונים נמשכים היום ויסתיימו ביום ג' בשבוע הבא.

הוחלט לחסן גם את הצוות הרפואי שהיה במגע עם שני החולים בבתי־החולים רמב"ם והלל יפה. כמו־כן הוחלט לבצע סקר סירולוגי באמצעות דגימות דם של חלק מהאוכלוסייה באור־עקיבא כדי לבדוק עד כמה היא מחוסנת. כן יבוצעו על־ידי משרד־הבריאות בדיקות מעבדתיות חוזרות לתרכיב מהסוג בו חוסן התינוק החולה כדי לוודא את בטיחותו.

מתח ודאגה שררו אתמול בעיירה אור־עקיבא הסמוכה לקיסריה, בעקבות גילוי שני מקרי שיתוק הילדים בו לקו תינוק בן חודשיים וצעירה בת 26 תושבי המקום. התינוק מאושפז במצב קשה בבית־החולים רמב"ם בחיפה במחלקה לטיפול נמרץ ילדים, ואילו הצעירה העובדת באור־עקיבא כמורה, מאושפזת ביחידה לטיפול נמרץ בבית־החולים הלל יפה בחדרה.

מאות מתושבי העיירה הצטופפו אתמול בחצר המתנ"ס המקומי כדי לקבל חיסון נגד המחלה. „במקרה שמעתי על זה רק אתמול וממש נכנסתי לפאניקה. הגעתי כ־8 בבוקר כדי לקבל את הזריקה, בינתיים אני שותה רק מיץ. בבית אנחנו מרתיחים מים", אמר לכתבנו יוסי באווי. חייל משוחרר שהגיע גם הוא למתנ"ס המקומי.

המועצה המקומית ומשרד הבריאות הקימו במתנ"ס חמישה מוקדי חיסון כשראש המועצה ורופאת הנפה מטעם משרד־הבריאות פיקחו מקרוב על פעולות החיסון. ראש המועצה שלום שבתאי ציין, כי המבצע יימשך גם בשבוע הבא ועד לסיומו יחוסנו כ־5.000 מכלל 8.600 תושבי אור עקיבא. החיסון ניתן אתמול לגילאי 18־40 באמצעות זריקה, ובשבוע הבא יחוסנו גם כל תלמידי מוסדות החינוך בישוב, לרבות גני הילדים, באמצעות תרכיב המוחדר לגוף דרך הפה.

ד"ר עפרה חבקין, הרופאה הנפתית של משרד־הבריאות באיזור חדרה, הדגישה באוזני כתבנו, כי אין כל מקום לדאגה בקרב התושבים. לדבריה ניתן החיסון כדי להשיג רמת ביטחון מירבית שלא יתגלו מקרים נוספים של שיתוק ילדים ביישוב.

ד"ר חבקין אמרה, כי קיימת אפשרות שמקור המחלה בצנרת ביוב לקוייה. לדברי שלום שבתאי, ראש מועצת אור־עקיבא, מקור הנגיף הוא ככל הנראה באגני החמצון שבאיזור, הנמצאים כקילומטר וחצי צפונית לאור עקיבא. „כל פניות המועצה למשרד־הבריאות בעבר לחסל את המטרד התברואתי הנובע מאותם אגנים נתקלו באוזניים ערלות. אני מקווה שעתה יתעורר מישהו ויטפל בכיוון זה".

עם גילוי שני מקרי הפוליו שלשום בלילה חילקה המועצה המקומית כרוז לתושבים, בו הם נקראו להגיע למתנ"ס כדי לקבל חיסון נגד המחלה.

מאסר עולם למפקד החוליה שניסתה לבצע פיגוע מיקוח בקיבוץ מנרה

בהיתקלות בין החוליה לכוח צה"ל נהרגו שני חיילים ● הוגש כתב־אישום נגד המחבלים שחדרו לנגב ממצרים

עתי"ם

קצין „פתח" מלבנון, אשר פיקד על חוליית המחבלים שניסתה בפברואר השנה לבצע פיגוע־מיקוח בקיבוץ מנרה בצפון, נידון אתמול למאסר עולם. בהיתקלות בין החוליה לכוח צה"ל נהרגו שני חיילים.

נשיא בית־המשפט הצבאי בלוד, אל"מ אהרון אלפרן, קרא את גזר־דינו של מחמוד רחמאן ראחמון בן 25 מלבנון, לאחר שהנאשם, גבה הקומה וכריא הגוף, הוצא מאולם בית־המשפט מיד עם פתיחת הדיון. שני השוטרים הצבאיים שהובילו אותו התגמדו לצידו של האיש, שגובהו מעל שני מטר. כאשר הוא הרים את ידו לאות „ו" בכניסה לאולם בית־המשפט והכריז שאין הוא מכיר בסמכות בית־המשפט הישראלי לדון אותו, הוחזר מיד לתאו והדיון התנהל בלעדיו.

ראחמון הורשע בחברות ב„פתח" מאז 1986. הוא הגיע לדרגה של מפקד פלוגה בארגון. בפברואר 1988 יצא עם עוד שני מחבלים לפעולה שמטרתה היתה לתפוס בני־ערובה בקיבוץ מנרה. בקרב עם כוח צה"ל, שגילה את החוליה מיד לאחר שחדרה דרך גדר המערכת, הפעיל הנאשם את הקלצ'ניקוב שהיה ברשותו וירה טיל לאו לעבר כוח צה"ל. בקרב נהרגו שניים מחיילי צה"ל ואחד המחבלים.

ב"כ התביעה, עו"ד ראובן וולף, דרש מבית־המשפט למצות את הדין עם הנאשם ואילו בא־כוחו של המחבל, עו"ד ואליד זחלאקה ממזרח־ירושלים, אמר, שאין הוא מבקש להקל בעונשו.

מואשמים בחדירה ממצרים

משפטם של שלושה חברי חוליית „פתח", שנתפסה בפברואר השנה לאחר שחדרה לנגב ממצרים למטרת פיגוע־מיקוח, ייפתח בשבוע הבא בבית המשפט הצבאי בלוד, לאחר שאתמול הוגש נגדם כתב־אישום.

בוסאמה אחמד חאליל ואפי בן 24 מאלג'יר, אחמד נאיף אחמד סולימאן בן 24 מירדן וג'מאל נימר בן 22 מאלג'יר נתפסו לאחר ששהו יותר מ־24 שעות בשטח ישראל בנגב. עם החדירה חבש אוסאמה כיפה, נאמר בכתב־האישום, כדי להתחזות כיהודי והוביל את הבנופייה לביצוע המשימה — לחצות את גבול ישראל באיזור הנגב, להשתלט על אוטובוס ולחטוף אותו על נוסעיו למצרים, שם ינהלו משא־ומתן עם ישראל.

עוד הוטל על החוליה, במידה שלא יצליחו חבריה לבצע פיגוע זה, לבצע פעולות אחרות, כגון ירי ברכב פרטי או במטרות ישראליות מזדמנות באיזור הנגב.

החוליה היתה מצויידת בתת־מקלע עוזי, תת־מקלע קארל גוסטאב, רימוני־יד וכמות של חומר נפץ. הם חצו את הגבול קרוב לניצנה בעזרת מורי־דרך בדואים, ולאחר שהיו יותר מ־24 שעות בישראל נתקלו בכוח צה"ל ונכנעו לאחר קרב יריות קצר. בקרב זה הטילו הנאשמים רימוני־יד, ולאחר שאחד מהם נפצע נכנעו השלושה.

משליך האבנים קיבל בחיוך את עונשו — שנתיים מאסר

עתי"ם

למעלה מ־24 כתבי־אישום נגד 30 זורקי אבנים ומטילי בקבוקי תבערה, רובם ממזרח־ירושלים, הוגשו בחודש האחרון לבית המשפט הצבאי בלוד. רוב המשפטים, על רקע האינתיפאדה, יתקיימו החודש. זורק בקבוק תבערה נידון בסוף החודש שעבר בבית־המשפט הצבאי בלוד ל־10 שנות מאסר, אך בערעור שהתקיים לאחר מכן הופחת העונש ל־3 שנים בלבד.

אתמול נידון קטין מסילוואן, שהורשע בזריקת אבנים על אוטובוס במזרח־ירושלים, ל־4 שנות מאסר, מהן שנתיים בפועל. הנער קיבל את גזר הדין כשחיוך רחב נסוך על פניו, וגם משפחתו שנוכחה בבית־המשפט גילתה סימני הקלה.

משמרת מחאה נגד סגירת איגודים מקצועיים בשטחים

אבשלום קווה

חברי סיעת חד"ש בוועד הפועל קיימו אתמול משמרת מחאה בכניסה לבניין הוועד הפועל בתל־אביב נגד סגירת איגודים מקצועיים בגדה המערבית וברצועת עזה ושתיקתה של צמרת ההסתדרות בנושא זה.

המפגינים, בראשות יו"ר הסיעה, בנימין גונן, נשאו כרזות שקראו למזכ"ל ההסתדרות, ישראל קיסר, לפעול להפסקת הצעדים שנוקטים השלטונות נגד מנהיגים ופעילים ערביים, שחלק מהם מוחזק בתנאים תת־אנושיים במחנה „אנצר 3". הנהלת הבית הזעיקה כוח משטרה מצומצם אשר תבע מגונן וחבריו לפנות את הרחבה שליד הבניין ולצאת מחוץ לשערי הוועד הפועל. גונן הבהיר שהוא ואנשיו הם חברי הוועד הפועל וזכותם להפגין בתוך הבית שלהם.

התגובות להם זכו המפגינים מצד עוברים ושבים, ביניהם חברי הוועדה המרכזת, עובדי הבית ועובדים שנקלעו למקום, היו מעורבות. חלקם קראו לעבר אנשי חד"ש „צריך להרוג את כולם", אחרים הביעו הזדהות.

● בחודש אוגוסט יצאו את בריה"מ 1918 אנשים מהם 160 נוצרים. לישראל עלו 166 יהודים — תשעה אחוזים מכלל היוצאים.

SOTHEBY'S
FOUNDED 1744

לקראת מכירות הסתיו בלונדון
ביקורי מומחים בתל־אביב
לשם ייעוץ והערכה
בנושאים הבאים:

אמנות אימפרסיוניסטית ומודרנית
גב' מלאני קלור, לונדון
נא להתקשר עד ה־4 לספטמבר לקביעת פגישה.

הדפסים מהמאה ה־19 וה־20
(תחריטים, ליטוגרפיות, דפוס עץ ועוד)
מר. ג'ונתן פראט, לונדון,
לקביעת פגישה נא להתקשר עד ה־15 לספטמבר.

ארנסט לודוויג קירשנר
"דיוקן לודוויג שאמס",
דפוס עץ, 1918.
הערכה: 30,000 – 25 לישט,
נמכר בלונדון ב־30,000 לישט,
יוני 1988.

סותביס, רח' גורדון 38, תל־אביב
טל: 03-223822, 03-246897 בשעות: 09.00-17.00
סותביס
בית המכירות הפומביות הגדול בעולם

מוסף □ שבת

עורכת: עדה סער עריכה: שולה כ'קלוריא עיצוב גראפי: רחל דביר

לא הבעיה שלו

אלה מחדלי השב"ס, אלה מחדלי ברלב במי שממונה עליו. ואם אפשר לבטל מסיבת עתונאים, כדי לא לענות על שאלות, מה טוב

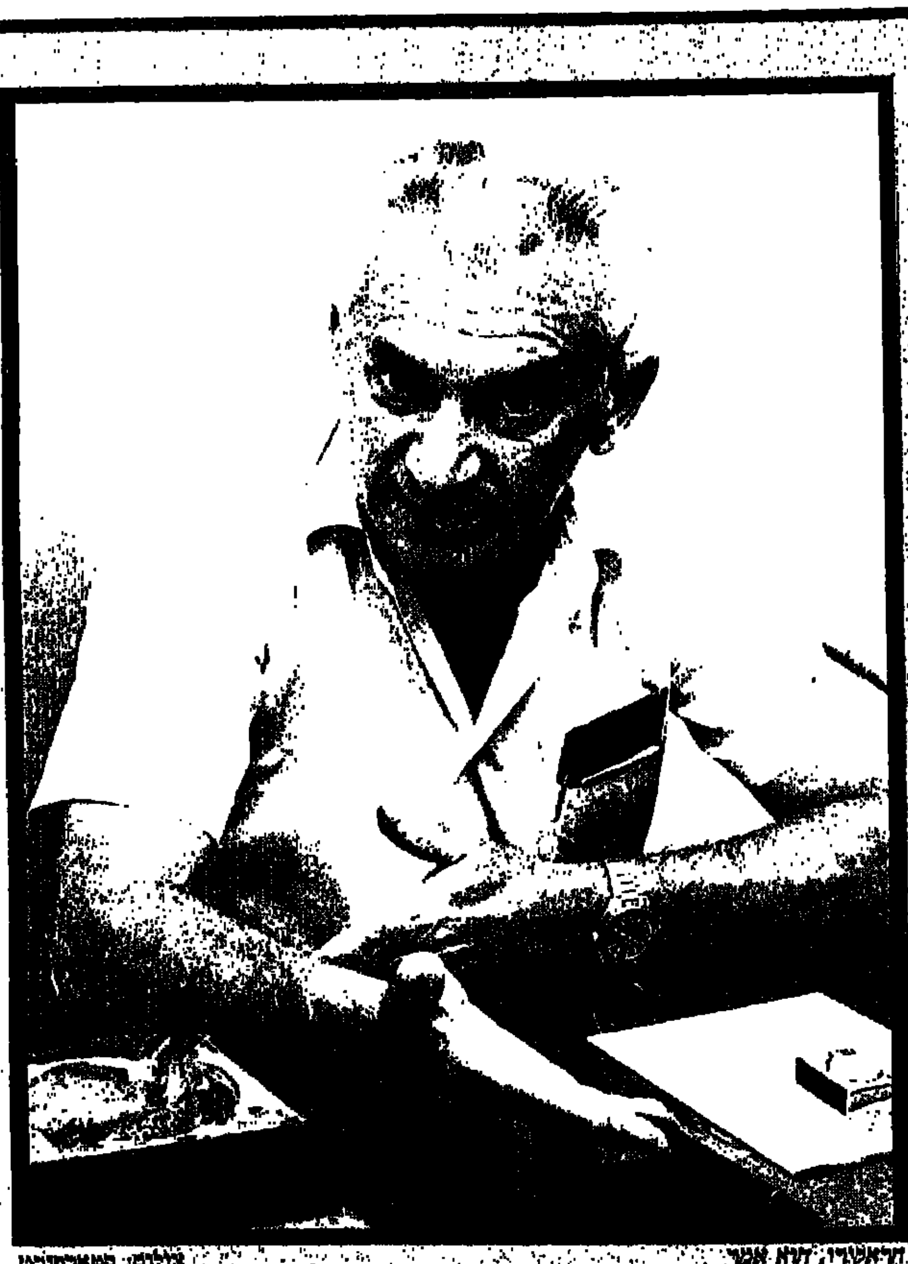

הראקירי, הוא אמר צילום: סטאריפוביץ

זהבה מוזס

שר המשטרה חיים ברלב משמש בתפקידו מאז ספטמבר 1984. בתחילת השבוע, בעת המצוד על העבריין הנמלט הרצל אביטן, מספר שבועות לפני הבחירות, הוא היטיב לסכם בעצמו את ארבע שנות כהונתו כשר הממונה על המשטרה ועל שירות בתי הסוהר. „אני לא מקבל את זה", אמר; „לא מקבל את זה שאם קורה איזה מחדל, ואפילו חמור, אז כל הממשלה צריכה להתפטר, או שהנציב צריך להתפטר. אני לא מקבל גישה כזו. מה אנחנו, יפאן, שאם יש תאונת מטוס אז שר התחבורה עושה הראקירי?"

ואכן, ארבע שנות כהונתו של חיים בר לב היו רצופות מחדלים שעליהם שילמו הדרגים הנתונים למרותו. זאת, למרות שבמספר מקרים השגיאה שנעשתה היתה כולה שלו, בכך שמינה נציבים לשירות בתי הסוהר שלא התאימו לתפקידם. בשל שגיאות אלה של השר הממונה, נאלצה המערכת, שהיתה רעועה זה כבר, לספוג זעזועים חוזרים ונשנים עד לחרפתה האחרונה, חרפת בריחתו של הרוצח הרצל אביטן מהכלא השמור ביותר לצד סיכון חיי בני ערובה חפים מפשע.

ב־1984, עם כניסתו לתפקיד שר המשטרה, ירש חיים בר לב מקודמו בתפקיד את גונדר מרדכי וורטהיימר, אותו מינה הד"ר יוסף בורג, ועליו כתב מי שהיה מנהל כלא רמלה, דוד פרי, בספרו „יומן רמלה", כי משנודע על מינויו של וורטהיימר לתפקיד סערו הרוחות, וחברי כנסת ואישי ציבור מחו על „המינוי הפוליטי הראשון מסוגו בישראל בגוף בטחוני, המחייב נסיון צבאי פיקודי, נסיון שלא עמד לרשותו של הנציב המיועד".

הביקורות החריפות על אופן תפקודו של הנציב הקלו על ברלב לסיים את תפקידו של וורטהיימר ולהחליפו באפריל 1985 ברפי סויסה.

בר לב לא למד מנסיון העבר. גם הוא מינה אישיות פוליטית ללא הכשרה מוקדמת לתפקיד אחראי ורגיש כל־כך. תקופתו של רפי סויסה במערכת שירות בתי הסוהר היתה רצופה במשברי אמון ובפילוג בין נאמניו במערכת לבין מתנגדיו. כשגברו השמועות ודלפו החוצה ידיעות על מעשים שלא ייעשו, החליט סויסה על הדחות בצמרת. הפרשה הגיעה עד בג"צ, שהחליט כי המודחים יושבו לתפקידיהם הקודמים. השר ברלב ורפי סויסה הבינו, כי הסערה הציבורית תישכח רק עם התפטרותו של סויסה, וכך ייפגע הצורך בהדחתו ואולי אף תשופר במקצת תדמיתו של השר הממונה.

רפי סויסה, אז חברו למפלגה של חיים ברלב, פרש מהשירות ולאחר מכן הסתבך בפרשה הקשורה בכנס. מאוחר יותר, לאחר שלא הצליח להיבחר כמועמד המערך לכנסת, הוא פרש מהמפלגה והקים את „התנועה למען חברה צודקת", שעיקר מצעה עוסק באסירים ובשיקומם, אותו שיקום בו נכשל ברלב בארבע שנותיו בתפקיד.

השר, שנאלץ לקבל בחזרה את שלושת מודחי סויסה ואת התפטרותו של זה, המליץ לתפקיד על נציב חדש, כשכולם מסכימים עמו כי מערכת שירות בתי הסוהר זקוקה לשיקום מירבי ומהיר. הוא המליץ בפני הממשלה על דוד מיימון, למרות אזהרות רבות מכל עבר.

עם כניסתו של הנציב החדש לתפקיד מתעורר גל של בריחות מכלא מעשיהו. שוב ממונה ועדת חקירה, ובדצמבר '86 היא מרווחת במסקנותיה על מצב של חוסר ערנות, היעדר פיקוח של קצין תורן ואי־הקפדה על קריטריונים במיון אסירים.

במקביל נמשכות החקירות של המשטרה ושל מערכת שירות בתי הסוהר נגד ראש המטה, תת־גונדר (לשעבר) רוזוליו בעניין דירה שרכש מקבלן בעת שזה שהה בין כותלי הכלא ואף זכה שם להטבות רבות. כן מתנהלת חקירה נגד מנהל כלא איילון לשעבר, פרץ חן, שסייע לכתבת „העולם הזה" בראיון עם ג'ון איוון דמיאניוק.

— גונדר דוד מיימון, המקשיח את ידו על בתי הכלא השונים, מבקר את קודמו בתפקיד. סויסה מדווח לו, כי כל מה שעשה נעשה בתיאום מלא עם השר. השר עצמו אומר „קצין שב"ס אינו קובע מדיניות — לא הנוכחי, לא הקודם ולא זה שלפניו. השר הוא שקובע מדיניות. המדיניות שאני קבעתי מהיום הראשון במשרד אומרת שצריך לעשות כל מה שסביר לעשות כדי להקל על שהות האסיר בבית הסוהר תוך שמירה על צרכי הבטחון" („על המשמר" 10.4.87). כן הוא מדווח כי בשלב זה מיישמים את מסקנות הוועדה שבדקה את מצב האסירים הבטחוניים. שירות בתי הסוהר ממשיך להיות יעד להתקפות חריפות של חברי כנסת בשל המצב השורר בין כותלי בתי הכלא בארץ ובשל ידו הקשה של הנציב מבצע המדיניות.

ב־18.5.87 נמלטים ששה אסירים בטחוניים מכלא עזה, ובכך הם מורידים לטמיון עבודת מודיעין של שנים. במשרד המשטרה ובמערכת שירות בתי הסוהר שולפים את הפתרון הקבוע: הנציב, בהסכמת השר, ממנה ועדת חקירה בראשותו של גונדר־משנה יוסי פולק. אך עוד לפני שמסיימת הוועדה את עבודתה ברור כבר כי שוב לא נשמרו נוהלים והוראות ביטחון, לא נעשו ביקורות ובדיקות שיגרתיות לגילוי ולמניעת הבריחה, ולא היתה ערנות מספקת מצד הסוהרים.

את המחיר משלמים הדרגים הזוטרים בלבד ובראשם מפקד הכלא לשעבר, גונדר־משנה מרצ'לו לבל.

עוד לא הסתיים המצוד אחר חמישה מתוך ששת הנמלטים מכלא עזה, ושלושה אסירים בטחוניים נוספים הצליחו להימלט מכלא נפחא, שנחשב לאחד מבתי הכלא השמורים ביותר בארץ. קצינים במשטרת מרחב הנגב הביעו כבר אז זעם רב על מחדלי השב"ס, המאלצים אותם לרתק כוחות גדולים לצורך החיפושים.

שירות בתי הסוהר מגיב על הבריחה החדשה כהרגלו. ממנים עוד צוות חקירה, והשר מביע את זעמו. לא, הוא לא מתפטר. גם בבריחה זו מתברר כי היתה רשלנות מצד הסוהרים ולא קוימו ההוראות. שוב נשמעות בציבור הקריאות כי מישהו למעלה יתן את הדין, אך למעלה מתחפרים מאחורי מסקנות ועדת החקירה. מי שמשלם את המחיר גם הפעם הוא מפקד הכלא, רב־כלאי חיים זוהר.

ב־29.9.87 מתראיין ל„חדשות" מי שהיה מפקד כלא באר־שבע והודח, מרצ'ל לבל. בין שאר דבריו הוא מדווח על אסירים מיוחסים הזוכים להטבות רבות כמו וידאו, טלויזיה צבעונית, בגדים אזרחיים, שיחות טלפון ללא הגבלה, אוכל מיוחד וביקורים בזמנים הנוחים להם. מאוחר יותר מפרסם סופר „הארץ", ראובן שפירא, את רשימתו על האסירון העליון. בסוף שבוע זה, לאחר בריחתו של אביטן, הסיפורים אודות האסירון העליון מוכרים כבר לכל הציבור בארץ. אבל השר והנציב ממתינים עדיין לדו"ח ועדת החקירה כלפתרון קסם.

ב־15.10.87 מודיע דובר שירות בתי הסוהר, כי סוהרי כלא שכם הצליחו לגלות מנהרה, דרכה תיכננו להימלט שמונה אסירים בטחוניים. מאוחר יותר מתברר כי אם אכן היתה מנהרה כזו, הרי רק החלו בחפירתה... בכפית. סביר יותר להניח

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

שאותה חפירה נועדה להיות מקום מסתור בו ביקשו הכלואים לשמור דברים אותם אסרו עליהם להחזיק בתאיהם.

דרך הפצת הסיפור והרעש הרב שעורר במערכת העיד על מצבה החמור של מערכת שירות בתי הסוהר, הזקוקה לאילתורי ניצחון כדי להרים לעצמה את המורל.

למרות ההבטחות החוזרות ונשנות על נקיטת אמצעי בטחון חמורים יותר, נרצח אסיר בכלא איילון בחודש אוקטובר. זאת, לאחר שבכלא ארעו כבר במהלך השנה שני מעשי רצח. כן התגברה בכלא האלימות כלפי הסוהרים ושניים מהם אף נפצעו מתקיפת כלואים.

בסוף אותו חודש מבקש גונדר דוד מיימון לפרוש מתפקידו, והשר, שנענה לו, פותח בחיפושים אחר נציב חדש.

הנציב היוצא מסכם את פעולותיו, כשהוא פותח במלים הבאות: „נציב בתי הסוהר, גונדר דוד מיימון, לא היה האיש אשר קבע את מדיניות השב"ס. זו קבועה, כתובה ומוגדרת בפקודות ובנהלים שאחראי להם השר הממונה של המשטרה. כל שנדרש ממנו היה להבטיח את יישומה של המדיניות הלכה למעשה", לדברי מיימון התבטאו עיקר הישגיו ביישומה של המדיניות ובקיום פיקוח מתמיד עליה, כדי שתמשיך ותסתיים כמתחייב מן הפקודות והנהלים. מדברים אלה ברור, כי הנציב היוצא רואה בקיום המדיניות הישג רב, וזאת למרות רשימת המחדלים הארוכה אותה צבר במהלך שנת כהונתו. והמסקנה היחידה המתבקשת מכל אלה היא העובדה שהנציב יישם ושמר על מדיניות מוטעית, אותה קבע, כמובן, השר הממונה.

ב־27.10.87 מקבלים הכתבים ממשרד המשטרה את תולדות חייו של הנציב הנכנס לוי שאול, והמערכת הרותחת והבלתי־משוקמת עוברת זעזוע קשה נוסף. מפקד המחוז הצפוני של המשטרה, שמונה לתפקיד הנציב החדש, מתואר בעתונים „כאיש עבודה יסודי, שקידומו בא לו בעקבות עבודה קשה". יואב אביב מתאר אותו ב„על המשמר" „כמי שהצליח להוריד את המחוז הצפוני מכותרות העתונים, שהיו לחם חוקם של השוטרים והקצינים במחוז בשלהי שירותו של המפקד הקודם".

עוברים רק כמה ימי חסר, וכבר נודע על התפרעות בכלא כפר־יונה. בבתי הכלא האחרים נמשכים החיים כבעבר. אסירים פוגעים בסוהרים, והבריחות נמשכות. עם זאת יש תחושה, כי למרות הכל מתחילה תקופה של יציבות וכי מערך המודיעין שהיה לקוי בעבר פועל עתה כראוי. דברים אלה עולים גם מעיון בתשובות משרד המשטרה לדו"ח מבקר המדינה בשנת 1987.

בריחתו הנועזת של אסיר עולם הרצל אביטן, השפוט על שני מעשי רצח והמוגדר כמסכן את שלום הציבור, טפחה השבוע על פניהם של השר ושל הנציב, ששהה אותה עת בחו"ל. שוב הוכח כי למרות המינויים החדשים לא פעל מערך המודיעין כפי שהיה עליו לפעול, למרות מידע מוקדם שהועבר אליו מהמודיעין המשטרתי. ורשימת המחדלים שנעשו בבית המעצר דרום שבכלא באר־שבע הולכת ומתארכת: כך, למשל, הכנסתו של הרצל אביטן לתא בו שכן מקודם חברו הטוב שמעיה אנג'ל, הבריחת אקדח לתאו על־ידי סוהר 24 שעות לפני בריחתו, אי גילוי אקדח זה על־ידי סוהרים אחרים, היחס המיוחד בו זכה הרצל אביטן בכל כלא אליו הוא מועבר, והרשלנות הפושעת של שאר הסוהרים שנכחו בבית המעצר במשמרת הבריחה ולא ביצעו את הוראות הבטיחות. גם הפעם מונתה ועדה חוקרת בראשותו של תת־גונדר שלום מן, וכדי להוכיח את רצינות הכוונות מונה לוועדה גם גד הררי ממשרד המשטרה.

השר ברלב סבור, כי אם דרגים שמתחתיו לא מילאו הוראות ואף בגדו בערכים אותם מקנה להם השירות, הרי אין לייחס לו מחדל זה. אך מעבודת הוועדה החוקרת מתברר כבר כי גם הפעם לא יורחו בכירים — לגביהם יסתפקו בנזיפה — בעוד שמפקד בית המעצר ישלם כקודמיו בתפקידו. שוב יווצר מצב, שהסמכות נשארה בירושלים אבל מי שנושא בעצם באחריות הם אנשי השורה.

האם במינוי אנשים חדשים למילוי תפקידים זוטרים יימצא פתרון למערכת הרעועה? האם חילופי הנציבים ורשימת המחדלים, שבוצעו כולם בעת כהונתו של השר הממונה, אינם משכנעים דיים את השר ברלב כי עליו ליטול אחריות מיניסטריאלית ולהודות באי הצלחת מדיניותו?

השר ברלב אינו מוכן עדיין להתמודד עם השאלות הנוקבות. דובריו ביטלו בסוף השבוע את מסיבת העיתונאים שנועדה לתחילת השבוע הבא, ואשר נושאה אינו קשור כלל למערכת שירות בתי הסוהר. מחשש שהכתבים יציקו לשר בנושא חרפת הרצל אביטן, מעדיף השר להתחמק. בעצם, אם חושבים על כך פעם שנייה, אין בכך משום חדש. □

את יודעת בשבוע העשירי

לא צריך לחכות לחודש החמישי כדי לדעת שהעובר בסדר. בבדיקה חדשה ומהירה יאמרו לך את זאת לאחר עשרה שבועות בלבד ■ חידושים ברפואה הגנטית

עמירם כהן

יותר ויותר נשים בישראל, כמו בעולם המערבי, יולדות בגיל מבוגר. כעשרה אחוז מהיולדות הן מעל גיל 35. ככל שעולה גילה של היולדת, גדלה ההסתברות ללידת ילד הלוקה במחלות גנטיות — בעיקר בתסמונת דאון (מונגולואידיזם). כל אשה בהריון, מגיל 37 ומעלה, רשאית לעבור, על חשבון המדינה, בדיקה לגילוי פגמים גנטיים אצל העובר. הרופאים תובעים הורדת הגיל הזה ל־35־34 ויש כבר החלטה ברוח זו במשרד הבריאות, אך זו אינה מבוצעת. בינתיים מרוויחים מהוויכוח המכונים והמעבדות הפרטיות (עלות בדיקת מי שפיר פרטית היא 1000 ש"ח).

לאחרונה התבשרנו על „פריצת דרך" חשובה בתחום הגילוי המוקדם של מומים גנטיים. בבדיקה חדשה, הקרויה „בדיקת סיסי השיליה" (סי.וי.אס) יתאפשר לאשה ההרה להיבדק כבר בשבוע התשיעי להריונה, והיא תוכל לעשות הפסקת הריון, אם יהיה הכרח בכך, בשבוע ה־11־10.

הבדיקה שהיא אמינה ומהירה, זכתה זה מקרוב להכרת משרד הבריאות.

ד"ר פייגין, סגן מנהל מחלקת יולדות א' בביה"ח מאיר בכפר־סבא, בו נחנכה בחודש האחרון מעבדה חדשה לגילוי מומים גנטיים, מדבר על יתרונות השיטה החדשנית לעומת חסרונות הבדיקה הקיימת, בדיקת מי שפיר (אמניאסטזיס): „אנחנו יכולים לבשר לאוכלוסיית הנשים, שיש אלטרנטיבה לבדיקת מי השפיר, ואלטרנטיבה זו, לדעתנו, עדיפה על הבדיקה הוותיקה.

„גם כאן מחדירים לרחם האשה מחט דקיקה, אך במקום לשאוב מי שפיר שואבים דגימה של רקמה מהשיליה עצמה. את החדירה ניתן לבצע דרך הוואגינה וצוואר הרחם (או הדגימה היא מהשיליה עצמה) או דרך קיר הבטן (או הדגימה היא מקרום השיליה). תאי השיליה, מוצאם, כידוע, מהעובר ולא מהאם, ולכן הדגימה מייצגת את המבנה הכרומוזומלי והגנטי של העובר. את תאי השיליה מגדלים באינקובטור, והתשובה הסופית לגבי ליקויים תורשתיים שונים, שניתן לבדוק אותם בדרך זו, ניתנת לאחר עשרה ימים בלבד.

„בבדיקה זו הרבה יתרונות. אחד מהם הוא בכך שניתן לספור מייד את הכרומוזומים בתאי העובר, מכיוון שברקמת השיליה מצויים תאים רבים בשלבי חלוקה. תוך יום אחד יש לנו ולמטופלת תשובה באשר למספר הכרומוזומים בתאי העובר וזה מכסה 99 אחוז מהבעיות הכרומוזומליות האפשריות. לאחר כעשרה ימים של גידול בתרבית יש לנו גם תשובה לגבי מבנה הכרומוזומים והאינפורמציה לגבי כל הבעיות שמכסה הבדיקה. אך היתרון העיקרי בשיטה זו הוא בכך שניתן לעשות את הפסקת ההריון בגרידה פשוטה, עם אישפוז יום של שעתיים־שלוש.

„לעומת זאת, את הבדיקה הוותיקה, בדיקת מי שפיר (גידול תאים עובריים המצויים בתרחיף במי השפיר), ניתן לעשות לא לפני השבוע ה־16 להריון, ואת התוצאה מקבלים רק בשבוע ה־18 או ה־19. וזהו כבר שלב בהריון, שאי־אפשר לעשות גרידה פשוטה אלא חייבים לבצע לידה מוקדמת, לרחם שאינו מוכן לכך, שלא מגיב לחומרים בצורה רגילה, וזה אומר כאבים ואישפוז של יומיים־שלושה וכל הבעיות הקליניות, הפיזיולוגיות והנפשיות המתלוות לכך."

„יתר על כן," אומר ד"ר פייגין, „בבדיקת מי השפיר על האשה לעבור כמחצית ההריון לפני שהיא זוכה לאישור שהתינוק שלה בסדר. אצל נשים שהיו חשופות לבעיה של סינדרום גנטי קודם במשפחה — החרדה היא עצומה. נתקלתי במקרים, שנשים מחליטות לא להיכנס להריון רק מהסיבה הזו, בשל הסכנה שיאלצו לעבור הפסקת הריון בשלב כה מאוחר."

ורק מי שהתנסתה בציפייה הארוכה הזו יודעת מה זה להמתין ארבעה חודשים עד הבדיקה ועוד שבועיים עד שלושה לתוצאות. ויש גם השלכות לחרדות אלה על המשפחה כולה בתחומים אחרים. „אני יכול למדוד את זה," אומר ד"ר פייגין, „במספר הטלפונים שאנחנו מקבלים, כשהתשובה קצת מתאחרת".

בדיקת סיסי שיליה ידועה בעולם זה שלוש שנים וחצי ופותחה במקביל על־ידי קבוצה איטלקית במילאנו וקבוצה אמריקנית בשיקגו. בארץ מבצעים אותה עכשיו במרבית המרכזים הרפואיים הגדולים, אך עד לאחרונה נמנעו רופאים להפנות נשים לבדיקה זו. זאת, מפני שחיכו להצטברות אינפורמציה רפואית בנושאים כגון שיעור ההפלות העלולות להיגרם כתוצאה מבדיקה זו, לידות מוקדמות, משקל היילוד ועוד.

ד"ר פייגין: „היום ברור לנו, שזו בדיקה בטוחה והיא תורמת מעט מאוד להפלות — בשיעור של אחוז וחצי, בקירוב, בדומה לבדיקת מי שפיר. והיתה כאן בעיה מחקרית לא פשוטה, לא פשוט לברר האם האשה הפילה כתוצאה מהבדיקה או שהיתה מפילה ממילא, וכידוע, מרבית ההפלות הספונטניות מתרחשות בשליש הראשון של ההריון.

בינתיים, עדיין מעטות הנשים המגיעות בזמן לבדיקת סיסי שיליה, למרות היתרונות העצומים שלה.

ד"ר פייגין: „את הבדיקה חייבים לבצע עד השבוע ה־12 להריון. לאחר מכן לא ניתן לעשותה. כל העניין הוא במודעות. היום כולן יודעות ומי שאינן יודעות יש להן מספיק זמן תוך כדי ההריון ללמוד עליה — מה פירוש בדיקת מי שפיר. המטרה שלנו, שכולן תדענה גם על סיסי שיליה. שיש דבר כזה. אבל כאן, אין לאשה זמן, כדי שאפשר יהיה לעשות את הבדיקה במועד על האשה להגיע לבדיקת הריון מוקדם ככל האפשר; לאחר שבוע או עשרה ימים של איחור במחזור היא צריכה להגיע לרופא שלה".

עדיין אין בדיקה אחת העשויה לגלות את כל המומים הגנטיים. אפילו לא את מרביתם, וכנראה שגם לא תהיה כזו בעתיד הקרוב. הבדיקות הללו, גם הבדיקות הכרומוזומאליות (סינדרום דאון, אלה הקשורות לכרומוזומי המין) וגם הביוכימיות (ציסטיק פיברוזיס, טיי־זקס, דושן ואחרות) הן בדיקות יקרות ונעשות כשיש במשפחה היסטוריה של מחלה גנטית. קושי נוסף הוא המחסור במעבדות מתאימות ומיכשור. הבעיה חריפה עד כדי כך, שעד לפני זמן קצר חלק מהדגימות לבדיקת מי שפיר הוטסו לבדיקה באנגליה. רק לאחרונה הוקמו בכמה בתי־חולים בארץ (אסף הרופא, וולפסון, מאיר ועוד) מעבדות גנטיות־רפואיות בהשקעות גדולות.

כשמעלים לדיון כיווני מחקר עתידיים בנושא של גילוי מוקדם, מדברים על בדיקות שיחליפו בעתיד את הצורך בדיקור קיר הבטן — גם אם הסכנה לעובר היא קטנה ביותר.

ד"ר פייגין מדבר על כיוון של בדיקת דם, שבה יאתרו בדמה של האם תאים טרומבופלסטיים ממוצא שלייתי (עוברי), המסתובבים כרגיל במחזור הדם של נשים הרות. אם תימצא דרך לגרות תאים אלה להתחלק, ויתאפשר, אולי, לערוך בהם אנליזה כרומוזואלית — פה, ייתכן, מונח הפתרון.

לדעתה של ד"ר עליזה עמיאל, מנהלת המעבדה הגנטית בביה"ח מאיר, ההתקדמות בנושא הגילוי המוקדם טמונה ביכולת לאתר גנים פגומים ברמה של גנים בודדים, בעזרת שימוש בטכניקות של הנדסה גנטית.

„בשיטות הקיימות," אומרת ד"ר עמיאל, „אי־אפשר להבחין בשינוי או פגם ברמה הגנית אלא רק ברמה הכרומוזומאלית :זו ברמה של חלקי כרומוזום. על־ידי שימוש בשיטות של הנדסה גנטית, חיתוך והדבקה של חלקי כרומוזומים, ניתן יהיה לאתר מוטציות נקודתיות בגנים ואפילו מצבים של חילוף בין שני בסיסים של די.אנ.אי, ואז ייתכן מאד שניתן לאתר אצל העובר, תוך כדי ההריון, מחלות שעדיין אי־אפשר לגלותן בשיטות הקיימות".

אך גם ד"ר עמיאל מעריכה, שבדיקות נרחבות כאלה לא ייערכו בקרוב לכלל האוכלוסיה, אלא באותם מקרים שיש היסטוריה של מחלה מסויימת במשפחה. „באותה משפחה, למשל, כשאחד הצאצאים כה חולה, וידוע ששני ההורים נושאים את הגן הפגום ניתן יהיה להערכתי, בעזרת הרצה אלקטרופוטית של חלקי הכרומוזום, לקבל תבנית מסויימת של הגנים של ההורים ושל הילד הפגוע ולהשתמש בתבניות אלו כדי לבדוק האם גם אצל העובר מתקבלת תבנית דומה".

גיל האם קובע

שיעור לידת ילד הנושא סינדרום דאון (מונגולואיד) לכל 1000 לידות (בהתאמה לגיל האם והאב):

גיל האם	גיל האב 21	27	31	35	39	43	47	51	55	גיל אב משוקלל
21	0.6	0.7	0.7	0.7	0.8	0.8	0.8	0.8	0.9	0.7
23	0.7	0.7	0.8	0.8	0.8	0.9	0.9	0.9	1.0	0.8
25	0.8	0.8	0.9	0.9	0.9	1.0	1.0	1.1	1.1	0.8
27	0.9	0.9	1.0	1.0	1.0	1.1	1.1	1.2	1.2	1.0
29	1.0	1.0	1.1	1.1	1.2	1.2	1.2	1.3	1.4	1.1
31	1.1	1.1	1.2	1.2	1.3	1.3	1.4	1.4	1.5	1.2
33	1.5	1.5	1.6	1.7	1.7	1.8	1.9	2.0	2.0	1.7
35	2.4	2.6	2.7	2.8	2.9	3.0	3.1	3.2	3.4	2.8
37	4.0	4.2	4.4	4.6	4.8	5.0	5.2	5.4	5.6	4.8
39	6.6	7.0	7.3	7.6	7.9	8.2	8.5	8.9	9.3	8.1
41	10.9	11.6	12.0	12.5	13.0	13.6	14.1	14.7	15.3	13.5
43	18.0	19.1	19.8	20.6	21.4	22.3	23.2	24.1	25.1	22.7
45	29.5	31.3	32.5	33.8	35.1	36.5	38.0	39.5	41.0	37.8
47	48.1	51.0	53.0	55.0	57.2	59.4	61.7	64.1	66.5	62.4
49	77.7	82.2	85.3	88.6	91.9	95.4	98.9	102.6	106.4	101.6

מטבלה זו עולה כי:
- ● לגיל האב אין כמעט השפעה על ההסתברות ללידת ילד הלוקה בסינדרום.
- ● ככל שעולה גיל האם עולה ההסתברות הזו בשיעור מעריכי.
- ● שיעור הלוקים בסינדרום עולה בצורה משמעותית בגיל האם 35־33, ומתקרב לשליש האחוז (ילוד אחד מתוך 300 לידות).

ד"ר עליזה עמיאל, יכולה לאתר ברמה של גנים בודדים

צילום: עמירם כהן

כל מה שרצית לדעת

ניתן לחלק את המומים המולדים לשתי קבוצות:
- ● מומים תורשתיים.
- ● מומים המתפתחים אצל העובר במשך ההריון ואינם עוברים בתורשה.
- ● מתוך מאה לידות יולדו שלושה עד חמישה אחוזים עם מומים, רובם קלים. החל בתוספת עור מיזערית לפני האוזן ועד למומים כגון טיי־זקס שאי־אפשר לחיות אתם.

במשפחה שהתגלה בה מום במערכת העצבים הסיכון לילד נוסף בעל מום כזה גדול בשלושה וחצי אחוזים משל כלל האוכלוסיה הבלתי פגועה. כך גם במומים אחרים כגון חיך שסוע או לב.

ליקויים תורשתיים

טיי־זקס: גן הטיי־זקס מצוי בעיקר בקרב עדות אשכנז. כיום התברר שהגן מצוי גם אצל יוצאי עיראק, אם כי בשכיחות קטנה יותר.

טיי־זקס היא מחלה קשה שתמותה בסופה. מתפתחת כתוצאה של חוסר באנזים המפרק חומר שומני מסויים, הנאגר בגוף. בשל המחסור באותו אנזים האברים השונים נפגעים. הנזק הוא בעיקר מוחי.

כשתינוק אינו מתפתח כלל או שחלה נסיגה בהתפתחותו וילד שכבר התיישב ולפתע חוזר לזחילה, כשהראש גדל בהתמדה, כשחלה האטה בתנועות ובפעילות, יש לבדוק מהם הגורמים לכך. המחלה פרוגרסיווית והמוות נגרם תוך שנה־שנתיים. כמו במחלות חסר אנזימטיות אחרות, אם ילד לוקה במום, לילד השני באותה משפחה יש סיכוי של 25% ללקות בה אם שני ההורים נושאים את הגן.

המופיליה: מחלה המונעת קרישת דם. בניגוד לטיי־זקס התוקף בעיקר את יוצאי עדות אשכנז, תוקפת ההמופיליה בעיקר את האוכלוסיה הערבית ואת יוצאי אפריקה. ניתן לגלותה בעזרת הנדסה גנטית. הנשים הן הנושאות את גן המחלה והזכרים הם שלוקים בה.

תלסימיה: מחלת דם הגורמת לאנמיה. היא מתבטאת באגירת ברזל בדם, עקב הרס מהיר של כדוריות אדומות. כאן קיימות שתי דרגות קושי של המחלה: תלסימיה מייג'ור, שהיא הקשה יותר, ותלסימיה מיינור, הגורמת לאנמיה קלה בלבד. במקרה של תלסימיה מייג'ור קיים סיכון גבוה לקומה נמוכה, לאי־פוריות, לנזקים בכבד, בטחול ולמוות. אפשר לגלות את המחלה באמצעות בדיקת מי־שפיר בשבוע ה־16 להריון.

ציסטיק פיברוזיס: (סי.אף) הקטלנית והשכיחה בין מחלות הילדים הכרוניות. תיפקוד לקוי של בלוטות הריר גורם להיווצרות הפרשה צמיגה, המשתקת את מעברי האוויר בריאות וגורמת לזיהומים בצינורות ההפרשה בלבלב ולהריסתו. שיעול, שלשולים, מבנה גוף כחוש; ירידה במשקל וכאבים; אשפוזים תכופים. טיפול יומי כולל פיזיותרפיה, אינלהציות, תרופות. על כל 1600 לידות באירופה נולד תינוק אחד חולה סי.אף. המחלה תוקפת יותר אשכנזים ופחות יוצאי צפון־אפריקה. אך יותר מכל היא תוקפת ערבים.

אין אפשרות לגלות מי נושא את הגן, אך יש אפשרות לגלות את המחלה בעת ההריון. כיום ניתן לגלות בבדיקת מי שפיר בשבוע ה־16־20 אנזים מסויים המעיד על קיום המחלה. כן ניתן לגלות את המחלה בטכניקה של הנדסה גנטית. הבדיקה נערכת רק לאם שיש במשפחה היסטוריה של מחלה כזו.

ננסיות קומה: (או גמדות בלשון עממית) מתפתחת עקב חוסר הורמונלי ואפשר לטפל בה על־ידי תוספת הורמונים — או עקב חוסר בסחוס, שאינו מאפשר לעצמות להתארך באורח טבעי. כי קבוצת המומים הגורמים לקומה נמוכה, כוללת מחלות שרובן נדירות מאוד. את חלקן, כשהעצמות, לרבות הצלעות, קצרות מדי, לא ניתן לרפא. את הקומה הנמוכה לא תמיד אפשר לגלות ברחם.

ליקויים לא תורשתיים

תסמונת דאון: מום זה נוצר בשל שינוי בכרומוזומים. בשנות ה־80 התגלה קשר בין רמת חלבון עוברי נמוך לבין תסמונת דאון. קשר כזה אינו שכיח. פיתחו טבלאות הכוללות את גיל האשה, רמת החלבון העוברי והסיכוי לעובר ללקות בתסמונת דאון.

בכל מקרה של חלבון עוברי נמוך בדם שוקלים את הצורך בניקור מי שפיר. בדיקה זו משמשת כבדיקה ראשונית המרמזת לעתים על הצורך בניקור מי שפיר. רק 10% עד 30% מן העוברים הלוקים בתסמונת, מאובחנים כיום טרם לידתם.

בדיקות האולטרסאונד, שהן השיטה המקובלת כיום לבחינת מצב בריאותו של עובר, מצליחות לגלות כמה מאפיינים בעובר המתפתח, אשר מרמזים על סיכוי גדול יותר לתסמונת. חוקרים מבית הספר לרפואה של אוניברסיטת הרווארד ובית החולים בריגהם בבוסטון, ביצעו בדיקות אולטרסאונד לכחמשת אלפים נשים, בשליש השני של הריונן, וציינו שני מאפיינים חריגים בעוברים: עצמות ירך קצרות יחסית וקפלי עור עודפים על הצוואר. בשעת הלידה אובחנו 80% מן העוברים שהראו סימנים אלה כבעלי תסמונת דאון. 20% מן המקרים של התסמונת, לא אותרו. הבדיקה יכולה לעזור לנשים צעירות להחליט אם רצונן לעבור אמנוסינתזה, (בדיקת מי שפיר) כדי לאשר את קיומה של תסמונת דאון בעובר שהן נושאות.

בדיקות עיקריות

א. אולטרסאונד: (במשך ההריון כולו)
המטרה: קביעת גיל העובר, גודלו, משקלו, מומים אנטומיים ופתולוגיים, כמות מי השפיר ועוד. לא ניתן לגלות חלק גדול מהמומים.
היכן: בכל המרכזים הרפואיים.
מחיר: חינם.
סיכונים: לא ידוע על סיכונים. רצוי לפחות פעמיים בתקופת ההריון.

ב. חלבון עוברי: (בדיקת דם, רצוי בשבוע 18־16 עד 20).
המטרה: איתור מומים של מערכת העצבים. רמה נמוכה או גבוהה מדי מצביעה על הכרח בבדיקות נוספות. רמה תקינה אינה שוללת מום אפשרי.
היכן: בתי החולים רוטשילד, הדסה עין־כרם, איכילוב.
מחיר: 50 שקל.
סיכונים: אין.

ג. ניקור מי שפיר (אמוניסטזיס) נעשה בשבוע 18־16. נטילת דגימות תאי עובר ממי שפיר באמצעות דיקור.
המטרה: לבדוק נוכחות סי.אף, תלסמיה, טיי־זקס, ותסמונת כרומוזומאלית כגון דאון, בדיקת חלבון עוברי.
היכן: בכל בתי החולים בארץ ובמוסדות פרטיים בעלי רשיון: אלישע בחיפה, אסותא ת"א, מדיכל הרצליה.
מחיר: גיל 37 ומעלה חינם. 37־32 — 400 ש"ח (משתנה במרכזים השונים. פרטי: 1000 ש"ח ומעלה.
סיכונים: 1.5־1 אחוז תוספת להפלות הטבעיות.

ד. דיקור חבל הטבור: דגימת דם עוברי מחבל הטבור.
המטרה: בדיקות כרומוזומאליות וביוכימיות שונות. מ־20 שבועות ומעלה.
היכן: במרבית המרכזים.
מחיר: חינם.
סיכונים: סיכון מסוים לעובר אך רמת דיוק גבוהה. הבדיקה נערכת במקרים מיוחדים כשהאינפורמציה מבדיקות קודמות אינה מספקת.

ה. סיסי שיליה: (סי.אס.) 11־8 שבועות.
מטרה: תסמונות כגון סי.אף, טיי־זקס, דאון ועוד.
היכן: רוטשילד, תל השומר, בילינסון, הדסה ירושלים, הקריה, עפולה, וולפסון, סורוקה, קפלן, מאיר.
מחיר: כמו בניקור מי שפיר.
סיכון: 1.5־1 אחוז תוספת להפלות. רמת דיוק גבוהה. □

אין מודעות

בלתי אפשרי למנוע לחלוטין לידת ילדים פגועים במחלות תורשתיות, אך ניתן להקטין בהרבה את התופעה ובעיקר את שכיחות הלידות של תסמונת דאון (מונגולואידיות).

בניגוד לעבר, מרבית הילודים הפגועים בתסמונת זו נולדים היום לנשים צעירות דווקא (אצל נשים בנות שלושים צפויה לידה אחת של ילד פגוע לכל 2000 לידות).

זה זמן מה קיימת החלטה במשרד הבריאות להוריד את גיל הבדיקה מ־37 ל־35, אך ביצוע ההחלטה מתעכב, קרוב לוודאי מסיבות תקציביות.

לפני כשנה הכריז מנכ"ל הביטוח הלאומי שהוא מוכן לממן את עלות הבדיקה לגילים 37־34, אך דבר לא זז מאז. מכל מקום, מה שנחסך מתקציב משרד הבריאות, ועוד הרבה יותר מוצא על־ידי משרד הרווחה ומוסדות ממלכתיים אחרים באחזקה, טיפול, חינוך מיוחד, מוסדות, תשלומים למשפחות אומנות ולבתי־חולים המחזיקים בילדים פגועי תסמונת דאון, אשר הוריהם מסרבים להוציאם משם. מישהו משלם שם „ימי אישפוז", המסתכמים לעתים בשנים, ועוד לא אמרנו בכך דבר על הטרגדיה העוברת על המשפחה הפגועה.

נכון, משרד הבריאות מכסה את הבדיקות של נשים הנכנסות לקריטריון של „קבוצות סיכון". בין משפחות שנולד להן בעבר תינוק פגום או שנולד ילד כזה במשפחתן — המדינה מכסה את בדיקת מי השפיר (או סיסי שיליה). בקבוצת סיכון אחרת נמצאות נשים הרות שבדמן נמצאה רמה נמוכה של חלבון עוברי.

לפני שנתיים הוכנסה למרכזים רפואיים במדינה בדיקה חדשה, הקובעת את רמת החלבון העוברי ברמה של האשה ההרה. במחקרים רפואיים נמצא, כי ברמה של כל אשה הרה מצוי שיעור מסוים של חלבון, שמקורו בעובר. נמצא, שאצל נשים שרמת החלבון הזה נמוכה מערך מסוים, יש הסתברות גבוהה שהעובר נושא את תסמונת דאון. אותן נשים (מגיל 32 ומעלה) מתאפשר להן לעבור בדיקת מי שפיר על חשבון המדינה. אלא שבבדיקת חלבון עוברי ניתן לזהות רק רבע מהעוברים הנושאים את תסמונת דאון.

נשים שאינן זכאיות לעשות את הבדיקה על חשבון המדינה (בדיקת מי שפיר או סיסי שיליה) ורוצות בכך, משלמות במכונים פרטיים („מדיקל סנטר" בהרצליה או אסותא בת"א) כ־1000 ש"ח. בבית החולים „מאיר" של קופ"ח הולכים לקראת הנשים — מעתה גם אשה, שאינה מוגדרת כשייכת ל„קבוצת סיכון", תוכל להיבדק במרכז הרפואי הזה תמורת 400 ש"ח בלבד. בינתיים מוגבל ההסדר הזה לנשים מאזור השרון בלבד.

יש רופאים שלא ממליצים לנשים (למי שאינה בקבוצת הסיכון) לעבור בדיקת סיסי שיליה או מי שפיר לפני גיל 35־34.

ד"ר פייגין: „זו בדיקה חודרנית ויש בה סיכון, קל אמנם, לעובר. את גיל 35 קבענו, מפני שמגיל זה ומעלה הסיכון ללדת ילד פגוע עולה על הסיכון שבבדיקה".

במשרד הבריאות אין תכנית לאפשר, לכל מי שרוצה בכך, לעבור בדיקה כזו. רק אם חלק מתוך כ־100 אלף נשים הרות בשנה תרצינה לעבור בדיקה כזו — העלות תסתכם במיליונים (הבדיקה כוללת: אולטרסאונד, דיקור, ייעוץ גנטי ועבודת מעבדה).

סיבות נוספות לתדירות הגבוהה יחסית של הופעת סינדרומים גנטיים היא — עד כמה שזה ייראה מוזר בזמננו — חוסר מודעות. במקרה של טלילה שפר מקיבוץ מרום־גולן, שבתה חולה בטי־זקס, והמבקשת „אי־הארכת חיי בתה באמצעים מלאכותיים", היה ניתן למנוע את הטרגדיה. לא ניתן, כמובן, לקבל אינפורמציה רפואית על הבדיקות שעבר או לא עבר הזוג שפר. אך אילו היו שני בני הזוג עושים בדיקת דם פשוטה לפני ההריון, והיו מגלים ששניהם נושאים את הגן לטי זקס, אזי, קרוב לוודאי, הטרגדיה היתה נמנעת.

כל זוג הרוצה להביא ילד לעולם יכול לעבור בדיקת דם המגלה אם הוא נושא או אינו נושא גן זה. זו בדיקה אמינה ובטוחה, ואם יש שמץ של ספק לגבי התוצאות, מייעצים לאשה לעבור בדיקת מי שפיר.

ד"ר פייגין: „לצערי, יש בעיה של מודעות וערנות. זו בדיקה שניתנת חינם אבל אנשים לא באים. יש גם רופאים שלא באים."

יש אוכלוסיות שמסיבות דתיות או מסורתיות מסרבות להיבדק. נשים ערביות נבדקות הרבה פחות מיהודיות, וכך גם נשים דתיות.

ד"ר פייגין: „הן לוקחות את הסיכון. יתר על כן, לא נבצע בדיקה אצל אשה שמראש אומרת לנו שלא תפסיק את ההריון. אם היא ממילא לא תעשה הפלה — איננו חושבים שכדאי לסכן עובר בריא.

אור לגויים

לא עוד אידאל של עם לבדד ישכון, אלא דיבורים מודגשים על עולם משתנה, על טכנולוגיה מתקדמת ועל הצורך בקשר של עם ישראל עם אומות העולם ■ הרב לוינגר, ומה שבין השיטין

פנחס ענברי

מה שהו קורה בגוש אמונים. בעוד חוגים מסוגו של אליקים העצני אינם מהססים להוקיע בפקודה כל מי שמתקשר עם אש"ף, הרי רבנים ממייסדי גוש אמונים, כמו הרב מנחם פרומן מתקוע, אינם פוסלים מו"מ עם אש"ף, ודעות ברוח זו פירסם גם בטאון המתנחלים. באחרונה התקיימו פגישות בין גורמים מרכזיים בגוש אמונים, מסוגו של הרב יואל בן־נון, עם שר הבטחון, יצחק רבין, איש לא היה מוכן לפרט מה נאמר בפגישות האלה. הרב לוינגר, לעומתם, קורא לפטר את שר הבטחון.

מה קורה בגוש אמונים? הרב לוינגר הוא ללא עוררין הדמויות המרכזיות, וגם בגישתו הכללית אפשר לחוש בסימני תמורה. גליון „נקודה" מיום 22 ביולי 88' קבע, כי ההתיישבות איננה עיקר הציונות, אלא המסר הרוחני, וכי המתנחלים כבר הקריבו הקמת ישובים חדשים, כדי לשמור על אחדות העם. אפשר להסיק, איפוא, כי במצב מיוחד, כמו תהליך מדיני, עשויות סיבות לוותר על המשך הקמת התנחלויות, שהרי אין הן עיקר הציונות.

בדבריו של הרב לוינגר אין חריגה מדברים שכבר אמר בעבר — אבל שינוי רב משמעות יש בהדגשים. לא אידאל של עם לבדד ישכון, אלא דיבורים מודגשים על עולם משתנה, ועל הצורך בקשר של עם ישראל עם אומות העולם.

האם מבקש הרב לוינגר להכין את גוש אמונים לתהליך המדיני? האם עוקב הרב לוינגר בדאגה אחר התרבות קולות המתנחלים המדברים על טרנספר, על הצורך „לטהר את הר הבית". על התחזקות הכהניזם? לשאלות רבות אי־אפשר למצוא תשובה, אבל לפעמים הבדלי הדגשים מבשרים שינויים מפורשים יותר בהמשך.

★ ★ ★

— לפני זמן מה אמרת ל„נקודה" כי תמה תקופת משיח בן־יוסף, והחלה תקופת משיח בן־דוד — למה התכוונת?

הרב לוינגר: לא אשתמש במילים האלה, אלא במונחים אחרים. אני חושב שאנחנו נמצאים בדרג גבוה מאוד של תשומת לב טכנולוגית, שמעסיקה את הציבור הרחב, מאות שנים התפתחה הטכנולוגיה בקצב כמעט אפסי, ואילו בעשרות השנים האחרונות ההתפתחות הזאת עולה בגראף מסחרר. יש התפתחות עצומה, והיא מתבטאת גם בתחרות עצומה בתחום הבטחון — מי יגבר על מי באמצעים טכנולוגיים. מפתח־הנצחון הולך וחוזר לתחום הטכנולוגי, וההשקעות הלאומיות בעולם עוברות לתחום זה. כך תקציבי המדינות, וכך גם התעשיות, המשתכללות עוד ועוד בתחום המחשבים ובכל חידושי הטכנולוגיה.

לדעתי, הדבר הזה מביא לעייפות מן האידיאליזם, מן ההסתכלות לעומק אל שליחות נפש האדם. שליחות של חברה במובן המצומצם או הלאומי. זה מפני שיש כל־כך הרבה השקעה בתחום המדעי והטכנולוגי.

אם נדון בישראל עצמה, הרי אותה התקדמות חומרית, הכרת החומר על מרחביו השכליים — ומדובר על התקדמות השכל — יש בה הכרה במה שנעשה בעולם, ברחבי הכוחות הפועלים בעולם. זאת הנקודה המושכת, ואיתה בא גם רפיון. כמו למשל, הנהירה של צעירים להסתובב בעולם, הנטייה של התקשורת להתעניין יותר ממה שנעשה בעולם. אין זה פלא שדווקא עכשיו יש נטייה בטלוויזיה להראות יותר ויותר מה שנעשה בעולם, בבחינת: מה ההצטמצמות הזאת אשר לכם — יש להראות מה קורה בעולם. ויש סבירות שביום מן הימים נחפש לא רק את האידאלים שמעל הקיבוץ, הקבוצה או האדם הפרטי, אלא את השליחות של כל העולם הגדול הזה — לשם מה הוא מיועד.

זאת תופעה מרנינה מאוד. וכבר אמרתי לבני נוער, כי דבר זה איננו צריך להביא לידי ייאוש אלא לידי רננה פנימית, מפני שהאדם זכה להכיר כל־כך הרבה. בשעה שחי רק עם עצמו, או עם בני הקהילה שלו, חשב האדם מה השליחות האידיאליסטית שלו. עכשיו אנחנו נחפש דברים בצורה הרבה יותר מקיפה. אנו מוצאים בפרקים האחרונים של ספר תהילים, שהשמש והנהרות והנחלים והאגמים כולם ישירו. ומה הכוונה? שבכל מקום אנחנו נישאל בשביל מה זה — ובוודאי יש לכך איזה שליחות, איזה יעד.

כאן אנו מתקרבים למה שנקרא שליחותו של יוסף, שהיה המשביר, המפרנס, הדואג לחומר של בני יעקב, והיה המוביל אותם לתוך גויי הארץ. נאמר על יוסף שהיה יודע שבעים לשון, כלומר: היה ההתחלה של קשרינו עם העולם. והשירה של דוד איננה הניגוד לדברי יוסף, אלא השלמה שלהם.

— האם אפשר להתרשם כי לנוכח המציאות הגלובלית המשתנה, שישראל היא חלק ממנה, משתנות הפרופורציות שבהם התייחסנו עד כה ליישוב הארץ?

בכל העולם עתיד להיות איזה שינוי. בתוך המהלך של ההתבססות המדעית הארצית, שבה הגיעו להישגים שעליהם לא חלמו במאה ה־17, נגיע תוך מאתיים שנה לסדרים, למישטרים ולכוחות מדעיים אירגוניים מפותחים להפליא.

גם במדינת ישראל, על־ידי ביסוס מערכות הכלכלה והמינהל, התייצבנו כעם העומד על הרגליים. גורדון ואחרים דיברו על הצורך שלנו ,להפוך את הפירמידה', והנה ההשגים הם מעל ומעבר למה שחלמו — החקלאות שלנו מקדמת ארצות רבות. הוא הדין בתעשייה, ובמחקרים המדעיים שלנו.

בעם ישראל נוטים לחפש מוכנים מטפיזיים, תמיד שואלים מה השליחות המוסרית שלנו. לנוכח ההתפתחות בעולם עתידים לשאול: מה השליחות של כל המציאות הגדולה הזאת? יתכן שעם ישראל יוכל להיות גורם מקדם, ויש סבירות כזאת. בכל ההיסטוריה היינו קשורים לשליחות הדתית, וגם כעת יתעוררו השאלות על השליחות של המפעל הישראלי ושל הבניין הישראלי. יש ויכוחים סביב מדיניות הבטחון, איך צריך להתנהג עם הערבים, מה צודק, מה לא צודק, האם אנחנו ישרים בדרכנו, ישרים בדרך אחרת — ישרים בדרך התקיפה, ישרים בדרך הפשרנות... אלה ניצוצות, שביבים ראשונים לקראת המציאות שבה העם הישראלי יקבע מה השליחות. אצלנו תהיה ההשראה עוד יותר גבוהה, כי אצלנו השליחות המוסרית, העל־מוסרית, עוד יותר גבוהה. אם זה קיים בעולם, הרי אצלנו זה בולט יותר. בזה קשורה שירת דוד.

וכל זה קשור גם לעניין של יהודה ושומרון. אם אנחנו מסתכלים על כל השליחות הלאומית שלנו, שיש בה גם אידאל, הרי השאלה היא אם אנחנו יכולים לבצע את האידאל שלנו באוגנדה או בברלין. ועובדה היא, שלא חלמנו על כיוונים כאלה בתפילות שלנו. המקום הטבעי של עם ישראל הוא ארץ ישראל. התפילה והשירה היו בדבר שיבה לארץ ישראל, והיום ברור כי כל זה נועד לא רק לשם הקיום הגשמי, אלא גם בשביל השליחות הלאומית שלנו. ויש שאלה, אם יש לנו שליחות לאומית, האם היא יכולה להיות רק בחלק מארץ ישראל...

— והיא יכולה?

לא זה לא טבעי, כמו שלא טבעי שזה יתקיים במקום לא לנו, או כאשר אנחנו לא נמצאים במלוא האומה, או כאשר הארץ כולה איננה בידינו. אנו צריכים לחתור לכך שארץ ישראל תהיה בידינו, ושכל עם ישראל יהיה עמנו.

— אתה מסתפק ב„חתירה", או שהצורך בשלמות הארץ והעם הוא מוחלט?

אני מדבר בהכללה. זאת צריכה להיות החתירה. ההבנה של ערך ההתנחלות הן בתל־אביב והן בכל ערי השפלה צריכה להביא למחשבה לגבי השליחות של ההתנחלות השפלתית, התל־אביבית — האם לנצח היא תצטמצם רק בהכרת ערך המכנים, כנוחיות החיים בעיר, בשיפור רחובות הכתים, הגנים והטיילות, או שלאט לאט אנחנו צריכים לחשוב על היעדים החינוכיים של תל־אביב, של מדינת ישראל בגבולות תש"ח.

— מישהו בגוש אמונים הסביר לי את דבריך בעניין משיח בן־יוסף ומשיח בן־דוד, בכך שפרק ההתנחלות החומרית הסתיים, ויש להסתפק במה שיש, ועכשיו צריך להתמסר למסר הרוחני של עם ישראל.

להיפך. אני טוען שאם לא נכיר את השליחות של תל־אביב, שתרמה משהו לעניין שיבתנו מפולין, ממרוקו ומפרס, תתחיל הבריחה רוחנית מתל־אביב, ואחר־כך בריחה פיסית. הבריחה הרוחנית תהיה מפני שלא נבין מדוע אנחנו צריכים להיות דווקא פה ולא בערים אחרות בעולם. הנוער שלנו איננו שונה מדורות אחרים — יש לו יעדים אידיאליסטיים, והוא רוצה להבין את היעדים של מדינת תש"ח. אותו דבר אני אומר לגבי הרחבת ההתנחלות. לא נוכל להסביר לעצמנו ולעולם כולו מדוע כל־כך חשוב לנו המקום הזה אם לא נכיר בשליחותו. וככל שנכיר יותר בשליחותו, נרצה יותר את בריאותו הפיסית. הבריאות הרוחנית תלויה בבריאות הפיסית. כדי להיות בריא מבחינה רוחנית צריך את כל האברים, ולפיכך חיוני בשבילו להכיר את ערך ההתנחלות של גבולות תש"ח, ואת ערך הבניין והיצירה שלה, כדי להכיר את ערך ההתנחלות בגבולות תשכ"ז.

— אבל אמרת כי נגמר פרק משיח בן־יוסף?

הדברים לא הובנו נכון. לא אמרתי כי הפרק הזה נגמר. הכרת היעדים, השיר של מה שנמצא מעל למציאות, שאני מכנה אותו שיר העולם, יחזקו את העולם ולא יחלישו אותו. הם יתנו טעם לעולם. החומר של העולם יהיה יותר יקר בעיני האדם החושב, הוא יעריך יותר את החומר: אבל זה לא קיים — לא בעולם, לא בגבולות תש"ח ולא בגבולות תשכ"ז.

— אבל יש מי שהבינו את דבריך כי הנה פרק ההתרכזות בהאחזות בקרקע, ומן הבסיס הקיום...

... ומן הבסיס הקיים צריכים לקרוא את מה הצמאון העולמי והישראלי לדברים קצת יותר נשגבים, שנמצאים בהתפתחות העולמית המהירה. לא תם הפרק הזה • • אלא התעורר הצורך להוסיף את הנדבך העל־טבעי, כדי לחזק אותו עוד יותר. בכל מיני חוגים הדוגלים בדעות שהזכרת, יש דעה גלותית, כי „בכל שיוסיף העולם בניין — יוסיף השכל חורבן". אנחנו בהחלט סרנו מן הדרך הזאת. היתה הדרך: להפוך את הפירמידה — והיא הושגה, והיא תתחזק על־ידי הוספת נדבכים אידיאליסטיים שיריים, כיצד לרומם יותר את ההוויה הישראלית. ומתצפית מסוימת אני רואה זאת גם בעולם כולו.

— הדיבורים על משיח בן־דוד מעוררים אסוציאציות מסובכות לגבי הר הבית, על מצבו של הר הבית היום. שמתי לב כי אינך משתתף בחוגים הפעילים סביב הר הבית.

אפשר לתת שני פירושים להר הבית. נניח את יהודה ושומרון, נבנתה מדינה בגבולות תש"ח, הולכת ונבנית התקדמות מסוימת של המשך המדינה בכיוון גבולות תשכ"ז, הלך ומתחזק הבסיס על־ידי חיזוק ההתנחלות, אז אתה יכול לבוא ולהגיד — עשינו את זה, נעשה אותו דבר בהר הבית. ועל כך אני חולק. אני חושב שהר הבית הוא מקום השירה של עם ישראל. הלוויים היו שרים בבית המקדש. כאשר יש בעולם אווירה של שירה כלפי אלוהים, שנשענת על שירה פשוטה גבוהה של ציבור שאיננו מוכן או איננו יודע את השירה הגבוהה יותר — הרי ככל שיהיו ביטויים יותר גבוהים של הזכרת שם אלוהים באומה, ככל שהדבר יהיה יותר טבעי, ותהיה נעימות חיים באומה, ושקט ושלווה, אז ייבנה הבסיס של בית המקדש כביטוי לאווירה הכללית. לפיכך אני שולל את ההנחה של: נעלה על ההר, נהרוס את המסגדים, נבנה איזה בית, לא זאת הדרך. כך רק מפחיתים את ערך העניין. כך מצמצמים את ערך המשכן. כאשר תהיה אווירה של שירה באומה, ותהיה הרמוניה מסוימת, וככל שהשיר יתרומם והנעימות תנעם, והעדינות תתעדן במובן הרחב והמקיף — כך גם יהיה מקום יותר לבית שישיר לכל אלה ותואם אותם.

— אינך חושב שכל מה שקרה באינתיפאדה — ההרג היום יומי, האכזריות המתגברת — כל זה מרחיק את ההתעלות הרוחנית, ומרחיק את היעדים מהתגשמות?

גדולי ישראל ידעו תמיד כי בחינוך היהודי קיימת רוממות העולם כולו, ולא רוממות שוביניסטית. גם במצבים קשים. ביטויים כמו: ,ערבי, 40 שנה בקבר, אל תאמין לו' — זרים ליהדות. לא כך דיברו מכווני הרוח בישראל מימי משה רבנו ועד היום. על יוסף נאמר כי היה בקי בשבעים לשון. משה תירגם את התורה לשבעים לשון. מה פירוש שבעים לשון? שיש זיקה לעולם — אולי גם כדי לתרום משהו לעולם. זה הפירוש של להיות אור לגויים וממלכת כוהנים וגוי קדוש. המגמה לאהוב את העולם, ולהבין שלבריאה כולה יש איזושהי שליחות, היתה הדרך הברורה והיציבה של הגאונים בכל סיטואציה. גם בנצבים קשים וגם בסכסוכים קשים. יכול להיות שהדברים לא נאמרו תמיד ברשות הרבים. אבל בשורשי הדברים ידענו כי זאת השליחות, אף־על־פי שלא יכולנו לדבר באופן מיידי אל מול הקוזקים ומול כל אלה שפרעו בנו. הוא הדין לגבי השליחות של המדינה — להביא אור לעולם כולו, ולא רק לעצמנו. ואם מדובר על העולם כולו, הרי מדובר גם על הערבים, בני ישמעאל אשר בתוכנו. אבל כאן, גם בציבור של גוש אמונים, נתפסים לדעה שכל זה חייב להיות מייד. המהירות פה היא מן השטן.

— אתה שואב מחוכמת הערבים...

(צוחק) כן. יש פה תמונה, שדוד גרוסמן צייר בספרו, שהוא טוב ואנחנו רעים. אבל ביסודו, העניין איננו כך. היישום המיידי בפוליטיקה הנוכחית איננו כזה. מבחינה זאת, האינתיפאדה הבהירה דברים שאנחנו ניסינו לזרז: היו מי שאמרו כי הערבים נבראו בצלם אלוהים. מה פירוש הדבר? שהם טובים, שכוונתם לטובה. לא חשבו שמדובר בוועדות עממיות. ולולו ואמרו שמדובר ביחידים, ולא חשבו שמאחורי הכל עומדת הנהגה. הנהגה שיש לה כושר שליטה, והיא שורפת בתים וחנויות. לא ציירנו לעצמנו את המציאות של שליטה קנאית ברחוב, וחינוך לזריקת אבנים ובקבוקי תבערה, החל מגיל ילדות. נכון, בסופו של דבר כל העולם יראה את העומק של הבניין, אבל זה לא יבוא מיד. וכאן אנחנו התפכחנו. זאת היתה טעות נפוצה בתקופות שונות, להאמין שהמצב הוא טוב, שכבר הגיע המשיח...

יכול להיות שטוב שהדברים מתבהרים, כי קיימת עדיין איבה קשה, ואם האיבה קשה, הרי דרכי הטיפול אינן יכולות להיות כפי שחשבו.

— בכל זאת, כאשר אתה מדבר על הקשר שיש לנו עם העולם, אתה בוודאי יודע כי אחד המכשולים, הוא בדרך שבה העולם רואה את יחסנו לערבים, והוא איננו משבח אותנו על כך... כאשר אנחנו מתיימרים להקרין מאורנו על העולם, הם מיד שואלים — ומה עם הערבים. האם כדי להשתלב בהתפתחות הגדולה בעולם, אין ישראל צריכה להסיר את המכשול הזה?

אנחנו צריכים ללכת בשתי דרכים גם יחד. לראות כל הזמן לאן העולם יגיע, ואת הימים הטובים שעתידים להגיע אליו, ובד בבד עלינו להבין את המצב הנוכחי. הדברים האלה קיימים גם בחינוך הפרטי: לא פעם אנחנו מאמינים שבן או בת ילכו בדרך הנכונה, אבל כאשר אנו מכירים נכונה, אנחנו מגלים משבר קשה, סטייה קשה. במצב זה אנחנו חייבים לנקוט שיטה מסוימת, דווקא כדי לקדם את העתיד. בוודאי, היעד שלנו צריך להיות אהבה לעולם כולו, לכל אדם ולכל מה שנוצר. אבל בשעה שהעתיד הזה אינו מתגלה, ויש סטיות מן המצב העתידי השמור, הרי עלינו ללכת בדרך החכם מכל אדם, שלמה המלך, שהכיר את שירת הכל, ואת שפת הכל, ואמר: עם נבל תתנבל. לפעמים יש צורך ללכת בדרך תקיפה דווקא לקראת היעד האחרון. לפעמים עלינו לנקוט עונש מרתיע בדרישה לשקט מוחלט. יכול להיות שהדבר הזה נוגד את העדינות והטוהר והשמחה שעתידים לבוא, אבל זו הדרך.

— יש דעה רווחת, שאחרי הבחירות הקרובות יהיו התפתחויות דראמטיות של הליכה להסדרים מדיניים. מה תהיה עמדתכם כלפי מצב שבו ישראל תשתלב בהסדר רחב של פתרון פוליטי, שיחייב נסיגה מן השטחים.

אם תהיה נטייה חזקה כזאת, בקרב מפלגות הימין, (ההדגשה שלי—פ.ע.) מקורה באי ההבחנה הזאת, שאנחנו חותרים אל השלום, אל יחסים טובים עם שכנינו, אבל זה לא תמיד בא במהירות. אם נסכים לוויתורים, יהיו משברים קשים בתוך האומה. רבים לא יצדיקו את הוויתורים האלה. הכאב יהיה קשה מאוד, והכאב יגדל כאשר ניווכח כי העולם הערבי איננו בשל לעשות עמנו שלום. לכל היותר, על־ידי הסדרים כאלה יוכלו להשיג עוד הסדר שלום מן הסוג שעשו עם מצרים. זאת שאיפת השאיפות. אם זה יילך או לא יילך — זה תלוי בערבים אם הם יישארו בעמדותיהם הקיצוניות, לא יקרה כלום.

אבל אם ישנו את עמדתם, או אם יעמידו פנים. כאילו הם הולכים בדרך של מצרים — אני חושב שלא ירחק היום ותהיה מלחמה עקובה מדם, ויהיו צרות קשות מאוד בגבולות החדשים, מפני שיש בעיה עם שורש קשה מאוד. הערבים עדיין זועקים ,אללה אכבר'. ומאחורי הזעקות ,אללה אכבר', כמידת היכרותי עם הדת האיסלמית, אנחנו שומעים ,דין אללה בסיף'. כלומר, מי שמורד נגד השליטה האיסלמית דינו בסיף. ייתכן מאוד שייחתם הסכם שלום עם מדינות ערב נוספות כאשר יישארו בעינם. יסודות האיבה למדינה הציונית הכופרת, וכתכסיס ינהגו כולם כמו סאדאת. התוצאה תהיה משבר קשה, סבל קשה, ותפרוץ מלחמה. ובפעם הבאה כבר לא נהיה כל־כך טיפשים.

הגרעין הנכון שימנע את כל זה הוא הערכתנו את העולם, ובינתיים אנחנו צריכים לבנות את ארץ ישראל ולהמשיך לקדם את המדינה. אסור לנו להיתפס לאשליות. עלינו להכיר יותר את שליחותנו. עם ירדן לא היתה יותר מלחמה, למרות שלא ויתרנו, ועם סוריה לא היתה מלחמה, למרות שלא ויתרנו. למה להניח שנתקדם דווקא מתוך ויתורים? אפילו אם אדון ערפאת יבוא בעצמו וידבר בכנסת, זה עדיין לא האמיתי. זה זיוף. הוא חושב: בינתיים נקבל משהו, עד שתהיה מלחמה. זה היה השיקול של סאדאת, ויכול להיות שזה יהיה השיקול גם אצל ערפאת. יכול להיות שחלק מן ציבור הישראלי ירצה בכך. אבל אני חושב שהדרך הזאת תביא לוויתור על חלקים חשובים של ארצנו, גם בעיר העתיקה וגם בחברון ובשכם. והמלחמה לא תיפסק. אילו המלחמה היתה נפסקת, מילא, אבל היא לא תיפסק. יכול להיות שיבוא יום והיא תיפסק. בינתיים אני לא צופה התקדמות בעניין זה.

—מה דעתך על הטראנספר?

קרוב לחמש שנים אני חושב על הבעיה הבטחונית. יש בידינו להשיג זאת באמצעים המתאימים לערבים. גם בימים שלפני האינתיפאדה ממשלת ישראל לא עשתה כל מה שהיתה צריכה לעשות, ולא הגענו למרגוע מוחלט. על אלה היו זעקתי וכאבי ומחאתי, כשנזרקה אבן אחת ליום, או כשנזרקו רק שתי אבנים לשבוע, ועל כך הלכתי לדהיישה — כדי לזעוק שנזרקת אבן על יהודי בארץ ישראל ללא שום הצדקה. זה לא צריך לקרות בארץ ישראל. לכן ניסיתי לעשות הפגנת יחיד, ואמרתי לשרי הבטחון ולרמטכ"לים שאנחנו לא נמצאים בקישינוב או בקזאבלנקה, שקם איזה קוזק או איזה פורע, וזורק אבן או חותך רגל ליהודי. חשבתי את הדברים האלה אז — וכך אני חושב היום.

יש דרך להביא לידי מרגוע מוחלט. מעצבי הבטחון אינם נערכים להשכנת שקט מוחלט, אם כי בשיחה איתם הם אומרים שזו מטרתם.

— אתה חושד ברמטכ"ל שהוא רוצה שהאינתיפאדה תימשך?

אינני חושב שהוא רוצה שהאינתפיארה תימשך. חס ושלום לי מלייחס לו את זה. אבל הוא איננו מספיק רוצה שהיא תיפסק. יש הבדל בין רצייה שלילית, לבין החלטות. צמרת הבטחון איננה נערכת להפסקה מוחלטת של האינתיפאדה, ואינני מדבר על דרגות נמוכות.

אני רוצה לומר דברים שאמרתי לראש הממשלה, וגם כתבתי לו אותם במברק ששלחתי אליו לפני שבועיים: אני חושב שדרישה כזאת דרשנו מפריצים בגולה — והם הבינו את זה. היו רבנים, פרנסים של קהילות גדולות, שהלכו אל הקיסר, אל המלך, אל השולטן, ואמרו: אנחנו נתינים שלך, אתה אחראי עלינו. אנחנו רוצים לחיות כמו שאתה חי — בשקט ובשלווה. והיו עשרות ומאות שנים שדברים כאלה השפיעו, ואילו היום איננו משיגים זאת מממשלת ישראל. הממשלה איננה נותנת לנו את השירות שנתן לנו לפעמים איזה פריץ רוסי, רומני או מרוקאי. ואני חושב שבאותן שיחות שהיו לנו עם אותם פריצים אמרנו להם: בעל כורחכם, ובכל האמצעים, תגנו עלינו, כי הדבר הראשון שאחראי עליו השלטון הוא השקט. ואמרנו גם: צריכים לבצע עונשים קשים, להטיל עונשי מוות — אתם צריכים לפתור זאת. חלק מן השליטים הגויים הבינו את הדברים האלה. ואילו הנהגת מערכת הבטחון ובראשה נמצא שר הבטחון, ובמידה מסוימת גם הקבינט והרמטכ"ל, אלה אינם נערכים במלוא העוצמה להבאת שקט, וזה עוול מוסרי איום ונורא. ממשלת ישראל חייבת את זה לנו, ולערבים. הערבים סובלים יותר מאיתנו. זה מטמטם את ראשם, מטמטם את המסחר שלהם, מטמטם את החינוך שלהם.

יש לי חבר חובש, שנמצא כעת בחבל עזה. הוא שוחח עם ערבי שקיבל מכות מחיילי צה"ל. הערבי בכה לפניו ואמר: מה עשיתם לי — אני בונה לכם את הבתים בתל־אביב ואתם מרביצים לי. אמר לו החובש שטיפל בו — אתה צריך להשפיע על החברים שלך שלא יתפרעו. והערבי אמר לו: אינני יכול להשפיע עליהם. והוא צודק. הוא לא יכול להשפיע. הוא תת־גבורג בין החברים שלו. הוא היה רוצה להמשיך לנסוע לתל־אביב ולחיות את חייו, אבל השלטון נמצא בידי הוועדות העממיות, והם שולטים, וגם הם מונחים על־ידי גורמים יותר חזקים. לי נדמה, ואני קצת עוקב אחרי הדברים, כי נהרגו מאות משתפי פעולה עוד לפני האינתיפאדה. כעת התקשורת מתעניינת בזה, וכאשר נהרג משתף פעולה מדווחים על כך בהרחבה. אבל גם קודם בוודאי היו מאות שריפות של חנויות, שריפות של מכוניות, מכות וגם הריגות של משתפי פעולה עם הממשל. צריך להיות שלטון בכל מחיר — זאת בעיית הבעיות — ואין שלטון, חייבים לשלוט. אחר כך חוסר השלטון מתפשט לתוך הקו הירוק.

זה הגרעין העיקרי שצריך טיפול — קודם כל, שיהיה שלטון. וזה לא צריך להיעשות בהכרח על ידי טראנספר. זה כמו בחינוך: מורה לא יכול להשתלט על הכיתה על־ידי כך שיעיף את התלמידים. הערבים מזלזלים בנו בגלל חוסר השליטה. הם אינם מעריכים את היעדר היד הקשה. ואף־על־פי שאנחנו מנסים להציג כאילו אנחנו שולטים — איננו שולטים. אנו עושים איזה גירוש, ואחר־כך סגירה של איזה עיתון, וזה נעשה בצורה נסחבת מרושלת. זהו מצב של מלחמה — לא מלחמה רגילה, אבל בכל זאת מלחמה, ובצורה הנוכחית ננהל אותה עוד חמישים שנה.

אני חושב שרבין נכשל. אני חושב שהיה ראוי שיתפטר, או לפחות שיקום צוות שינהל את העניין. יש עוד אנשים שמבינים איך לטפל בטרור חוץ מרבין. אריק שרון צדק כאשר אמר כי הצוות המנהל היה חייב לשבת מדי יום ביומו ולעשות כנדרש את כל מה שנדרש. זה מתאים למוסר כלפי הערבים וכלפי היהודים — גם לערבים מגיע שיהיה להם שקט — והעולם היה מבין את זה. רבין לא הבין את סוד העניין, ולפיכך נכשל, והדרך הנכונה היא שיתפטר, או לפחות שיגיד שבצורה הזאת אינו יכול לטפל בעניין הזה לבדו. לפעמים אדם חייב להודות שהוא לא יכול לעשות משהו לבד. גם בניהול עסק ובמסחר אדם מרגיש כי לא יוכל לנהל את העסק לבד. ותיקי השדה של פעולות מן הסוג הזה רבים, ואם היו מצרפים אותם לצוות והיו חושבים יחד איך לעשות הדברים יותר כנדרש. גם פרס ורבין אמרו, שמכיוון שהשטחים הם תחת ידינו, אנחנו חייבים להביא לידי שקט מוחלט. אמרו — אבל לא מבצעים. התוצאה של כל הכשלונות האלה מביאה הרבה אנשים לחשוב שהפתרון הוא טראנספר. אני כבר אמרתי לשרון ובעיקר לארנס כי אם ינקטו יד קשה, הרי כהנא ישיג את מבוקשו. הנטייה הטראנספריסטית היא תוצאה של אי שלטון.

— מקודם הפתעת אותי כאשר התייחסת למפלגות הימין, כמי שימסור את יהודה ושומרון. הייתי מצפה שתתייחס לשמאל. האם אתה חושד בליכוד שאחרי הבחירות יילך לתהליך המדיני?

יכול להיות.

— אינך מוכן לפרט?

הליכוד אומר היום, כי ימשיך את תנופת ההתנחלות שהיתה לפני 1984. אני מקווה שכך יהיה. כך ראוי שיהיה. אבל אם לא היה נמרץ מספיק בארבע השנים האחרונות, ויכול היה להגיע ליותר הישגים, אינני בטוח במאה אחוזים שהפעם יהיה יותר בסדר. (כאנחה) אני מקווה שיהיה בסדר. □

חבלי משיח

על־פי תורת הקבלה עתידים לקדם את משיח בן־דוד הימים הנקראים „חבלי משיח", שבהם יפקדו את עם ישראל יסורים רבים. משיח בן־יוסף יגאל את עם ישראל ב„מלחמת גוג ומגוג", וייהרג במלחמה. אז יופיע משיח בן־דוד, ויגאל סופית את עם ישראל, וזאת תהיה גם גאולת העולם.

חכמי ישראל עמדו על הסכנה הגדולה במתן פרשנות קונקרטית לאמונה הזאת, ובכל זאת עסקו המקובלים ב„חישובי הקץ", ותסיסה משיחית כמעט לא פסה מעם ישראל חרף כל האכזבות ממשיחי השקר. רבים מייחסים לגוש אמונים גישה משיחית בסיסית, והעיסוק בביטויי המשיחיות אכן מאפיין בטאונים רבים של המתנחלים.

הרב לוינגר מבחין בין משיח בן־יוסף לבין משיח בן־דוד. משיח בן־יוסף הוא סמל לציונות החומרית, הקרקעית: שלב הגאולה הקשור בהקמת ישובים, כיבוש הקרקע, הקמת מדינה וצבא. משיח בן־דוד הוא סמל למסר הרוחני של היהודים החוזרים לארצם. משיח בן־יוסף עתיד למות, כלומר: תפקיד הציונות החומרית עומד להסתיים. הופעת משיח בן־דוד פרושה התגלות המסר הרוחני של עם ישראל בארץ־ישראל השלמה.

„אני שולל את ההנחה של נעלה על ההר, נהרוס את המסגדים, נבנה איזה בית. לא זו הדרך"

מול דהיישה. „הערבים סובלים יותר מאתנו"

צילום: רחמים ישראלי

עת לשיחות ישירות

כל אדם שפוי אצלנו ואצל הפלשתינים חייב להיאבק על קירוב היום, שבו נציגינו יתיישבו לדבר במקום להרוג, להפיץ שנאה הדדית ולזרוע אי־אמון. זה הפטריוטיזם הישראלי — והפלשתיני

אבו איאד. לא מוותר על הזכות האישית לשוב לחיפה

מארק גפן

אבו־איאד, מראשי אש"ף, התנבא השבוע בראיון לשבועון „דר שפיגל", כי החודש יוכרז על הקמת ממשלה פלשתינית. הרעיון של „ממשלת גולה" הועלה לא פעם בשנים האחרונות, ומיד נגנז, כשהתברר, כי בתוך אש"ף עצמו לא ניתן להגיע לקונסנזוס בין הפלגים היריבים הנאבקים בינם לבין עצמם על עמדות ההשפעה, ובעיקר בגלל סרבנותם של ארגונים קיצוניים להגיע להסדר כלשהו עם ישראל. אפילו לא בתנאים (ששום בר־דעת לא יעלה בדעתו), כי יימצאו בישראל כוחות פוליטיים כלשהם שיהיו מוכנים לדון ב„הסדר" כזה. כמו, למשל, על בסיס יישום החלטת האו"ם משנת 1947, כלומר, חזרה לגבולות החלוקה, שנקבעו בהחלטה זו.

היה גם ברור, כי מדינות ערב מתנגדות להקמת מדינה פלשתינית בגדה המערבית. אבו־איאד עצמו הצהיר עוד לפני שנה, כי לא ניתן להקים ממשלה גולה, שכן חסרים שני תנאים בסיסיים להקמתה — „אנו זקוקים לשם כך לטריטוריה ולעם, שני אלה אנו חסרים, השטחים לא בידינו והעם נמצא תחת כיבוש". עתה, בראיון ל„דר שפיגל", מנסה אבו־איאד להסביר־להצדיק את התפנית בעמדתו: פריצת האינתיפאדה, המרד של העם הפלשתיני בשטחים הכבושים והצהרת חוסיין על ניתוק ירדן מבחינה משפטית ואדמיניסטרטיבית מן הגדה המערבית, מצדיקים לדעתו את שינוי הגישה להקמת ממשלה גולה. לפתע קמו גם העם וגם הטריטוריה.

ממשלות גולה קמו בהיסטוריה המודרנית בעיקר כשלא היתה קיימת כלל בעיה מסוג זה. ידועים המקרים של ממשלות הגולה של פולין (ועוד ארצות מזרח אירופה), כאשר הבעיה העיקרית היתה, מי מייצג את העם הפולני — ממשלה קומוניסטית, המוחזקת על־ידי מוסקבה, או ממשלה שישבה בלונדון, הטוענת כי היא היורשת של ממשלת פולין מלפני 1939. מכל מקום, לא היה צורך להכריז על הקמת מדינה פולנית. במקרה הנדון הקמת ממשלה חייבת להיות מלווה בהכרזה על הקמת מדינה חדשה, שעד כה לא היתה קיימת, מדינה שאין הסכמה על הקמתה לא רק מצד ישראל אלא גם מצד מספר מדינות ערב.

„בשביל הפלשתיני אין זה חשוב אם יחזור למולדת ממנה גורש, אלא עצם העובדה שיש לו מולדת כמו לאנשים אחרים"

הכרזות חד־צדדיות הן לכל היותר גימיק תעמולתי, ולא ישנו את המציאות בשטחים. הן מסייעות לאותו מחנה בישראל הרוגל אף הוא בהכרזות חד־צדדיות. יש כאן בארץ התובעים הכרזה חד־צדדית על סיפוח הגדה ורצועת עזה ויש „המסתפקים" בהנהגה חד־צדדית של האוטונומיה. אף צד בסכסוך המזרח־התיכוני אינו מסוגל להשיג דבר בלי ההידברות עם הצד שכנגד. הכרזות חד־צדדיות אינן אלא צורה של מלחמה בין השניים.

איני סבור שאני חייב כאן לחזור על ביקורתי על מדיניותה של ממשלת ישראל, שאינה מסוגלת — בעקשנות עיוורת — לתת יד ליוזמת שלום, שעיקרה הסכמה לנסיגה מן השטחים, והשלמה עם העובדה המוכחת, כי העם הפלשתיני קיים ולא ישלים עם עובדת הכיבוש, אפילו ילבש צורות „נאורות" ו„מוסוות" כגון שלטון האוטונומיה. עקשנות זו מובילה אותנו להתקוממות, שכבר הוכח, כי לא ניתן לדכאה בכוח.

אבל למרבה הצער גם להנהגה הפלשתינית — ועד היום אין אחרת זולת זו המרוכזת באש"ף, — אין די אומץ־לב כדי לאמר לעם הישראלי דבר פשוט וחד־משמעי: אנו נעמוד על הקמת מדינה פלשתינית בשטחים הכבושים תמורת הסכמה חד־משמעית לקיומה של מדינת ישראל, הכרה בקיומה בגבולות משנת 1967, כאשר את הפרטים הסופיים של הגבולות ניתן לקבוע במשא ומתן בין הצדדים, במסגרת שיחות השלום. אומנם יש המפרשים את האקט המתוכנן של הכרזה על הקמת המדינה הפלשתינית, כאילו הוא מבטא את המגמה הזאת, אבל הצהרות שונות של מנהיגי אש"ף מעוררות ספק רב אם אומנם זוהי הכוונה הכנה והמוחלטת של אש"ף.

ניסוחים קשוחים

ניסיתי לנתח את אשר אמר אבו־איאד בראיון ל„דר שפיגל". יש בו הרבה ביטויים שאפשר לראותם כגמישים ולכאורה מתונים, אך בו בזמן דבק מנהיג אש"ף בניסוחים קשוחים, הלקוחים מן האמנה הפלשתינית הידועה, המעמידים בסימן השאלה את עצם קיומה של מדינת ישראל. כיצד הוא מתמודד למשל עם הטענה, כי קיימים היום חמישה מיליון פלשתינים (בנוסף ל־1.1 מיליון בירדן יש גם כמה מיליון בארצות שונות בעולם), וברור כי מדינה אשר תוקם בגדה בלבד, אינה מסוגלת לקלוט אותם. יש לאבו־איאד מין נוסחה מקורית: „אנו זקוקים למדינה משלנו כדי שכל פלשתיני, ולא חשוב היכן הוא גר — יהיה זה באלסקה או באוסטרליה, באפריקה או באמריקה — יוכל לאמר לעצמו: יש לי מולדת ושמה פלשתין, יש לי זהות פלשתינית ואזרחות פלשתינית. נמאס לנו כבר להתהלך חסרי זהות..." והוא מוסיף, כי „בשביל הפלשתיני אין זה חשוב אם יחזור למולדתו ממנה גורש, אלא עצם העובדה שיש לו מולדת כמו לאנשים אחרים."

אמירה זו מזכירה מאד את הקונספציה הציונית, ולכאורה יכולה לשמש תשובה לטענה, כי מדינה פלשתינית בגדה בלבד לא תוכל לפתור את בעיית הפלשתינים כולם. שכן אבו־איאד אינו מוותר על „זכות השיבה למולדת", וגם לא על זכותו האישית לשוב לחיפה, שלדבריו היא „המולדת" שלו וממנה גורש. הכיצד יכול טיעון זה להתיישב עם הטיעון בדבר „גמישות אש"ף", בדבר נכונות לקיום שתי מדינות, הפלשתינית בגדה המערבית וברצועת עזה ומדינת ישראל בגבולות 1967 מזה? ובכן, אבו־איאד עומד על חוקיותה ותקפותה של החלטת האו"ם מס' 181, זוהי החלטת החלוקה משנת 1947. הוא מוכן לדבר על שינויי גבולות בה, שכן לדבריו הוא עומד על „משמעותה הפוליטית ולא הגיאוגראפית". נלך לוועידה בינלאומית — הוא אומר — ושם נקבע את הגבולות הסופיים. במלים אחרות, בוועידה זו לא ייקבע גורל השטחים הכבושים בלבד, אלא גורל „פלשתין כולה". יכול להיות שהוא יוותר פה ושם במסגרת הכוללת של פלשתין, אך עקרונית אינו מוכן לוותר על הבסיס שנקבע באותה החלטת החלוקה. על זכות השיבה אין לוותר מבחינה עקרונית, ואפילו אין לנהל על כך משא ומתן.

ייתכן שאבו־איאד סבור שיש משום ויתור מסוים, כאשר הוא טוען, כי לא כל הפלשתינים ירצו לממש את זכותם לשוב למולדת: „יהיו כאלה שהנוף והסביבה אינם מוצאים יותר חן בעיניהם", אבל ספק אם יימצאו בישראל פרטנרים לנוסחה כזאת, כבסיס למשא־ומתן עתידי. איני מכיר גורם ישראלי רציני כלשהו, אשר מוכן להתדיין על בסיס החלטת החלוקה של האו"ם. אשר לירושלים, הרי עמדתו מוחלטת. „הוויתור" הוא בהסכמתו האדיבה לאפשר ליהודים להתפלל ליד הכותל־המערבי.

עם זאת צריך לזכור, כי קיימים בתוך אש"ף זרמים שפוסלים אפילו את „הוויתורים" של אבו־איאד. עליהם הוא אומר, כי לישראל יש ליכוד אך גם לנו הליכוד שלנו. „הליכוד" הערבי הביא הרבה אסונות לערבים, פלשתינים רבים סבלו ונהרגו בגללו. יש כאן ביקורת גלויה על הסרבנות של פלגים קיצוניים לחפש אפשרות של הסדר.

מעשה רמייה

ייתכן שכל ההכרזות הללו יאבדו את חשיבותן, כאשר יגיע היום שבו נציגי שני העמים יישבו סביב שולחן הדיונים. הרי מנהיג הליכוד מנחם בגין אמר בזמנו, כי בעת המשא ומתן יוכלו נציגי כל הצדדים להעלות נקודת מוצא לפתיחת המשא ומתן, על־ידי כל תביעה שיעלו בדעתם. אך אם ירצו להגיע להסדר לא יהיה מנוס מוויתורים הדדיים (חלק האחרון של המשפט אינו של בגין, זוהי המסקנה שלי).

גם הליכוד יודע היום, כי הסיפוח הפורמאלי לא יתקבל בעולם. לא במקרה ראשי הליכוד יוצאים מגדרם, כדי לשבח את הפתרון האוטונומי. אבל גם באש"ף מבינים, כי בהכרזה על ממשלה גולה יוסיפו לעצמם פרסום, יזכו אולי פה ושם במעמד נוסף, אבל מצבה של אוכלוסיית השטחים לא ישתפר. אשר להתלהבות הליכוד מן האוטונומיה, הרי יש כאן מעשה רמייה. הליכוד עשה בזמנו הכל כדי לטרפד את שיחות האוטונומיה, שעל־פי הסכמי קמפ־דיוויד נחשבה כשלב מעבר בלבד (של חמש שנים), שבמהלכו צריך היה להגיע לקביעת הגבולות הסופיים, תוך שיתוף הפלשתינים בקביעת עתידם, וכהתחשבות בזכויות הלגיטימיות שלהם. הליכוד מנסה עתה להפוך את האוטונומיה לשלב הסופי, כאשר הזכויות הלגיטימיות אינן מוגדרות על־ידו כזכויות לאומיות. כנראה אלה הזכויות להחליט בעצמו בענייני הביוב ובשאלות פרוזאיות דומות.

ואילו כאש"ף יודעים היטב, כי לא רק ממשלת ישראל מתנגדת להקמת מדינה פלשתינית. אבו־איאד מדבר גלויות על עוינותן של כמה מדינות ערב לרעיון הפלשתיני. על יחסו של שליט סוריה אסד הוא אומר, כי בפגישת ערפאת עמו, „אנו אומנם התנשקנו כמנהג הערבים, אבל לבבותינו היו מלאי שנאה. התנשקנו אך הלבבות שלנו נשארו קשוחים כמו אבן". סוריה, מזכיר לנו איש אש"ף, מתנגדת למדינה פלשתינית, שכן לפי דעתה פלשתין הינה חלק מסוריה.

לא יעזור לנו דבר פרט לשיחות בין נציגי העם הישראלי והפלשתיני. הסכסוך על ארץ־ישראל הוא הסכסוך על זכותם של שני עמים לארץ אחת, כאשר לשני העמים נימוקים טובים ומוצדקים לחלקים ממנה, תוך נכונות לחיות זה בצד זה. עד אשר הכרה זו לא תהיה נחלתו של הרוב בקרב שני העמים, תימשך האיבה, יישפך הדם, תתגבר סכנת המלחמה באיזור. כל אדם שפוי אצלנו ואצל הפלשתינים חייב להיאבק על קירוב היום, שבו נציגינו יתיישבו לדבר במקום להרוג, להפיץ שנאה הדדית ולזרוע אי אמון בזולתם. זו המלאכה הפטריוטית של כל ישראלי, כמו שפטריוטיזם פלשתיני אמיתי מחייב השתחררות מאשליות שוא, שאפשר לפתור את בעיית עמם מבלי נכונות להכיר במציאות, שאין עוד למחוק אותה באיזורנו.

לא מדובר רק באמבולנסים

12 מיליון שקל למס הכנסה, 3 מיליון שקל לבנקים ולספקים. זה החוב של מד"א. כדי לצאת ממנו ייאלץ לקצץ משרות, לסגור מוקדים ולאחד תחנות. ומה עם קו העימות?

רונית מורגנשטרן

מלבד מערכת הביטחון, קרי — צה"ל, עומדים לרשות אזרחי מדינת ישראל שלושה שירותי־חירום: משטרה, מכבי־אש ומגן־דוד־אדום. אלה שלושת שירותי החירום, שהאזרח יודע, כי הוא יכול לפנות אליהם בכל מצוקה. אלא שבמהלך השנה האחרונה הוכח מעבר לכל ספק — כך מרגישים במד"א חוזר והדגש — כי ממשלת ישראל אינה רואה במד"א שירות־חירום שווה־ערך לשני שירותי החירום האחרים. היא (ולמעשה, האוצר) אינה מוכנה לשאת ולו בחלק מתקציבו, כפי שהיא עושה לגבי המשטרה ומכבי האש. מצד שני, מד"א, בניגוד למשטרה ומכבי האש, שהעובדים בהם הם עובדי־מדינה, היא אגודה עצמאית המנהלת בעצמה את ענייניה, ואין לממשלה שום סמכות על־פי חוק להתערב בהם. ואת טענת־הנגד, שמשמיעים במשרד האוצר ובמשרד הבריאות, שפירושה — כי אין למד"א זכות לדרוש את השתתפות הממשלה בתקציבו. אלא שבמד"א מנפנפים בתקנון מד"א הנסמך על חוק מד"א־תש"י־1950, הקובע, כי הכנסות גוף זה יבואו גם מן הממשלה.

ב־1980 עוד תמכה הממשלה בכ־30 אחוז מתקציב המוסד, ומאז יש קיצוץ רצוף בתמיכה הממשלתית. והשנה נמחק מד"א לחלוטין מספר התקציב של האוצר, כלומר — אפס תמיכה ממשלתית. מעבר לקניית שירותי הדם מבנק הדם של מד"א, המספק קרוב ל־90 אחוז ממנות הדם של בתי־החולים בארץ, מדובר בהשתתפות של 25 אחוז מעלות שירותי נט"ן (ניידת טיפול נמרץ, שיש קרוב לארבעים כמוה בישראל). הרשות המקומית, קופת־חולים והמטופל עצמו נושאים כל אחד ב־25 אחוז מעלות השירות. כן השתתפה הממשלה בקרן ההיסעים למרוחקי־אשפוז. כל זאת, כאמור, עד 1988. במקביל לא אושרה העלאת התעריפים של שירותי מד"א, מד"א מצדו המשיך להפעיל את שירותי הנט"ן החיוניים ואת כל שירותיו האחרים במחירים גרעוניים, וצבר חובות. במקביל הלך ותפח חובו למס־הכנסה והגיע עד לכ־12 מיליון ש"ח. נוסף על כך נוצר חוב לבנקים ולספקים בסך 3 מיליון ש"ח.

כיצד נוצר החוב? עוד בשנות ה־70 היו משברים במד"א: ב־'77 נקלע מד"א לקשיים כספיים וב־'79 נתגלו בו סדרי מנהל לא־תקין. כך, למשל, פורסם בהרחבה איך בתחנת מד"א ברמת־גן הוקם במרתף התחנה מפעל קטן לתיקון אלונקות. במד"א טענו — כל ההכנסות היו למען שיפוץ התחנה. ועדת אלחנני שבדקה את מד"א קבעה אז, כי יש לרכז את סניפי מד"א על־ידי הקמת מרכז ולחזק בכך את הפיקוח על הסניפים. משה דיין, דובר מד"א: „כן התחייבה הממשלה לסבסד שירותי מד"א בהיקף של 30 אחוז מתקציבו. מד"א שמר על התקציב ונתן שירותים כמועד, ואילו התשלומים מהממשלה הגיעו באיחור רב. מול החוב הממשלתי הצטבר חוב למס־הכנסה, כשמד"א החל לשלם לעובדיו משכורות נטו כדי לעמוד בנטל הכספי. האוצר הסכים, שחוב זה, שנוצר מתוך סיבוכים שמד"א לא היה אחראי להם, ייחשב כהלוואה עומדת עד להתייעלות של מד"א".

במשרד האוצר הכין בינתיים הבודק, נסים ברוך, שהוסכם על דעת משרדי האוצר והבריאות, תכנית התייעלות. לפי התוכנית ייסגרו 50 אחוז ממוקדי מד"א, ייסגרו 19 תחנות עזרה ראשונה, ויפוטרו 150 עובדים. כן הציע ברוך העלאת תעריפים ב־100 אחוז, כך שמד"א יהיה שירות כלכלי־רווחי ולא יזדקק לתמיכה ממשלתית. מד"א סירב לקבל את המלצות ברוך בטענה שהוא כלכלן ואינו מבין בצרכי רפואת־חירום. כן התנגד להעלאת של 100 אחוז, שתהפוך למתחרים את שירותי האמבולנסים הפרטיים (העובדים רק במרכז הארץ, ללא נסיעות ארוכות, ועוסקים גם בהעברת גופות) ואשר מד"א יתקשה להתחרות בהם.

מד"א דרש העלאת תעריפים בכ־30 אחוז, ובשיתוף משרד הבריאות הכין תכנית התייעלות משלו. משרד האוצר התנגד ולחץ על מד"א לקבל את המלצות הבודק.

מנהל סניף מד"א בבת־ים, אריה סנגרטן: „הגישה היא להפוך את שירותי העזרה הראשונה לעסק פרטי, ואז, אם נראה אשה שרועה על הכביש, נפנה אותה רק אם נדע לבטח שהיא תשלם לנו 100 ש"ח. אם לא, לא נפנה אותה. האם זה מה שהם רוצים? הרי היום הסיוע לנפגעי תאונות ניתן חינם אין כסף".

כאמור, האוצר דרש ממד"א לקבל את המלצות ברוך. פרופ' אהרון הראל, נשיא מד"א, אומר על כך: „באמצעי לחץ לא פעל האוצר להפוך את החוב למס־הכנסה להלוואה עומדת, ועל כן הטיל מס־הכנסה עיקול כולל על כל יתר הכנסותיו של מד"א וחשבונותיו בבנקים". כך ראינו איך מדי חודש בחודשו אין למד"א אפשרות לשלם לעובדיו את משכורתם, ואיך, בתגובה, הם שיבשו את העבודה עד כדי השבתה בחודש יוני.

החובות לספקים גדלו, ועמם הריבית גם על החוב למס־הכנסה. היום עומד החוב הכולל של מד"א על כ־15 מיליון ש"ח. משרד האוצר המשיך להתעקש על קבלת המלצות הבודק. הממונה על התקציבים במשרד האוצר, דוד בועז, כינה את מד"א: „מוסד בזבזני המבקש תמיכה כל הזמן". גם במד"א הבינו שיש מקום לייעול, אך לא לפי המלצות ברוך. כפשרה ובלחץ משרד הבריאות הסכים האוצר לבדיקה של ועדה נוספת, הפעם בראשות ד"ר משה רווח, היום מנהל ביה"ח רמב"ם ובעבר קצין רפואה ראשי בצה"ל.

תכנית ההבראה שעליה חתמה הנהלת מד"א השבוע, זו שאיפשרה הפעם את תשלום המשכורות לעובדים ללא בעיות, מבוססת על מסקנות ועדת רווח. התכנית תאושר כנראה על־ידי מועצת מד"א ביום שלישי הקרוב, בלית ברירה: א. מד"א הסכים על עקרונות דו"ח רווח. ב. נטל החובות הכספיים וזעם העובדים מפני אפשרות לאי־תשלום משכורות גם הפעם עוד לא פגו.

יפוטרו 140 עובדים

תכנית ההבראה, שנקבעה למד"א בהסתמך על עקרונות דו"ח רווח, קובעת בין היתר:

● סגירת 14 מוקדים. שבעה מהם עד אפריל '89 ושישה עד 30 בספטמבר '89. מוקד ירוחם ייסגר על־פי החלטת שרת הבריאות. המוקדים שייסגרו הם: קצרין, צפת, מעלות, נהריה, טבעון, נצרת, עפולה, בית־שמש, קרית־מלאכי, אשקלון, שדרות, נתיבות, אשכול וירוחם. היישובים שבהם ייסגרו המוקדים ישתמשו במוקדים של יישובים סמוכים. כך, למשל, קצרין וצפת ישתמשו במוקד חצור. סגירת המוקדים תאפשר קיצוץ של 53 מישרות.

שש תחנות יאוחדו: כפר־סבא והרצליה עד ה־1 במאי '89 (חיסכון של ארבע משרות). מד"א יבדוק אפשרות בנייה ברעננה, אולם סגירת התחנה בכפר־סבא תבוצע בכל מקרה. פתח תקווה וקיראון יאוחדו עד ה־1 באוקטובר (חיסכון של ארבע משרות). בת־ים וחולון — עד ה־1 בדצמבר '89. (חסכון של 5.5 משרות).

● בסה"כ יפוטרו כ־140 עובדים, מהם 13.5 משרות במנגנון.

● מתוך 30 כלי־רכב פיקודי צמוד יבוטלו 30.

● תהיה העלאת תעריפים ב־16 אחוז להסעות באמבולנס ו־18 אחוז למוצרי דם. ערכון התעריפים ייעשה מדי שלושה חדשים.

● הממשלה תשתתף במימון קרן מרוחקי אשפוז.

● כל עוד לא החליטה הממשלה על צימצום שירותי נט"ן, תשתתף הממשלה בסכום של 1.9 מיליון ש"ח בשנה.

● למען הסר ספק הובהר בזאת כי החל מ־89־'90' תהיה תמיכת הממשלה הישירה במד"א מורכבת מתמיכה בנט"ן, השתתפות בקרן הסעות למרוחקי אישפוז ומתן זיכיון על הגרלת מד"א למפעל הפיס. הממשלה תפעל להעברת ההגרלה למפעל הפיס, שבכל מקרה, גם אם לא יבצע את ההגרלה, יעביר 7.5 מיליון ש"ח למד"א.

● מד"א תתחייב להמציא דו"חות דו־חודשיים על ביצוע תכנית ההבראה לרואה־החשבון מטעם הממשלה.

● הוועד הפועל יוציא מכרז למנכ"ל (היום יש מנכ"ל בפועל, רוני ליכטנשטיין) לא יאוחר מה־1 בספטמבר.

● מד"א לא יפתח מוקדי נט"ן או תחנות חדשות בעתיד, אלא אם כן יאושרו על־ידי הנהלת משרד הבריאות ויניח את דעת הממשלה.

● לגבי חובות מד"א: עד ה־15 בספטמבר יגובש הסכם פריסת חובות עם מס־הכנסה. אם מד"א לא יעמוד בתכנית ההבראה, הממשלה לא תסייע בפרעון החוב.

במד"א המומים מהתכנית מהכאיבה, אך נושכים שפתיים וחותמים שפתיים כדי לא להרגיז את האוצר. אבל עובדי מד"א אינם מתכוונים לוותר בקלות. יו"ר ועד העובדים, אלי בן קלסוס, מבטיח להיאבק נגד פיטורי עובדים וטוען כי הסתדרות תומכת בו. באופן די צפוי החלו בימים האחרונים להישמע גם קולות מתנגדים מכיוון ראשי היישובים בהם יבוטלו מוקדים ותחנות. ראשי היישובים בצפון מתכוונים לצאת למאבק משותף, בטענה שהם קו־עימות. גם גורמים צבאיים כבר החלו להביע הסתייגות, בעיקר מסגירת המוקד בנהריה. ראש עיריית צפת, זאב פרל: „בצפת יש קרוב ל־20 אלף איש, שמספרם מוכפל בעונת התיירות, עם בית־חולים, שהוא צרכן גדול של אמבולנסים. ומה עם יישובי מרום הגליל? אנחנו מרוחקים 15 קילומטר ממוקד חצור ומדובר בכביש הכי גרוע במדינה, שלא לדבר על קווי הטלפון והקשר הגרועים כאן. זו שחיטת הפריפריה וחוסר התייחסות מוחלטת לקו עימות".

יש לציין, שסגירת מוקד אין פירושה סגירת תחנה, אלא ביטול המוקד שבה. כלומר, התחנה תהפוך למעין חניון אמבולנסים, שיוזנקו לפעולה על־ידי מוקד אחר. בפועל, טוענים ראשי היישובים, סגירת מוקד תביא לסגירת התחנה, כי אם הנהג נקרא, אז הוא סוגר את התחנה, שלא נשאר בה שום תורן־מוקד, ואי־אפשר להשתמש בשירותיה, כמו שירות לילה של רופאים או לכל סוג של עזרה ראשונה. עמיר פרץ, ראש מועצת שדרות, רואה בסגירת המוקדים, רובם בעיירות פיתוח, המשך הזילזול בעיירות הפיתוח: „אין מי שזקוק יותר למוקד־חירום מאשר תושבי עיירות הפיתוח בדרום, שאין להם בתי־חולים בסביבה, ולשלם לרפואה פרטית אין להם כסף".

כאמור, תכנית ההבראה למד"א מתבססת על דו"ח רווח, שהיה קצין רפואה ראשי בצה"ל ומכיר את צרכי החרום של המדינה. על כך אומר זאב פרל, ראש עיריית צפת: „הוא מעולם לא גר פה ולא חי פה. משום מה לא בחרו לוועדה אף נציג של מי שגר פה. ככה מתייחסים רק מי שגרים במרכז ולא יודעים מה זה לחיות בקו עימות". וחוץ מזה, אומר אריה סנגרטן, מנהל סניף בת־ים במד"א העומד להתאחד עם חולון: „מד"א זה לא רק אמבולנס. תחנת מד"א פתוחה 24 שעות ביממה כולל שבתות וחגים. פונים אליה גם לעזרה נפשית, לקבל מנות־דם, בעיות שיניים, סתם מצוקה, שלא לדבר על הפעילות החברתית בתוך התחנה, שהופכת להיות בסיס לעשרות מתנדבים שרואים בה בית: ביניהם נערים ונערות, שללא פעילות מד"א, אין להם מה לעשות בחיים. זו לא תחנת מוניות, שאפשר לשקול אם לסגור אותה או לא".

„שקודם יהיה מבנה מתאים"

„מד"א בת־ים, שלום," עונה תורנית המוקד בתחנת מד"א בבת־ים, שאמורה תוך שנה וחצי להיסגר ולהתאחד עם התחנה שבחולון השכנה. ילד בן חמש וחצי נפל מקומה שניה. התורנית מזעיקה את צוות הנט"ן בראשות ד"ר דינו. יוצאים במלוא המהירות, הסירנה מופעלת. הילד שוכב בהכרה מלאה, סביב שכנים סקרנים. האם מרוחקת, הילד בהכרה מלאה, ללא סימני חבלה חיצוניים, רק מתלונן על כאבי ראש, ולכן נשלח להשגחה לבית החולים וולפסון.

עוד קריאה: אשה פתחה את הרגל וקרעה וריד. דימום רב ביותר, נשלח אמבולנס עם חובש, שמטפל באשה ויוצא במהירות לחדר המיון, ובתחנה — גבר כבן 48 מגיע עם כאבים בחזה, מלווים בקוצר נשימה והזעה. במקביל נכנסת אם היסטרית עם ילדה בת 8. הילדה בלעה סוללה של „שעון". הגבר והילדה מטופלים במקביל על־ידי רופא הנט"ן ד"ר דינו.

מקרה התעלפות של חיילת בבניין [illegible] גבוה. אמבולנס נשלח, והיא נלקחת לתל השומר. עוד מקרה התעלפות על חוף הים. המוקד עסוק והתחנה פועלת במלוא הקצב באחד מימים רגיל של אמצע השבוע.

כ[illegible] ביממה נרשמים בתחנת בת־ים [illegible] קריאות אמבולנס [illegible] קריאות נט"ן. תחנה עסוקה המשרתת את 165 אלף תושבי בת־ים. על־פי תכנית ההבראה של מד"א, אמורה התחנה הזו להיסגר עד ל־1 בדצמבר 1989 ולהתאחד עם התחנה בחולון. מנהל הסניף אינו נרעש מהתכנית, הוא אפילו בעד, אבל בתנאי.

אריה סנגרטן, מנהל התחנה: „אם ייבנה מבנה שיאכלס את שתי התחנות, הוא יהיה בהכרח מבנה מודרני יותר, עם ציוד משוכלל יותר ובמוקד השליטה תהיה טובה יותר. וזאת בתנאי שקודם יהיה אמנם מבנה, שנוכל לעבור אליו, ורק אחר־כך יסגרו את התחנה".

הקמת מבנה חדש נמשכת כשנה, בתנאי שכל התנאים, כולל הכסף, בשלים. את ההעברה צריך לבצע תוך 16 חודשים מהיום על־פי תכנית ההעברה. סנגרטן מרים גבה ספקנית לגבי האפשרות לסיים את בניית המבנה עד אז.

תחנות מד"א, אמבולנסים וכל הציוד שבהם נקנים מכספי תרומות של ידידי מד"א בארץ ובעולם. מדי שנה מגייסים ידידי מד"א כ־4.5 מיליון דולר, שאינם משמשים אלא למטרות רכישת ציוד ובנייה. במד"א חוששים, שסגירת תחנות, שהוקמו כולן מתרומות אלו, [illegible] של ידידי מד"א להמשיך לתרום באותו קצב. בעשר השנים האחרונות הכניס מערך התרומות של מד"א בחו"ל למעלה מ־60 מיליון דולר.

553,000 מקרים בשנה

מד"א הוקם ב־1930 תחת השם „האגודה לעזרה מהירה". התארגנות הייתה מקומית ורק ביישובים היהודיים. כל סניף הוקם בנפרד, והעבודה התבצעה על טהרת ההתנדבות. עם הקמת המדינה החליטו למסור את נושא העזרה הראשונה ולהקים אגודת לאומית. ב־1950 נחקק חוק מד"א, שעודכן ב־1976. היום מד"א מונה כ־900 עובדים בשכר ועוד כ־4800 מתנדבים. תפקידיו: להגיש עזרה ראשונה, החייאה והצלה לתושבי ישראל ומתן שירותי דם (איסוף מנות דם, בדיקה ואספקה) למערך שירותי הרפואה בישראל ולצה"ל. הוא משמש ככוח־עזר רפואי לצה"ל בשעת חירום ופיגועים המוניים. משמש בישראל כאגודה רפואית הומנית לאומית כדוגמת אגודות צלב אדום בעולם.

למד"א יש היום 45 תחנות עזרה ראשונה, 550 אמבולנסים, מתוכם 36 נט"נים, והוא מטפל בכ־553 אלף מקרים בשנה.

דני ורט | קולנוע

מה סוד קסמו?

„קפה בגדד", קולנוע דיזנגוף, תל־אביב

מה סוד קסמו של הסרט, שזה כמה שבועות כבש את לב הקהל בארץ? בוודאי אין זה רק השם האקזוטי, שנבחר כנראה בעקבות הכותרת לסרט של וים ונדרס, „פריז טקסס". בשני המקרים מדובר בנקודות מדבריות נידחות בארה"ב, הנושאות שמות יוצאי דופן, ובשני המקרים במאים גרמנים מצלמים את ארה"ב. אגב, במקורו, כשהוצג לראשונה, נקרא הסרט „מחוץ לרוזנהיים", כשם מקום מוצאה של גיבורתו הבאווארית. השם הוחלף כנראה מסיבות מסחריות.

יש בו, בסרט זה, מספר תכונות שבמקרים אחרים עשויות היו להרגיז, סגנון כמו־אמנותי וסצנת פתיחה המורכבת מסידרת שוטים על טהרת זוויות צילום עקומות ומעוותות). יש כאן כמה מטאפורות בוטות, ויש בסרט זה נטייה האופיינית לאותם במאים זרים המגיעים נפעמים לאמריקה ובוחרים להתרכז באקסצנטרי, במוזר וביוצא הדופן. אני יכול להיזכר בפרנסואה רייכנבאך ובסרטו התעודי „אמריקה המוזרה" או באנייס וארדה שבחרה לגיבורי סרטה שצולם בארה"ב את שחקנית סרטי המחתרת ויוה ואת מחברי המחזמר „שיער".

לא אהבתי במיוחד את שלושת סרטיו הקודמים של פרסי אדלון שהוצגו בארץ בסינמטקים (הוא ביים חמישה סרטי עלילה וגם סרטי טלוויזיה) — „חמשת ימים אחרונים" על מאסרה והוצאתה להורג של חברת מחתרת ה„ורד

סי.סי. פאונדר — מרת נפש וצעקנית

הלבן", סופי שול; „סלסט", ביוגרפיה מקורית אם כי מייגעת על ימיו האחרונים של הסופר מרסל פרוסט דרך עיני בעלת ביתו הכפרית; „שוגר בייבי", הקומדיה שבה התוודענו לשחקנית מריאן זאגרברכט עתירת המשמנים. ב„שוגר בייבי", סרט שסיפר על אשה שמנה שמתאהבת בנהג רכבת תחתית צעיר ונאה, היה גודש של גסות וכבדות גרמנית. אבל הפעם, למרות שאדלון משיב למרקע את אותה זאגרברכט גדולת הממדים וגם דואג לקבץ סביבה חבורה של נידחי חברה, טיפוסים מוזרים, זהו סרט מקסים. זאת, למרות החינונים האופנתיים ולמרות הנסיון הנמרץ להיות בלתי־שגרתי.

„קפה בגדד" נמצא אי־שם על אם־הדרך ללאס וגאס. מקום נווה בלב המדבר, תחנת דלק, מזנון ומוטל, שיש בו מספר דיירים קבועים וכל אורח מהווה הפתעה. זו כל בגדד האמריקנית. אל פונדק הדרכים המוזנח הזה מגיחה פראו מונשגטטר לאחר ריב מגוחך עם בעלה. היא יורדת מהמכונית וצועדת עם מזוודתה הנגררת בעקבותיה בשמש המדברית היוקדת אל אותו נווה־מדבר מפוקפק. כאן נתקלת הבאווארית בקבוצה ציורית של תמהונים: ברנדה (סי.סי. פאונדר, אף היא מתגליותיו של סרט זה) בעלת המקום השחורה, המרירה והצעקנית, שבראשית הסרט אנו עדים למריבה שבמהלכה היא מסלקת מהמקום את בעלה חדל האישית; בתה המתבגרת שמבלה עם כל נהג משאית שעוצר במקום; הצעיר המבלה את ימיו בפריטה על פסנתר; הנכד שלא ברור כיצד הגיע למקום. יש כאן גם היפי מזדקן, רודי קוקס (ג'ק פאלאנס, הנבל מהרבה מערבונים בתפקיד יפה ומפתיע), שידע ימים טובים יותר כצייר תפאורות בהוליווד; נמצאת דבי (כריסטין קאופמן) פרוצה שאינה פוצה פה, שהיא גם ציירת של כתובות קעקע וכן עובר מזנון אינדיאני וגם שריף אינדיאני שעצמות קלועות משתלשלות מתוך כובעו. למקום מתגלגל גם נווד צעיר שנוטה אוהלו בקרבת תחנת הדלק ומשתעשע כל העת בהטלת בומרנג, שהוא אחד הדימויים החזותיים המרכזיים בסרטו של אדלון.

פראו מונשגטטר, או יסמין כפי שהיא מציגה עצמה, שונה תכלית השינוי מברנדה הכושית מרת הנפש. ואכן, בתחילה ההבדל שבין עקרת־הבית הגרמניה, פארודיה על הגרמניה הטיפוסית, לבין בעלת המקום הקשוחה, הוא עילה לעימותים. ברנדה חושדת בגרמניה שמפנות בגדי גברים בחדרה, ומתמלאת זעם כשהגרמניה המשוגעת לסדר ולניקיון מחליטה ביוזמתה לנקות את המשרד ולהוציא מתוכו ערימת גרוטאות. אבל לאט לאט מתפתחת בין השתיים חיבה הדדית.

הבמאי מתרכז כאן בתהליך השחרור של השתיים, שיש להן מהמשותף למרות השוני המהותי: שתיהן מצויות בתהליך של פירוד מבעליהן. אדלון, שמעריץ דמויות נשים בסרטיו, מביא כאן כמעט מסר פמיניסטי ובצדו מעין סיפור אחווה בינלאומי וכלל־אנושי. תוך כדי צפייה מתחילים לחבב את דמויותיו הקריקטוריות. יסמין מביאה יחד עמה ערכת־קסמים לחובבים. היא לומדת קסמים ובאמצעותם מקסימה את יושבי המקום. היא גם מלמדת אותם את טעמו של קפה חזק בניגוד לקפה המימי אותו נהגו לשתות (יחד עמה מתגלגל למקום תרמוס הקפה שלה, בדיוק כשמכונת הקפה במזנון התקלקלה). היא מצליחה להפוך את המקום לאטרקציה לנהגי המשאיות המזדמנים. היא כובשת גם את לב רודי קוקס, שמעלה את דמותה על בדיו בסידרה של סצנות משעשעות בהן היא מופיעה בשלבי חשיפה הולכים ומתקדמים עם פירות אקזוטיים בידה. דבי הזונה המקעקעת מחליטה לקראת סיום לעזוב את המקום משום שההרמוניה בו מושלמת מדי. לקראת סיום מציגות יסמין וברנדה הצגה מוסיקלית ובאי המקום מצטרפים לשירתן.

כמעט סרט מוסיקלי. מרנין ובאמת שובה לב.

□

דורית קדר | תערוכות

אל המקורות

אריגים עתיקים מפרו, מוזיאון חיפה

במוזיאון חיפה מוצגת תערוכה מאלפת ומעוצבת היטב — אריגים עתיקים מפרו: 1000 לפנה"ס עד 1500 לספירה. (אוצרות — נינה בנצור ובת־שבע דרימר; עיצוב על־ידי האדריכלים דורה גד ודן בריל).

הבקור בתערוכה עלול להטעות. ממבט חטוף ולא מנוסה נראה שהבגדים דומים אלו לאלו וכך גם המוטיבים. לכן, זו תערוכה העשויה לשמש דוגמה עד כמה ידע מקדים והכנה תורמים להנאה מהמוצג.

האיקונוגרפיה המבוכה היא חלק אינטגרלי מהמוטיבים הצורניים. דומים הדברים לאמנות מצרית או לאמנות שומרית עתיקה, שבהם הצורה חופפת בתוכה את המסר, ואין האחת יכולה להיקלט ללא השני. במקרה של האריגים הפרואניים התופעה מוקצנת עוד יותר. כאן האיקונוגרפיה חבויה בתוך הצורות. מבט שטחי מגלה אך ורק תצורות סדירות וגאומטריות, בעוד שעין מיומנת יותר, בסיוע התאורטי, כבר מאתרת צורה גאומטרית, שבד בבד היא גם סמל לאובייקט מוחשי.

התערוכה מעוררת עניין רב מאוד אצל כל חוקר של האמנות המודרנית עקב הקלות הרבה של העמים השונים בפרו בקליטת הדו המימדיות שבמציאות הסובבת, הסדירות האנושית והמתוכננת בד בבד עם חיקוי הקיים.

באריגים בא לידי בטוי היעדר ההפרדה בין מה שקרוי „מוחשי" לבין מה שקרוי „מסוגנן". לכן לא ייפלא שמקורות האמנות המודרנית נובעים מהפרימיטיביות שבאמנות הפרה־קולומביאנית כמו מהפרימיטיביות של האמנות האפריקנית או האסקימוסית. כשלבים „פרימיטיביים" אלו האדם לא מוותר על ראשוניות ראייתו ולא עושה את ההפרדה בין תצורה — פועל של חשיבה אנושית וסובייקטיבית — לבין תצורה שהיא תוצר של הטבע הסובב. אבל ההפרדה היא משונה בטיבה, כי בסך הכל האדם הוא חלק מהטבע, וגם העיצובים הגאומטריים — שלכאורה מתוכננים ו„אנושיים" — לקוחים מהיש הרחב. (ראה צבעי הצפורים בכתמי המופשט וראה גם את העניין הרב שגילו יושבי פרו, לאורך תקופה ארוכה כל־כך, בצפור כיצור מיתי וכיצור שהוא מצע להתייחסות פיגורטיבית וסגנונית כאחד).

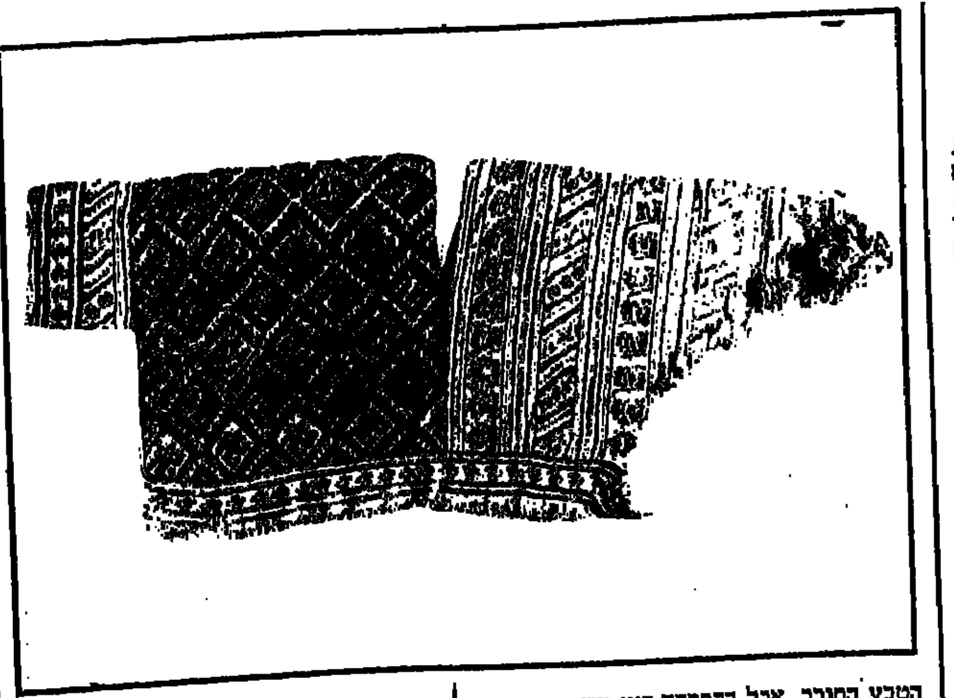

האמנות הפרימיטיבית, אם כן, פתחה אפיקים למגמת הפרימיטיביזם באירופה, שנתנה אותותיה בכיוונים שונים ומגוונים. כך, למשל, הפרימיטיביזם של מטיס, שמתעסק יותר ביסודות צורניים, בעוד שפרימיטיביזם אצל פיקסו כולל מגמה צורנית כד בבד עם מגמה הבעתית; הפרימיטיביזם של האקספרסיוניסטים הגרמנים, המשאיל את האופי הטרנסנדנטלי על מנת להעביר מסר מחאתי באמצעות הבעה מוקצנת מאוד, או פרימיטיביזם כמו אצל אמיל נולדה, פרנץ מרק או אוטו מילר, המעביר את חוויית השלב שאינו מנוכר לטבע, ההכלאה ה„טבעית" בין אדם למציאות הסובבת. כן יש לציין את הפרימיטיביזם המתכוון לשחזר תחושות של יצירה ראשונית כמו אצל קליי או מירו. (אין אנו כוללים כאן את ציוריו של המוכס רוסו, בפרימיטיביזם הילדי, לדוגמא, כי האחרון, שלא כקליי או מירו, לא התייחס לסמלים ולאמבלמות, למשמעויות הנסתרות).

בכל אופן, המכנה המשותף לפרימיטיביזם האירופי הנו הרעיון של אי הפרדה בין הבעתיות מופשטת יותר לבין הבעתיות פיגורטיבית, בין רעיון ומסר לבין מימושו בחומר. התערוכה מאפשרת להתחקות היטב אחר רעיון זה. כך, לדוגמא, פריט 325ב' — חלק מחולצה טיאהואנאקו־הוארי, 800־1200 לסה"נ. יש כאן ריבועים המחולקים לנושאים בצורה אלכסונית: האחד, תווי פנים מסוגננים, והשני, צורות מדורגות ומפותלות. ההבהרות מצביעות על כך שייתכן כי המדרגות מסמלות את הטראסות המעובדות שבהרי האנדים, ואילו הצורות המפותלות מרמזות על זנבות של חתולים. תווי הפנים המסוגננים מאזכרים בהחלט את אופן טיפולו של פיקסו בנושא סגנון הפנים.

האמנות הפרה־קולומביאנית, בין שאר האמנויות הפרימיטיביות, תרמה רבות לאמנות המודרנית בעוד נקודה חשובה — עקירת מחסומים ופתיחת שערים לדמיון היוצר צורות סגנוניות מרוחקות מהטבע; פירושים המשתמעים עקב הצורניות והתבססות על קוד סובייקטיבי.

את הרעיון האחרון יש לבאר טוב יותר. אם האמנות הפרה־קולומביאנית דורשת, כאמור, מחקר ראשוני המגלה שלחתולים יש טבע טרנסנדנטלי, לצפורים העומדות בכוונים מנוגדים יש תכלית מסוימת, לסמלים רבים יש כח של קמע לפריון וכו', הרי בכל זאת עצם פיצוח הקוד של כל תרבות ותרבות מאפשר את הבנת הנראה. האמנות המודרנית אימצה את רעיון הצורה־תוכן, ביחידה אחת בלתי נפרדת, אלא שהאיקונוגרפיה הפכה ממטען של חברה למטען של אמן יחיד. כדי להבין את עולמו הצורני של פיקסו — יש להבין את מכלול היצירה ורק לאחר מכן אפשר לפנות אל הפרט הציורי. כך גם „מתגלים" ברנקוזי או קליי. ואולם העקרון ההתחלתי של צורה־תוכן פרימיטיבי אומץ כקו מנחה.

(רשימה ראשונה)

□

יוסף מונדי | רשימות מן החבית

בין שתי ערים

לפני מספר ימים נסעתי לירושלים. הלחות התל־אביבית גמרה אותי, ואמרתי בלבי שעלי לעלות לירושלים כדי להסדיר כמה עניינים.

מיותר לבלבל את המוח של הקורא ולהכריז כי אני אוהב את ירושלים. האמת היא שתמיד אהבתי את ירושלים — אבל מרחוק. עבדתי כמה שנים במסגרת האוניברסיטה הירושלמית (עד התפטרתי כי סירבתי להעניק ציונים לתלמידים), ואינני זוכר שאי־פעם לנתי מרצוני בעיר הקודש. חזרתי לתל־אביב. אפילו בשעה שהתארחתי אצל חברים והסתובבתי בכל החברות הירושלמיות, הייתי מוצא דרך להגיע לרוממה ושם תופס איזה טקסי אשר יוביל אותי לעמק הלחות וההמולה.

הגעתי לירושלים בשעות הבוקר ולפני שניגשתי לטפל בענייני החלטתי ללכת לעיר העתיקה. ימי האינתיפאדה... ההגיון הורה לי לעזוב שטויות ולא לחפש לעצמי צרות מיותרות, אך הסקרנות היתה חזקה יותר. לכל הרוחות, מדוע שאפחד? עלי לראות במו עיני את המצב ולחוש את האוויר.

ובכן, אני מגיע לשער יפו ורואה שני שוטרים הבודקים בקפדנות כל מכונית שנכנסת לעתיקה. לשאלתי אם לא אקבל איזה אבן על הראש, עונה לי שוטר בעל מבטא גרוני מאוד שאין לי מה לדאוג וכי אני יכול להסתובב בשקט גמור, אם כי הוא מוסיף שמוטב להיות זהיר ולא להשוויץ.

כל החנויות סגורות. פה ושם אני מבחין בנער שמוכר כעכים ולימונדה, אבל הוא נראה לגמרי מחוסר עבודה. יש להניח שהוא קיבל אישור מיוחד לכך, כי הוא אינו חושש מכלום, ובמקרה שלו אני חושב שעליו לחשוש מאחיו הערבים כי מבחינתם הוא מפר שביתה.

אני יורד דרך השוק הריק לכיוון הכותל. האינסטינקטים שלי מתחדדים בבת אחת ולפתע נדמה לי שאני מסתובב באמצע לילה בניו־יורק, באיזור עזוב של הארלם. מן הסתם הראש שלי הופך לראדאר, כאילו צמח לי בעורף עוד זוג עיניים.

לא נעים לחטוף סכין או לקבל אבן על הראש, אבל העקשנות שלי מורה לי שעלי להמשיך ולא לגלות שום סימן של פחד. מדי פעם אני פוגש ערבי, העיניים שלו מלאות שינאה, ומעל לכל ניכור. פיו חסום, אבל המבט שלו אומר לי: לך מפה, אני לא רוצה אותך! אינני חושש ממבטו ומבחינה זו אינני חש שום תסביך של כובש ורומס את הנכבש.

ברחבת הכותל אני די נדהם לגלות שבמקום נמצא מספר מועט של אנשים, ולא אוסיף כי לא רואים אפילו תייר אחד לרפואה. משמע, שהמרד הערבי השיג את שלו, כי אפילו היהודים הדתיים חוששים להסתכן ובימים אלה הם מעדיפים להישאר קרוב לבית. דווקא הריקנות הזאת מוצאת חן בעיני. הייתי אומר שיש בכך צניעות מסוימת.

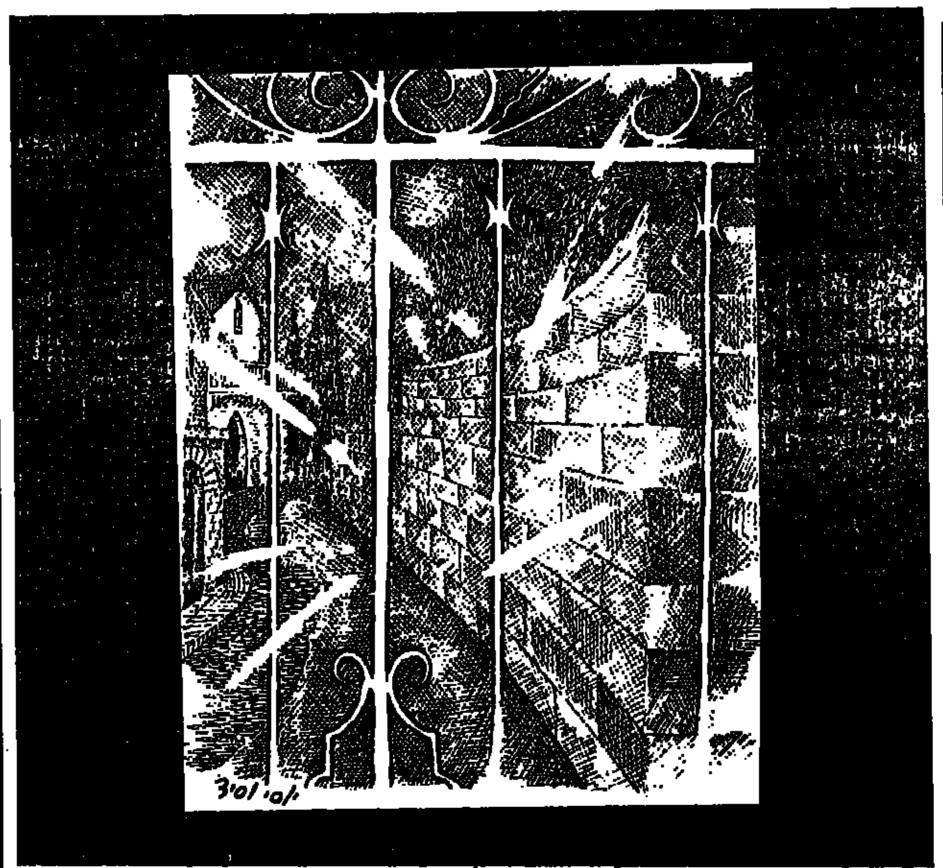

בחזרה לעיר החדשה אני עובר דרך הרובע היהודי. אני מכיר היטב את האיזור והייתי עד לבנייתו. אין ספק שבמקום הושקעו מאות מיליוני דולרים, וכאן שורש הרע. מדוע שהתושבים הערבים של העיר העתיקה לא ישנאו את היהודים? האם השלטון הישראלי, שהפך אותם בעל כורחם לאזרחים, דאג לרווחתם ולמגוריהם? איך אני הייתי פועל ומרגיש, לו הייתי ערבי שגר בקרבת הרובע היהודי, בחורבה מתמוטטת? האם הייתי יושב בחיבוק ידיים? האם לא הייתי עוזר לפעילי אש"ף? האם לא הייתי הופך בעצמי לטרוריסט?

עזבתי את העתיקה והגעתי לעיר החדשה. לאחר שסידרתי את ענייני ניגשתי לקפה „טעמון". בעל הבית, מר קופ הנצחי, מברך אותי לשלום. לרגע אחד אני עוצם את עיני ונזכר באותו „טעמון" שלאחר מלחמת ששת הימים. היתה זו כוורת של ממש. מצד אחד יכולת לפגוש את שלמה באום, שרגל בארץ ישראל השלמה, ומצד שני ישבו להם כל המצפניסטים וחלמו על פתרון טרוצקיסטי ומרקסיסטי. אני גם זוכר את הצעקה המטורפת של דן עומר המנוח, שראה לפתע קצין צה"ל שחבש על ראשו כיפה: „האם זו הכומתה החדשה של צה"ל?"

כשאני פוקח את עיני, המציאות מלמדת אותי שהכל חלף ואין עוד מקום לשחקנים התמימים של אותם ימים. מישהו מספר לי שכוכבי שמש (לשעבר, אחד ממנהיגי הפנתרים השחורים) ואשתו פתחו מקום חדש.

בדרך אליהם אני חוצה את המדרחוב של בן־יהודה. לפתע אני נתקל בחזיון המעביר בי צמרמורת וגועל נפש. על המדרכה ההומה בני אדם מונחים מאות ספרי לימוד קרועים ומשומשים המיועדים למכירה. זו בהחלט תמונה מראה המזכירה סרט על גיטו יהודי במזרח אירופה, בזמן מלחמת העולם השניה.

כשאני מגיע לבית הקפה של כוכבי שמש ורחל אשתו, אומר לי בחור צעיר, העובד מאחורי הבר, שהם ישובו מיד, והוא ממהר להכין לי קפה טורקי. השעה היא שתיים אחר הצהריים, וליד השולחנות יושבים שלושה רוסים. לפניהם בקבוק וודקה וכוסות גדולות של בירה. הם נראים שתויים. אחד מהם, גבר כבן שלושים וחמש, מגולח למשעי, חובש כיפה סרוגה ומשום מה נראה לי יותר גרוזיני מאשר רוסי. לידו גבר מזוקן, בעל פנים המזכירים לי אחד שיצא מהגולג הסיביר, אבל לא מהמחלקה הפוליטית, אלא מהפלילית. לשלישי, הנראה לי אינטליגנטי, יש זקן קטנטן ודי מטופח, אבל הוא הכי שתוי משלושתם. אינני מבין רוסית, אם כי בילדותי למדתי כמה שנים את השפה הזאת (סירבתי לקלוט אותה, כי לא ראינו ברוסים את מי ששיחררו אותנו ממחנות המוות, אלא שליטים אכזריים ורודניים). עם זאת נדמה לי שהשלושה משוחחים על פוליטיקה, כי מדי פעם מישהו אומר גורבצ'וב והשני עונה רייגן, אבל בשיחה המשונה הזאת, למונח הרוסי „בליאד" יש תפקיד ראשי. מה שמדהים הוא, שדווקא השיכור האלגנטי קם לפתע על רגליו ומתחיל לשאת נאום אפוקליפטי ברוסית. אינני מבין אף מילה מלבד ההוראות: אני רוסי! אני בעד ישו הנוצרי! אחר־כך הוא מתיישב וממשיך לדבר בלהט על ישו. שני חבריו, זה החובש כיפה וזה הלוגם וודקה בהנאה גלויה, אינם מתרגשים כלל וכלל.

בינתיים מגיעים כוכבי ורחל אשתו, והרוסי האלגנטי חוזר ומתלהב. שוב הוא קם על רגליו ובזעקות רמות מכריז שהוא ישו הנוצרי וכי הוא רוסי. רחל פונה אליו בתוקפנות הראויה להערצה ואומרת לו בעברית צחה: או.קי. אתה רוסי, אני מרוקאית — והחוצה!! בבת אחת הופך התוקפן שלנו לשה תמים, וכאילו אנו נמצאים במחזה מוסיקלי מתוצרת ברית־המועצות, הוא קד קידה, מתנצל ומנשק את ידה, אך בהיותו מאוד שתוי הוא מחטיא את היד של רחל ומנשק את האוויר. כשחבורת הרוסים משתתקת סוף סוף, אני מברך את שניהם על פתיחת המקום ומבטיח לשוב לירושלים ולבקר אצלם.

בדרך לתל־אביב אני אומר לעצמי שמשום מה ירושלים נראתה לי הפעם כאותה עיר שהיכרתי לפני מלחמת ששת־הימים... ללא תיירים וללא העתיקה היא חוזרת למשהו צנוע, משהו שאבד במשך השנים המטורפות האלה. מי יודע, אולי מהמרד הערבי הזה בכל זאת תצמח איזושהי ברכה, ואנשים יחזרו להתייחס בפרופורציות הנכונות אל סביבתם ואל עצמם.

□

עמידם כהן | על הפנים

דודי הרצל

אבא, יבבה יפעתי הקטנה ואיתה יבב כל עם ישראל, אבא, תגיד באמת, דוד הרצל הטוב הלך ולא יחזור ליפעתי?

הלך הדוד הרצל, אנשים רעים לקחו אותו מיפעתי הקטנה. הלך ולא הספיק להוריד את הזבל. לא הספיק להעביר את דורה מתילדה הזקנה את הרחוב.

איך באישון לילה שטף הגמד הטוב הרצל את הכלים במטבח. נומי נומי, יפעתי, הוא עוד יברח, הדוד הרצל, הוא עוד יברח, ואולי הפעם הזאת ישלח בדרכו אליך מישהו נוסף לעולם שכולו טוב. כי הדוד הרצל הוא איש מאמין וירא שמיים. אך, איך נישק, גרונגו נשנק מבכי, את התמונה של הבאבא סאלי לפני שאמר קדיש לזכרם של רוני ניצן והשומר הזקן מתכשיטי קרדאור. הוא שוב יברח יפעתי, הוא תמיד יברח הדוד הרצל, כי הרי עוד לא הספיק להתגייס למשמר האזרחי, לשמור על יפעתי מאנשים רעים.

ז'אן ולז'אן חדש קם לעם ישראל, ואנחנו כפרה, עלובי החיים.

* * *

זה היה השבוע של עיתונות הבורקס.

□

עשדיבור

עורכת: עמליה עינת

הבוקר שאחרי

חמישיית פיל וודס

ישתקליט

פסטיבל הג'אז בים האדום עבר וחלף. מי שלא נשאר בבית חזה ודאי בחוויה שלא תישכח, ומי שהעדיף (וסודותיו עמו) להישאר בקן, יוכל להתנחם בתקליטים. על כמה מהם עברתי בשבועות שלפני הפסטיבל, והנה מספר המלצות חמות על מספר תקליטים של כמה מהאמנים החשובים שהופיעו בפסטיבל הזה.

רנדי ברקר הוא חצוצרן ג'אז מהנודעים בעולם. הקריירה הענפה שלו פרושה על פני 20 שנה, בהן הספיק ברקר לתרום למאות הקלטות של אמני ג'אז חשובים כצ'רלי מינגוס וארט בלייקי ושל אמני פופ כסטיבי וונדר, דיאנה רוס ופול מקרטני. לי זכור במיוחד סולו חצוצרה נפלא שלו, הקיים בגירסת הקומפקט בפתיחה לשיר היפהפה של להקת „דייר סטרייטס", „הטריק האחרון שלך" מתוך אלבומם „אחים לנשק". רנדי משתף פעולה עם אחיו הידוע לא פחות, הסקסופוניסט מייקל ברקר. יחד הם הוציאו תקליט מעולה בשם STRAPHANGIN, שיצא בחברת „אריסטה" ומספרו 9550. האחים ברקר משלבים פאנקי טהור עם ג'אז בסיסי וקלאסי. אלתורים חמים ופראים וקצב משכר של בס ותופים הופכים את התקליט לחוויית מוסיקה חזקה ומוצלחת.

פיל וודס, הסקסופוניסט, הופיע בפסטיבל עם חמישייתו בתקליט שאני ממליץ עליו ובו משתתפת רביעיית ווידס. התקליט נקרא „פיל וודס — אינני זוכר" והוא מוקדש לשמות גדולים בתחום הג'אז. שמות כפול רזמונר, צ'רלי פרקר, ווילי רודריגז ואחרים. פיל וודס מקדיש להם, לפי השם המילולי, יצירות בעלות עומק ומשקל סגולי רב ביותר. פיל וודס — סקסופוניסט — אבל הוא הרבה מעבר לזה. איש מוסיקה אמיתי במלוא מובן המילה. התקליט יצא בחברת „תקליטי גרייפון" ומספרו 907־ג'.

על ג'ו פאס, ענק הגיטרה, אין צורך להרבות במילים. להיכנס אל תוך המוסיקה שלו זה כמו להיכנס אל חלום שאין לו סוף. הוא נוגע כך בכל מיתר ומיתר בגיטרה שלו. ג'ו פאס הוא גיטריסט ג'אז מהמושלמים שאני מכיר. המון מנסים לחקות אותו ולהגיע לשלמות שהוא הציב. הוא ממשיך בדרכו שלו המיוחדת. משלב ידע טכני רב עם עומק ועצמה שלא מן העולם הזה. אני בחרתי בתקליט האוסף „המיטב של ג'ו פאס" שיצא בחברת „פאבלו", מספר 893־2310, שם אפשר לעמוד על השיאים ששבר והציב ג'ו פאס. המלודיות העשירות, האלתורים הגאוניים — אף סופרלטיב לא יוכל לשחזר את מידת הקסם שהנגינה הזו מעבירה לך. התקליט הזה הוא חובה בכל בית שוחר מוסיקה.

ולסיום, מהצד הישראלי, באה להקת „זוויות", מהבולטות שבלהקות הג'אז הישראלי העכשווי. ארבעת החברים בלהקה: מרק סמוליאן בבס, ראובן הוק בתופים, תומי בלמן בגיטרה והרולד רובין בקלרינט, משלבים ידע תוצרת חוץ בהשפעות של אוונגרד, פיוז'ן ובמקוריות של השראה. כמה יפה לשמוע ג'אז ישראלי שאין לו במה להתבייש מול הג'אז של האחים הגדולים תוצרת חוץ.

י. זמרוני

„בעל זבוב"

דפדוף

אלף, גיבור „בעל זבוב", הוא ילד — נער בן 12, כנראה. הוא מת להיסחף אחר חבריו, שצובעים פניהם, שוחטים חזירי בר ואוכלים בשר, רוקדים ריקודים יצריים, ממציאים להם אויבים ונאבקים בהם באכזריות נוראה. ובכל זאת, הוא היחיד שנשאר נאמן עד רגע ההצלה לתחושת המחויבות שלו ואינו נגרר.

מוזר, אבל להסביר כיצד ילדים־נערים, שמצאו את עצמם לבד, מאבדים לאט לאט את כל הסימנים של שייכות לחברה תרבותית, מתכנסים כעדר ונותנים דרור לפחדיהם ולרגשות שנוצרו ומתנהגים כפראים חסרי מעצור, יותר קל מאשר להסביר מניין היו לו לראלף הכוחות לשמור על שפיותו עד סוף אותה הרפתקת אימים באי הנידח. אילו היינו משוכנעים שהילדים האחרים נהגו כפי שנהגו כדי להגן על עצמם, יכולנו לטעון שראלף היה סתם פראייר, ואולי ילד מרובע שלא יכול היה להשתחרר מן הכללים הנוקשים של חינוכו. אבל אנחנו יודעים שראלף לא היה כזה, ואילו האחרים חיסלו בהתנהגותם כל סיכוי להצלה, ובשעשועיהם רצחו באכזריות שני ילדים אחרים, ושאילו נמשכה התנהגות זו היו נפגעים ילדים נוספים. לא יצר הקיום וההגנה על עצמם גרם להם להתנהג כך, אלא איבוד שליטה מוחלט והיסחפות.

„בעל זבוב" הוא ספר קשה והמסר שלו הוא לא נוח. אין בו חלוקה בין טובים לרעים, וכל התאוריה, התמימה שלפיה כולנו מתנהגים כמו רובינזון קרוזו, כאשר אנחנו נזרקים לאי בודד, הופכת למעשייה. למרות זאת, זהו אחד הספרים הבודדים שגם נערים בכל העולם וגם מבוגרים מסכימים עליו שהוא ספר מרגש, ושכל מי שרוצה להבין את עצמו ואת חברת בני גילו חייב לקרוא אותו. התרגום העברי הוא קצת לא נוח, אך קורא נבון יכול לדלג על משפטים מיותרים, ולקלוט את העיקר.

אלכס

דואר רץ

אתה מכיר את שגעון הנקיון והסדר שלי, אז הלכתי לעשות לך סדר בשולחן וניסיתי למיין את הדברים שלא אזרוק לך, מספרי טלפון או ניירות צה"ליים, שבלעדם אי־אפשר לגמור את הקורס שלך. בין השאר מצאתי פיסת נייר קמוטה בכתב ידך הסדיר. יישרתי אותה ומצאתי מכתב אלי, שאכן נכתב אך לא נשלח. קראתי אותו פעם ועוד פעם, ואני חושב שאני מבין אותו בשני רבדים. האחד הנוגע לעובדות, והשני הנוגע לתחושות. וככל שאני הופך בעניין, אני מוכרח להודות בפניך, אינני יודע מה חשוב יותר. בין השאר, משום שהעובדות במידה רבה עושות את התחושות, אבל כפי שאמרתי לך פעמים רבות בעבר, גם התחושות עושות את העובדות.

העובדות כמות שהן מראות על רצון להתחמק. אני חש כך לא רק משום שאני יודע כמה אתה אוהב את הרעיון לשרת בכושר קרבי מלא. הרעיון לצאת מהתרגיל נראה לי (כמדריך טירונים לשעבר) קצת חשוד. העובדות לא כל־כך חשובות כשם שחשובה התחושה שלך המלווה אותן, בדיוק כפי שחשובה התחושה של המפקד המלווה אותך. לדעתי אתה קורא לא נכון את המצב, אז איזו זכות יש לך להתלונן על זה שהמפקד שלך אינו קורא נכון אותך?

אבל בוא נתחיל מהתחלה. וההתחלה היא שאתה בצבא וזוהי מסגרת קשוחה שמחייבת אותך לשחק לפי הכללים שהיא קובעת. יש כמה דרכים להתמודד עם העניין. אחת (והיא הגרועה שבכולן), ללכת ראש בראש, ותאמין לי שאז הצבא ינצח. השנייה, לאהוב את הדרך שלהם, ואז להצליח. לדעתי, אתה לא כל־כך אוהב את הרעיון. הדרך השלישית היא דרך הג'ודו, כלומר, להשתמש במסגרת הנוקשה הזאת כדי לשרוד ולהפיק ממנה את התועלת הכי גדולה שאפשר. לדעתי אתה הולך בדרך הזאת, אבל זוהי דרך קשה ומורכבת ולא כל מהלך שלה מצליח.

קורה לך דבר מאד אנושי אבל לא כל־כך חכם. כשמצליח לך, אתה מקבל את זה כמובן מאליו. כשלא מצליח לך, אתה מוציא כל מיני שדים של חוסר ביטחון עצמי מהארון, תולה

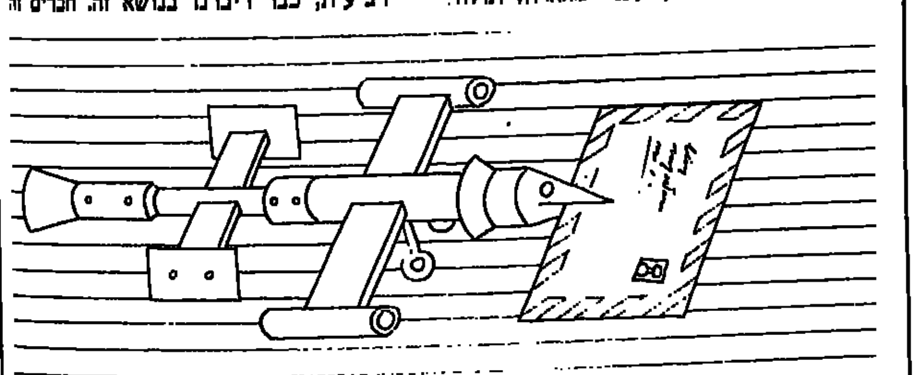

אותם מסביבך, מתבונן בהם, מתחיל לרחם על עצמך ונכנס למצב רוח רע. אם אתה רוצה לשחק את המשחק המסובך, כדאי שתכיר קודם כל את כל הכללים שלו.

כדי להכיר את המערכת אתה צריך כמה נתונים:

1. מה הצבא יכול לתת לך, ומה אינו יכול לתת לך במסגרת הכללית שהוא קובע, כולל תקדימים לגבי חיילים אחרים.
2. האופי של המפקדים שלך, ומה מדבר אליהם, ומה ישכנע אותם. לעיתים קרובות זה שונה ממה שעשוי לשכנע אותך.
3. מה מניע, אותך? וזוהי אולי הקשה שבבעיות. אני יודע שאנחנו האחרונים שיכולים להעיד על עצמנו, או לעניין זה אני אבוא קצת לעזרתך, גם אם אינני אובייקטיבי לגמרי בתור אבא שלך.

ובכן, לדעתי יש לך כמה בעיות, שאם תהיה מודע להן, יכול להיות שתמצא את הדרך להתמודד אתן.

ראשית, יש לך בעיה עם סמכות. אתה לא כל־כך אוהב שאומרים לך מה לעשות, בייחוד כאלה שנראים לך חכמים פחות ממך. כך היה בבית הספר היסודי וכך היה בתיכון.

אם נחזור לשני הנתונים הבסיסיים, הרי המסקנה היא: או שתלך להיות מפקד בעצמך או שאי־קבלת הסמכות והמרות מתבטאת לפעמים במעשים שאתה לא כל־כך מודע להם, כמו השארת הנשק וריצה לראות תוצאות בחינה, או בדיקת הנשק, או הפה הגדול שלך. אבל בטעות בעניין זה תבוא לעצמך, או שתעבור על עצמך. אתה עוד זוכר איך ביקשתי אותך לסתום את הפה בתיכון ואיך המורה שלך נעשה חולה מזה?

משום שיש אצלך פער בין היכולת המילולית לבין הביצוע בשטח, אומרים לך לפעמים שאתה „אינך משקיע". ובכן, יכול להיות שאתה משקיע יותר מאחרים, אבל אתה גם פותח את הפה הרבה יותר מאחרים. אמרת למשל לאיש חיל האוויר שאתה עוזב את קורס הטיס, כי במסלול הצה"לי יכול טייס להגיע רק עד לתפקיד מפקד החיל וזה פחות מהמקסימום. אני בטוח שהדיבור הזה היה לצורך „דיון אקדמי־פילוסופי" בלבד. אבל כל שיחה כזאת משאירה משקע. אתה, שכל־כך יפה יודע לדבר ולהציג סטנדרטים ואמות־מידה, יוצר פער בין מה שאתה אומר למה שאתה מבצע. בקיצור — סתום את הפה. כמו שאמר אלי וואלך ב„טוב הרע והמכוער": „אם אתה רוצה להרוג — ירה. אל תדבר!"

שלישית, ואולי זה מתקשר לעניין הקודם, אתה לא בטוח ביכולתך, וזה חבל. אתה חכם ורב־תושייה, ואתה יכול להצליח בכל מאמץ נפשי ופיסי שיוטל עליך. אתה צריך להאמין בעצמך במקום לצעוק, אל „תשוויץ", אל תשתחץ, תבצע בפה סגור ותן למעשים לדבר בעד עצמם. תתחיל להפתיע את החברה ותאמין לי שהתוצאה תהיה שתפתיע את עצמך. אינני יודע איך להעביר לך את התחושה שלי ושל אמא ושל סבתא ושל סבא ושל כל מי שמכיר אותך לפני ולפנים. אתה גבר שבגברים. אל תדבר על עצמך. לא צריך. רק תעשה בתבונה מה שההגיון שלך אומר לך לעשות.

רביעית, כבר דיברנו בנושא זה. חברים זה עניין חשוב, אבל אתה לא סוציומט. תהיה חבר טוב, אבל אל תוריד את המכנסיים. הנוצרים מושיטים את הלחי השנייה אבל אנחנו היהודים אוהבים את רעינו כמונו לא יותר מאשר את עצמנו. תהיה חבר טוב אבל אל תבטל את עצמך, ואל תהיה קופץ בראש לכל מיני עניינים חברתיים או חברתיים מדומים. תן למישהו אחר בקורס לדבר על עוולות, תיקונים, שיפורים, ועוד רעיונות. שאת הרעיון הנפלא שלך יעביר מישהו אחר.

וחמישית, זה העיקר, אנחנו מתים עליך, גם אמא וגם אני, בכל מצב בו אתה נמצא ותימצא בעתיד, אנחנו מאחוריך במחשבה, באהבה, ואם יש צורך גם בתמיכה פיסית. קח את זה בחשבון. לא לכולם יש תמיכה כזאת, ואתה זוכה בה לא רק משום שאנחנו ההורים הביולוגיים שלך, אלא משום שאנחנו אוהבים אותך בזכות מה שאתה באמת. חשוב שתזכור את זה. וכשרע לך, תכתוב או תבוא ונדבר בתנאי שלפעמים גם תקשיב. אבל זו היתה הערה מקניטה. אני יודע שאתה מקשיב תמיד.

שלך,
אמא ואני

הרהורגע

אתמול „שפך" בפני תלמיד תיכון אחד את חרדותיו מתוצאות הבחירות המתקרבות, ואמר שהוא חושש בעיקר ממלחמת אזרחים שתפרוץ אחריהן. אבל, עוד יותר מזה, הוסיף, מפחיד אותו שגם אם תפרוץ מלחמה כזאת, ולמרות שהוא יודע בדיוק מה תהיה אז עמדתו, לא יילחם.

אין בשביל מה למות — אמר.

חשבתי, שבמשך אלפים שנה קבע המסר „ייהרג ובל יעבור" את ביטוח החיים של עמנו. וכמוהו, כיוונו אמיתות שונות את חייהם של פרטים וחברות אירופיות רבים. אמיתות שהיוו עבורם את עיקרם של החיים, עד כדי כך שבלעדיהן לא ראו כל טעם בהם. נראה, כאילו אנו שכחנו זה מכבר לשאול את עצמנו מהו ש האמת האחרון של כל אחד מאתנו, זה שעליו אין הוא מוכן לוותר לעצמו, שעליו אין הוא מוכן — בשום תנאי — לעבור.

אין לי ספק שלו היינו חוזרים ומגבשים לעצמנו גבול פנימי אישי כזה, לא היו רובנו נגררים למעשים אליהם לא התכוונו כלל להיגרר, לגביהם לא תיארנו לעצמנו עד איפה יגיעו.

„ייהרג ולא יעבור" — אולי מוגזם בימינו. אבל יחיה ויידע את גבולו הפנימי שאינו ניתן בשום פנים לפריצה. מקובל עלי כחיוני רווש בימינו, הנבוכים מאד, שלנו.

ע.ע.

דפים לספרות

עורכת: יעל לוטן   עורך משנה: אילן שיינפלד

חטא האדישות ועונשו

א.ב. יפה

כריסטופר אישרווד: ויולט מהפראטר; מאנגלית: אסירה רדט; מועדון קוראי מעריב, 1988

רישום מאת גיאורג גרוס

אישרווד סיים את כתיבת הנובלה הארוכה שלו, „ויולט מהפראטר", בשלהי 1944 ומייד מסר אותה לדפוס. הנובלה הופיעה קודם בחוברת של „הארפר'ס באזאר" בקיץ 1945, ולאחר מכן כספר, באנגליה ובאמריקה. מבחינה מסויימת זוהי „יצירת גבול" שלו, העומדת בסיומה של התקופה הריאליסטית ביצירתו (שסיאה היו „סיפורי ברלין" שלו מאמצע שנות השלושים) ולפני תחילתה של התקופה המיסטית שלו, לאחר שנעשה חסיד של תורת הוודאנטה, החל לתרגם מכתבי־היסוד של התורות המיסטיות של המזרח הרחוק ואף הושפע מהן בספריו שלו משנות החמישים. „פראטר ויולט" הוא, איפוא, מעין פרידה מהתקופה הריאליסטית ביצירתו, שבעינינו היא המעולה ביותר ובעלת סיכויי ההישרדות הגדולים ביותר.

העילה לכתיבת הסיפור הזה היתה פגישתו עם במאי הסרטים הווינאי ברטהולד וירטל, שהוזמן לאנגליה על ידי חברת גומון־בריטיש לביים את הסרט „ליטל פריינד", לפי תסריט של ג'ון ואן דרוטן. אישרווד נמשך לנושא הזה לא רק משום שהוא עצמו עבד זמן־מה כתסריטאי והכיר מקרוב את עולם־הקולנוע, על זוהרו המלאכותי ואופיו הממוסחר, אלא גם משום שהוא מצא בנושא הזה כר נרחב לפריסת ולהמחשת אידיאה מרכזית, שהעסיקה אותו הרבה בשנות השלושים, בדבר חובתה ותפקידה של האמנות בעולם שבו הפוליטיקה קובעת את הקריטריונים לחיי־אנוש. ובשעה שהספרות האירופית כבר גילתה הבנה נכונה למצב שנוצר ומרבית הסופרים החשובים נטשו את עקרון „האמנות לשמה" והתגייסו למאבק, נשארה הספרות האנגלית ברובה הגדול אדישה ולא־איכפתית. נקודה זו חוזר אישרווד ומדגיש בספרו.

נקודות הדמיון בין הנסיבות הריאליות לבין הספר אינן מרובות. הסרט „ליטל פריינד" הופך כאן להיות „פראטר ויולט", שהוא סיפור שונה לחלוטין. חברת גומון־בריטיש מתגלגלת כאן לחברת „אימפריאל בולדוג", והמחבר אינו חוסך שבטו ממנה. האיש רנה גלאוריקוס, שעבד יחד עם אישרווד על הסרט הזה ולו הוא הקדיש את ספרו, מופיע בסיפור עצמו בשם „לורנס רייט", ותיאורו בספר אינו מחמיא ביותר לאיש. אבל, במרכזה של הנובלה עומדת אישיותו הצבעונית והמרתקת של הבמאי הוינאי, הנקרא כאן „פרידריך ברגמן" והוא דמות מקורית, לא צפויה, יוצרת, אדם המדבר אנגלית במבטא וינאי כבד, על פי תחביר דמיוני משלו, אבל הוא אולי האיש היחידי במסגרת הזאת התופס בדיוק את משמעות המאורעות באוסטריה בין אוקטובר 1933 למרץ 1934, מבקש להגניב לתוך עבודתו בסרט משהו מן המסר שלו, ואינו נוטה להתפשר עם המגמות המסחריות־הבידוריות של המפיקים. והרי זהו בדיוק מה שהם מבקשים ממנו: בימי ההתקוממות העממית באוסטריה ודיכויה האכזרי בידי דולפוס ואנשיו, הוא נדרש לביים סרט פריוולי, על פי תסריט קיטשי, המתאר את וינה כפי שהיא מצטיירת בעיני אנשים שבעים שאינם מבינים דבר ואינם רוצים לדעת כלל מה מתרחש לנגד עיניהם.

הרקע הפוליטי והחברתי של הספר אמנם אינו מפורש — הוא רק מרומז בתוך הפרקים השונים, אך אין מקום לספק באשר לעמדת המחבר. ברגמן מרחיק ראות, הוא חוזה את אשר עלול להתרחש באירופה חזות קודרת, אפוקאליפטית, שאכן נתאמתה בחלקה:

> „ואז הוא מתחיל לתאר את המלחמה המתרגשת לבוא. ההתקפה על וינה, פראג, לונדון ופאריס, ללא התראה, אלפי מטוסים מטילים פצצות שבהן חיידקים קטלניים; כיבוש אירופה תוך שבוע; דיכוי אסיה, אפריקה, אמריקה הצפונית והדרומית; טבח היהודים, הוצאת האינטלקטואלים להורג, קיבוץ נשים נורדיות בבתי־זונות ממלכתיים ענקיים; שריפת תמונות וספרים, כתישת פסלים לאבקה; עיקור המוני של הלא־כשירים, רצח המוני של הקשישים, שטיפת־מוח לצעירים." (עמ' 36).

ובאותה עת עצמה דורשים ממנו המפיקים שלו לתאר את וינה בסרטו בצורה מזוייפת, המקדשת את הקלישאות הבורגניות המקובלות על העיר העליזה, על הדנובה הכחולה, על הפראטר כמקום של בילויים ומזמוטים. הוא משתדל לכבד את החוזה שעשה עם החברה הבריטית, אך אינו מסוגל. והעכבות השונות אינן אלא פרי הבחילה שתוקפת אותו נוכח טפלותו של הסרט שהוא נדרש לצלם:

> „כל המתח הכלוא בברגמן התפרץ. „הסרט! אני מ— על הסרט! הטינופת חסרת הנשמה. שעשועי הקרקס המזויפים והאומללים האלה! לעשות סרט כזה ברגע כזה ואת פשוט אטימות. זה פשע. הסרט בפירוש מסייע לדולפוס ולשטארמברג, ופיי וכל הגאנגסטרים שלהם. הסרט מכסה על הערווה המסופלסת שלהם בעלי ורדים, בעלי הכותרת של הסיגלית הצבועה הריאקציונרית הזאת. הוא משקר וטוען שהדנובה היפה כחולה, בשעה שהמים ארומים מדם... אני נענש על שנתתי את ידי לשקר הזה. כולנו ניענש —" (עמ' 78).

מכאן הוא מגיע לידי הרהורים מכלילים יותר על אותו „עולם מלאכותי ומזוייף" ששמו עולם הסרטים, עולם הנראה לפעמים כמטורף לחלוטין, אך למעשה גם הטירוף שבו הוא שיטתי, כי המטרות שאומרים להשיג קברניטיו, מושגות דווקא באותה אווירה של „באלאגאן" וחוסר־כל־הגיון. אבל הם אינם אלא רודפי־בצע שאינם מבינים באיזה עולם הם חיים, את מי הם משרתים וכיצד חוסר האיכפתיות שלהם עלול להמיט שואה על העולם. ברגמן נעשה אמן מגוייס ומעורב, בתוקף הנסיבות, ולא מתוך נטיה טבעית או מסקנה אידיאולוגית. ולתוך איזה מצב נלעג הוא נקלע כשהוא מנסה ליישם את התיאוריה שלו לגבי אותו סרט קליל שנועד רק לצרכי בידור! אבל הוא רואה בדילמה העומדת בפני גיבור הסרט, רודולף, את „הדילמה של הסופר או האמן באירופה, המתיימרים להיות מהפכנים..." (עמ' 42).

שונה ממנו הוא הסופר האנגלי, כריסטופר אישרווד (המופיע בספר כנפש־פועלת בשמו האמיתי — אינדיווידואליסט, בעל נטיות הומוסקסואליות, שבסוף הספר ישנו קטע של חשיפה־עצמית, דומני הראשון מסוגו בספרי אישרווד), בעל תפיסה נוירוטית של האמנות. הפגישה שלו עם ברגמן חוללה בו שינוי משמעותי, אותו שינוי שהיפנה את הסופרים האנגלים הצעירים של שנות השלושים מן התפיסה של „מגדל השן", שירשו מסופרי שנות־העשרים, אל המעורבות הפוליטית, המלאה או החלקית.

בריאן פיני כותב בספרו על אישרווד ויצירתו: „הסיפור „ויולט מהפראטר" נע מהבחינה הפסיכולוגית אל הבחינה הפוליטית והפילוסופית על מקומה של האמנות בתקופה של שפל וחוסר הגינות... הבידוד הנוירוטי של אישרווד משקף את המדיניות הבדלנית של בריטניה נוכח עלייתו של היטלר..."

ברגמן היה במובן ידוע ה„גורו" של אישרווד. באמצעותו הוא בא במגע קרוב עם אותה מציאות שכבר בשנות השלושים רבצה כצל מאיים מעל לאירופה, ממנו הוא למד את חשיבותה של התגובה האמנותית למה שמתרחש, את ההכרח לחרוג מן המסגרת האינדיווידואליסטית לתוך האחריות החברתית והפוליטית.

ברגמן הוא גיבורו האמיתי של הסיפור, הוא האדם שהכל היה איכפת לו, „פאשיזם בגרמניה ובאיטליה, כיבוש מאנצ'וריה, לאומנות הודית, הבעיה האירית, הפועלים, הכושים, היהודים" (עמ' 85). והוא תבע מן הסובבים אותו והעובדים איתו, אותה מידה של איכפתיות:

> „לכולם צריך להיות איכפת! כל מי שאיננו פחדן, מטומטם או חלאה! לכל האי הארור הזה צריך להיות אכפת! אומר לך משהו: אם לא יהיה אכפת להם — יכריחו אותם לקחת ללב. את כולכם. יפציצו אתכם ויטבחו אתכם ויכבשו אתכם. ואתה יודע מה אני אעשה? אני אשב לי ואעשן סיגר ואצחק. ואני אומר: „כן, זה נורא, אבל מה איכפת לי."" (עמ' 84).

יסורים

אודיסיאוס אליטיס
מתוך הפואמה „אקסיון אסטי"

המתרגם אלון מרגלית מקדיש את השיר הבא לפייסל אל חוסייני הכלוא בעוון מאבקו למען חרות עמו והקמת מדינה פלסטינית בצד מדינת ישראל

אחים צעקתי, בכל אשר תהיו,
בכל אשר תדרוך רגלכם,
בנו מבוע,
מעין מברוניני שלכם*
המים טובים,
ויד האבן של הצהרים
נושאת את השמש בכפה המושטת.
הזרם הצונן ישיב נפשי.
יהיו משפטים שאינם יודעים שקר,
נחרטים בזכרוני.
יהי כחי ברור כשמש,
לא אוכל להמשיך.
גרדומים השמידו אילנות,
ועיני הפכו שחור
לא אוכל לשאת עוד.
אפלו הצטלביות הדרכים הפכו ללא מוצא.
סלג'וקים חמושים באלות
ממתינים להם.
ונדלים עם ראשי נשרים קושרים בחשכה.
אנשי הכלבים, אוכלי הגויות
והמכורים לשכול
יוצרים עתיד בצואתם.
אחים, היכן שרשע ימצאכם,
היכן שנפשכם לא תדע מנוח,
זכרו את דיונסוס סולומוס,**
את אלכסנדר פאפאדימנדיס,***
משפטים שאינם יודעים שקר.
הם יביאו מנוחה לקרבנות,
וטפות תכלת לשפתים.
המים טובים,
ויד האבן של הצהרים,
נושאת את השמש בכפה המושטת.
בכל אשר תדרוך רגלכם,
בנו אחים,
בנו מבוע,
מעין מברוניני שלכם.

* מעין מברוניני — מעיינות באי פארוס. נבנו בידי משפחת מברוניני, מפורסמים ביופיים.
** דיונסוס סולומוס — משורר יווני לאומי, כתב את ההמנון.
*** אלכסנדרוס פאפאדימנטיס — משורר וסופר יווני.

נוצת האנקור

יעל לוטן

תורנטון ויילדר: גשר סן לואיס ריי; מאנגלית: גדעון טורי; זמורה ביתן, 1988

„בצהרי יום ו', העשרים ביולי 1714, נשבר המצויין בגשרי פרו והטיל חמישה בני אדם לתהום שמתחת. הגשר היה בדרך המלך מלִימָה לקוסקו ומאות אנשים עברו בו מדי יום. למעלה ממאה שנה לפני כן קלעוהו בני האינקה מענפי ערבה וכל אורח שבא העירה נלקח אליו לראותו...”

במלים אלה, בפשטות וביכושת, פותח תורנטון ויילדר את סיפורו, שהוא אחת היצירות הספרותיות הטובות שנכתבו במאה שלנו. לכאורה, סיפור פשוט למדי — קורותיהם של חמשת האנשים שמצאו את מותם כאשר קרס הגשר. המספר אינו ממלא תפקיד של הסופר היודע־כל, כי אם משאיר את מלאכת הבילוש לאחת הדמויות שבספרו, לנזיר הפראנציסקני חוניפר. הנזיר הוא אדם מאמין, אך הוא גם בן זמנו — המאה ה־18, תור הראציונליזם, תקופתם של האנציקלופדיסטים, שביקשו דרכים הגיוניות להבין את העולם. הרי לא יתכן, אומר האח חוניפר בליבו, שחמשת האנשים שניספו במפולת הגשר מתו „סתם ככה”, בלי כל סיבה. האל הטוב יודע מה שהוא עושה, ויש לחפש את הסיבה בחייהם של אותם החמישה ולגלות מדוע הקיץ עליהם הקץ בצורה כה מוזרה ומפתיעה, דווקא באותו רגע. מאמציו של האח חוניפר נושאים פרי כבד — כרך שמן וכו ביוגראפיות מדוקדקות של חמשת הניספים. האינקוויזיציה — שאינה מחבבת נסיונות פרטיזניים להרהר אחר דרכי הבורא, אפילו מתוך אמונה עמוקה בצדקתו — גוזרת כלייה על הספר ועל מחברו, ורק העתק נסתר שנותר ממנו משמש, כביכול, מקור לספר שכתב תורנטון ויילדר.

החמישה שנפלו לתהום הם המרקיזה דה מונטמאיור — אשה קשישה, מסורפת־למחצה, העתידה להיות ידועה ברחבי העולם הדובר־ספרדית ככותבת המכתבים הנפלאים לבתה, הנמצאת בחצר־המלכות שבספרד; נערה יתומה בשם פֶּפִּיטָה, המשרתת אותה; בחור מרור ושתקן, יתום אף הוא, שאחיו התאום מת לא מכבר, בשם אֶסְטֶבָן; ספרדי קשיש, בעל עבר מפוקפק ואוהבת חיים אחת גדולה, הקרוי הדוד פִּיוֹ, וילד חולני, בנם של שחקנית־לשעבר והמשנה־למלך, בשם דון חַיימֶה.

צדיק עם רשע?

האח חוניפר כבר התנסה במאמצים למצוא משמעות לגורלו של אדם. בכפר אינדיאני קטן הוא סיווג את צאן מרעיתו על פי תכונותיהם, וגילה, למרבה המבוכה, שרבים מבעלי המידות הטובות ביותר אינם בני־אדם מועילים או רצויים לבריות, ואילו כמה מבעלי המידות המגונות מתפקדים יפה ומביאים תועלת ממשית לחברתם. משהו לקוי, אם כן, בסכימה הזו, ומשום כך הוא נאחז בתקרית של גשר סן לואיס ריי כמודל מושלם לניסוי מעבדתי — אם אפשר לכנות זאת במונח כה מודרני — שבו המשמעות האמיתית של כוונת האל חייבת להיות טמונה־בבירור, אם רק יידע לאתר אותה.

המחבר מנסח כך את הדילמה: „יש אומרים כי לעולם לא נדע וכי בעיני האלים כמונו כזבובים שהורגים הילדים ביום קיץ. כנגד זאת, יש אומרים שאפילו אנקור אינו משיר נוצה אלא אם נגעה בו אצבע אלוהים.” (עמ' 15). בפיסקה זו הוא משלב מדבריו של המלך ליר — שהוא פאגאני, כמרבית דמויותיו של שייקספיר — עם מובאה ידועה מן הברית החדשה (מתי 10:29), זה כנגד זה. (ואם תרצו, השאלה עומדת בעינה עד עצם היום הזה גם בין אנשי המדע, בין תפיסתו של אלברט איינשטיין לזו של הייזנברג, ויורשיהם המדעיים.)

הקורא גם הוא מנסה למצוא את המכנה המשותף לדמויות, בין בתכונותיהם ובין בשלבים המסויימים של חייהם ברגע שעלו על הגשר. אבל שום תבנית אינה מושלמת. המרקיזה הזקנה, אסטבן והדוד פיו ידעו, כל אחד מהם, אהבה אחת גדולה בחייהם ושלושתם ידעו צער ואכזבה. אך הנערה פפיטה והילד דון חיימה טרם הגיעו לבגרות ואופיים וגורלם — לו המשיכו לחיות — נותרו סתומים. המרקיזה והדוד פיו היו, כל אחד בדרכו, אנשים אנוכיים ולא־יצירים, ואילו אסטבן ופפיטה הקדישו את חייהם לאחרים — אסטבן לאחיו התאום שמת, פפיטה לאם המנזר שגידלה אותה. מבחינת שלושת המבוגרים היה זה רגע קריטי בחייהם, מעבר משלב מרכזי, אובססיבי, לשלב חדש, אולי נעלה יותר. לגבי אסטבן הקיום מזמן איבד את משמעותו, אך עבור האחרים החיים עוד יכלו להכיל התפתחויות והפתעות. מה, אם כן, המכנה המשותף להם, אם לא הגורל עצמו, ברמות גשר סן לואיס ריי, שנקרע תחת משקלם?

גם האח חוניפר לא מצא תשובה מספקת, ולא היתה לו ברירה אלא להשלים עם הצורך באמונה עיוורת, צנועה ומקבלת את הדין. ומה היא, איפוא, תפיסתו של המחבר?

קשה להשיב על כך במלים פשוטות. תורנטון ויילדר לא היה נוצרי מאמין מסוגו של האח חוניפר, וספק אם האמין שניתן למצוא את המשמעות שבגורל, לפחות לא על פי קנה־מידה של המוסר האנושי. עם זאת, אין ספק שהוא חש הערצה עמוקה למאמינים האמיתיים, לאלה המנסים, על פי דרכם, לחיות חיים של קאריטאס — האהבה הנוצרית הצרופה, המניעה אנשים בעלי אופי חזק להקדיש את חייהם לאומללים ולמסכנים, כמו אם המנזר, מאריה דל פילאר. היא אינה שואלת את השאלות ששואל האח חוניפר. היא מבכרת לפעול — לטפל בחולים, ביתומים, בנערות העזובות, בבעלי המום, וגם בה יש מן הראציונליזם של תקופתה, המבקש פתרונות מדעיים לבעיות — דרכים לקומוניקציה עם חרשים־אלמים, מרפא למחלות הנפש. אישיותה של אשה זו משפיעה השפעה מכרעת על כמה מן הדמויות שבספר, לאו דווקא חמשת קורבנות הגשר.

ממלכה רחוקה

אך אל לו לקורא לחשוב שלפניו ספר פילוסופי כבד. ההיפך הוא הנכון — זהו סיפור קצר ומרתק, גדוש דמויות ציוריות ומצבים מעוררי סקרנות ואירוניה. הארץ היפהפיה, שהיתה פעם לב האימפריה של האינקה והפכה פרובינציה רחוקה — אך יקרת־ערך, בזכות עפרותיה היקרות — של הקיסרות הספרדית, מתוארת להפליא על ידי המחבר, שהכיר אותה היטב (ספר אחר שלו, „היום השמיני”, מתרחש גם הוא בחלקו הגדול באותו אזור, אך במאה שלנו). גם האווירה של התקופה: החצר הרוקרנטית, גדושת הגינונים, של המשנה־למלך; העיר לימה, על רבדיה החברתיים: רוחות־הרפאים האילמות של העולם האינדיאני האבוד — כל אלה מצויירים ביד אמן. מתחת לפני השטח עוד רוחשים זכרונות מתקופתם של האחים פיסארו וחבר מרעיהם, שרמסו ברגל גאיונה את הממלכה המפוארת והמפותחת ושיעבדו את עמה לתאוות הבצע ולבורות הברבארית שלהם. איזכור פה ואיזכור שם — הנשים והילדים העובדים במכרות הכסף של פוטוסי, הכמריים המקבלים עליהם את הנצרות מבלי לזרפות מאמונותיהם העתיקות־האסורות, השחיתות והרקב המתחלחלים מן המושבה הנידחת אל בירת האימפריה, ותורה... גם התרבות הקסטילית, שהשחקנית מיכאלה, אהובתו של המשנה־למלך, מגלמת בדראמות של קאלדרון ולופה דה וֶגָא, מנצנצת כאן ברגע השיא שלה. בתום המאה השמונה־עשרה שקעה תרבות זו במי־אפסים של חיקוי והתאבנות, ולא יצאה מהם עד תחילת המאה שלנו.

מפליא הדבר שעד היום לא נעשה נסיון לעשות סרט מבוסס על ספר זה. או אולי נעשה, ואני לא שמעתי עליו. אם כך, ספק אם היה מוצלח במיוחד. יש כאן תפקידים נפלאים למבחר שחקנים טובים, ומבנה דרמאטי ברור וחזק.

★

התרגום העברי אינו גרוע. אין הוא מלא שגיאות גסות כמו תרגומים רבים המופיעים אצלנו, והגורמים, מן הסתם, לקורא העברי לחשוב שספרות העולם שורצת אמירות סוריאליסטיות, חסרות־פשר, רק משום שהמתרגמים לא הבינו את הנכתב. אבל גם אין זה תרגום טוב. הוא יבש ונוקשה, וחסרים בו החן והצלילות המאפיינים את המקור.

שתי טעויות שנתקלתי בהן ציערו אותי מאד, כי הן משבשות לגמרי את משמעות הדברים. בעמוד 100 נאמר: „דון אנדרֶס דה רִיבֶּרָה, המשנה למלך בפרו, היה שריד של אדם חביב, שהשולחן, בית הקיץ, מעמדו כאציל ספרדי ועשר שנות גלות הביאו לחורבנו...” אם הקורא משתומם, מה נזק גרם לו „בית הקיץ”, מן הראוי שידע שבמקור מדובר לא בבית־קיץ כי אם בחדר המיטות (Alcove). אין כאן שום מסתורין.

ובעמוד 134 נדהמת אם המנזר למקרא מכתבה האחרון של המרקיזה הזקנה לבתה, מכתב שביטא את החלטתה הנשגבת לחדול לדרוש מן הבת תמורה רגשית עבור אהבתה. ואם המנזר סונטת בעצמה: „למדי סוף־סוף שבכל מקום אפשר לצפות להדר” — אלא שבמקור לא נאמר „הדר” כי אם Grace, מונח נוצרי שמשמעו חסד, במובן האלוהי של המלה. „הדר” היא תכונה החביבה על אנשי הכוח והשלטון — בצרפת או אצלנו — והטעמתה במקום זה בגירסה העברית משבשת לחלוטין את משמעות הדברים.

ועוד — בשום פנים אינני מצליחה להבין מדוע השחקנית מיכאלה הנקראת „לַה פֶּרִיצ'וֹלָה” מופיעה בגירסה העברית כ„פריכולה”. הרי אין זה שם גרמני!

איור מן המהדורה המקורית של הספר, 1927

יש עוד טעויות, אבל, כאמור, הן מועטות, יחסית לממוצע הארצי, ולא נותר לי אלא לקוות שהקורא העברי ימצא בספר שלפנינו משהו מן האיכות המקנה ליצירה המקורית את מקומה בספרות המודרנית.

אגב, האיורים האיומים המופיעים במהדורה העברית נותרו אנונימיים. וטוב שכך, כי אחרת היתה עולה רוחו של תורנטון ויילדר מן הקבר ועושה לאותו „אמן” את המוות.

מספרי העידן החדש

פגישה עם גורדייף

אבי גורן

ג.א. גורדייף, פגישות עם אנשים מיוחדים; עברית: תלמה מקדין; עריכה מדעית: עדי אופירן, הוצאת שוקן, 1988

לפני כעשר שנים התוודע הקורא העברי לדמותו של גאורג איוונוביץ' גורדייף, באמצעות הספר „בחיפוש אחר המופלא”, שחיבר תלמידו אוספנסקי. מן הספר עלתה דמותו של אדם מרתק, שהפך במהרה לגורו של קבוצת חסידים גדולה. למן ההתחלה הרגיש אוספנסקי את ההשפעה שהיתה לא רק לתורתו של גורדייף, אלא גם לאישיותו. הפגישה ביניהם נערכה בבית קפה בפטרבורג בעיצומה של מלחמת העולם הראשונה וגורדייף מתואר בה כאיש מטיפוס מזרחי, בעל שפם שחור ועיניים חודרות. בעקבות השיחה הצטרף אליו אוספנסקי ויחד עזבו את רוסיה והתיישבו בקרבת פאריס, שם הקימו קבוצות עבודה במסגרת „המכון להתפתחותו ההרמונית של האדם”. שימעו של המכון יצא לתהילה בקרב חוגים אינטלקטואלים באירופה ובאמריקה, והוא עורר את סקרנותם של מדענים, סופרים, אמנים ואנשי רוח מן השורה הראשונה.

גורדייף נולד בשנת 1877 בעיר אלכסנדרופול שבדרום רוסיה. בהתבגרותו בילה כעשרים שנה במסעות על פני אסיה התיכונה ואפריקה עד שחזר לרוסיה. בעקבות אירועי המהפיכה הבולשביקית והמלחמה הגיע, ב־1922, לצרפת. הוא מת בפאריז ב־1949.

לאחר מותו אמר האדריכל הנודע, פרנק לויד רייט, שבחייו של גורדייף יש שילוב של חכמת המזרח והמערב, אותם תאומים שקיפלינג טען שלעולם לא יוכלו להקשיב זה לזה. בהקדמה לספרו, „פגישות עם אנשים מיוחדים”, מדגיש גורדייף את הצורך של האדם המערבי להתקרב לתרבות המזרח. אצל האדם האירופי נוצרת הבנה שכלתנית המבוססת על ידע מדעי ומתמטי, ואילו בני אסיה תופסים את מהות העניין לעיתים רק ברגש שלהם או אפילו רק באינסטינקט. ייתכן שבכך נעוץ סוד הצלחתו של גורדייף. שנים רבות לפני ש„תרבות הנגד” של שנות השישים החלה לסגוד לאנשים כמו המהרישי, הבין גורדייף שלאדם המודרני יש תחושה שהוא איבד משהו. התבונה המדעית אינה מחפה על תחושתם של אנשים רבים, לפיה צריך להיות ערך מרכזי שסביבו יתנהלו חייהם. בעבר היו אלה ערכי הדת. כיום מחפשים אותם בתרבות המזרח בה הפרט אינו פרט אטומי בחברה מנוכרת, אלא מתאחד באופן מיסטי עם היקום. גורדייף ממשיך באומרו, שלאדם אין „אני” אחד אלא „אניים” רבים, מעין תפקידים שהוא ממלא בקרב בני משפחתו, בעבודה, בשיחה עם ידידים וכו'. עלינו לפשוט מעלינו את קליפות הבצל הללו, אם להשתמש בדימוי מ„פר־גינט”, להגיע לתודעה עצמית ולתחושה של המציאות הכוללת. אצל אוספנסקי יש תיאור מרתק כיצד התנהל, בקבוצה שהתגבשה במכון של גורדייף, המאבק הקשה והבלתי פוסק של האדם להגיע לתודעה עצמית. גורדייף היה נוהג לבצע תרגילים רבים שהמפורסם בהם הוא „עצור” לפתע פתאום, תוך כדי שיחה או עבודה, היו חברי הקבוצה חייבים לקפוא ולהשאר במקומם עם השמע אות מוסכם. באחת הפעמים אירע הדבר בעת טיול, ואחד החברים שחצה בדיוק נחל קטן, כמעט וטבע, אך לא זז ממקומו. כל זה נועד לאפשר לאדם להתרומם מעל הסתמיות והאוטומאטיות של חיי היום־יום ולהתעמק במצבו הקיומי.

פחות מרתקת היא התורה הקוסמולוגית של גורדייף. לפי אוספנסקי ראה מורו ורבו את האדם כמושפע מכוחות קוסמיים גדולים. על כן גרס, כי יש להתעמק בסודות היקום על מנת להבין את ההשפעות הפלנטריות של גרמי השמיים על מלחמות, סבל האדם ומצבו בעולם. יש צורך במורה, שבורו יש ידע זה. העבודה בקבוצות בהדרכת המדריך היא הבסיס לרכישת ידע ולהתגברות התודעה. כאן אנו חוזרים למפגש עם המזרח. חלק חשוב מהתרגילים הוא ריקודים שלמד גורדייף בנוער, פרס ומקומות נוספים, לחלקם אף חיבר מנגינה מקורית. לאחר שבמשך שנים רבות אפף מסתורין את תולדות מסעיו במזרח, נאות גורדייף לבקשת תלמידיו ותיאר אותם בספרו „פגישות עם אנשים מיוחדים”. מי שקרא את ספריו של אוספנסקי צפוי לאכזבה מה: הספר עוסק בעיקר בתיאור מסעיו והרפתקאותיו של המחבר ולא נכנס לדיון פילוסופי על תוכן השיחות שהתנהלו עם נזירים, דרווישים, פקידים, מרעים וסתם „עכוך” שפגש בנדודיו. הספר מתרכז בתשע דמויות של אנשים, הנבדלים מן הסביבה במשאבי רוחם, ואשר השפיעו על מהלך חייו של גורדייף.

הדמות הבולטת ביותר בספר היא דמות האב, ממנו ירש את הנטיה למוסיקה, ריקודים ואגדות. אביו של גורדייף היה מגדל צאן, נגר, מספר ופייטן. הוא לימד אותו שירים ארוכים, שהיו מושרים בתחרויות פומביות ועסקו בעיקר במיתוסים עתיקים. מכאן גם הנטיה של המנהיג ושל ההולכים אחריו לחפש בתרבויות עתיקות רסיסי ידע שנשכח מן העולם. אביו אף הכשיר אותו להיות הרפתקן על־ידי חינוך קשוח ביותר, שכלל, בין השאר, רחצה במים קרים השכם בבוקר, הכנסת צפרדעים ועכבישים למיטתו כדי להתגבר על הרתיעה מהם וכדומה.

אכן, מסעותיו של גורדייף הפכו להרפתקאות מסמרות שיער לא רק במובן האינטלקטואלי. הספר נקרא בנשימה עצורה. אסיה התיכונה בתחילת המאה היתה איזור רב־תהפוכות, וגורדייף נתקל בדרוזים, פרסים, ארמנים, גרוזינים, תורכים וכו', בני כל העדות וכל המינים. עם כולם ידע להסתדר.

החינוך הספרטני שקיבל בנעוריו הפך אותו לאדם בעל כישורים מעשיים, היודע לתקן ולבנות כל דבר ואף לעסוק במסחר ולעשות כסף. על מנת להשיג את צרכיו החומריים, ומאוחר יותר כדי להשיג כסף להקמת המכון שלו, לא בחל גורדייף בשום מלאכה. כך, למשל, צד דרורים, צבע אותם ומכר אותם כ„קנרי אמריקני”. במקרים אחרים ייצר פרחים מלאכותיים, הופיע כקוסם־מהפנט, עסק בסחר שטיחים פרסיים ועוד ועוד.

מסעות החקר ההרפתקניים הביאו אותו למסקנה, שמחוץ לסערות החיים קיים משהו אחר, שהוא שצריך להיות המטרה והערך הממשי של כל אדם חושב. אולם, הוא אינו מתאר מהו אותו דבר, ומשאיר זאת לספריו האחרים. הדבר מאכזב במקצת, אולם במהרה נסחף הקורא בהרפתקאות. כך, למשל, מספר גורדייף על נסיונו לחצות את מדבר גובי האיום עם קבוצת חוקרים, שאחד מהם בנה קביים גבוהים בעזרתם יכלו להתהלך במדבר, כשראשם מעל סופות החול. מסע זה הסתיים כאשר אחד המשתתפים נהרג מנשיכה של גמל פרא.

הספר שופך אור על פרשת חיים מרתקת, אך אינו מקל להחליט האם גורדייף הוא נביא אמת, שרלטן או שניהם גם־יחד. המיוחד בקבוצות הגורדייפיות הוא, שיש בהן מספר רב של אנשים משכילים, שלא כמו בכתות אחרות. בארץ יש מספר קבוצות כאלה, שמרכזן נמצא בירושלים. הן מנהלות פעילות שקטה, בדרך כלל, אם כי מדי פעם הן מתגלות לעין הציבור, כמו בעת הקרנת הסרט „פגישות עם אנשים מוזרים” שביים פיטר ברוק. התגובות לסרט היו מעורבות. חלק יצאו הצופים מהחוויה האסתטית וחשו כבעין טרנס היפנוטי. לעומת זאת, היו שהתנגדו להרגשה על ההערצה והצייתנות למנהיג. כך או כך, אין ספק שקריאת הספר היא הרפתקה. והיכן היום עוד ניתן למצוא הרפתקאות?

מנדלשטאם

מרדכי אבישי

אוסיפ מנדלשטאם, „שאון הזמן”; תירגמה מרוסית והוסיפה הערות ואחרית־דבר: נילי מירסקי; הוצאת עם עובד, 1988

אוסיפ מנדלשטאם היה אחד המשוררים הגדולים שקמו לרוסיה בתקופת המהפיכה, לפני שהסטאליניזם סתם ביד־ברזל את פיה של הספרות הרוסית. הקורא העברי עושה עתה היכרות עם פרקי־הפרוזה של מנדלשטאם, לפני שניתנה לו הזדמנות להיכרות־של־ממש עם שירתו: לפני שתים־עשרה שנה ראה אור בתרגום עברי של עזרא זוסמן קובץ של שירי מנדלשטאם, וכמה מפרקי „שאון הזמן”, אך לא היה בו כדי לשמש חתך מייצג של יצירתו השירית.

ב„שאון הזמן” הובאו רשימות ופרקים בעלי יסודות אוטוביוגראפיים, מבלי להקפיד על הסדר הכרונולוגי של המאורעות, או על עובדות ותאריכים. מבטו של מנדלשטאם מופנה אל הסובב אותו, והוא מספר יותר על אחרים מאשר על עצמו, גם אם אנו למדים מן הדברים על טעמיו ועל דרכי־התבוננותו.

הספר התפרסם במקורו הרוסי ב־1928, עשר שנים לפני שמחברו מצא את מותו במחנה־ריכוז סובייטי במזרח הרחוק, קורבן נוסף של הטרור הממלכתי, שהופעל נגד הממאנים ללכת בתלם. לדעתי, עיקר חשיבותו של „שאון הזמן”, הוא בגילוי מעט ממורכבות אישיותו היוצרת של מנדלשטאם, שהיווה ניגודים וסתירות, מיכולתו האנאליטית המופנית אל אובייקטים מיוחדים להארה אמנותית. במרכז התעניינותו עומדת פטרבורג, העיר הצפונית היפה בה גדל ואליה היה קשור קשר פיסי ונפשי עמוק מאז ילדותו. עיר זו נבנתה על־ידי פטר הגדול כביטוי לשאיפתה של רוסיה להתקרב אל הרציונאליזם, המדע והטכנולוגיה המערביים. שאיפה זו באה לידי ביטוי בצורות הגיאומטריות של העיר. מנדלשטאם מתאר את העיר ואת אווירתה מתוך זווית־ראייה אינדיבידואלית — פעם משלהי המאה הקודמת, כאשר ראה הכל בעיני ילד, ומראשית המאה העשרים, כאשר בחלל־האוויר ניסרו לא רק רעיונות ופולמוסים, אלא גם אותות המבשרים את בואם של מאורעות סוערים. הוא ממקד את תשומת־הלב באנשי־ספרות ובמשכילים, בנציגים של האידיאולוגיה המהפכנית, בשחקנית הנודעת ורה קומיסרז'בסקאיה, כותב על בית־ספר פטרבורגי אופייני, על נהירה אופנתית של קהל לקונצרטים של הופמן וקובליק ועל נטיית־ילדות לחזות במצעדים: „הרחוב הפטרבורגי עורר בי את התשוקה לחזיונות־פאר, ועצם המיבנה האדריכלי של העיר נטע בי איזה אימפריאליזם ילדותי. בהזויותי הייתי רואה את שיריונותיהם של אנשי מישמר־הרוכבים ואת הקסדות הרומיות של פרשי המישמר המלכותי ואת חצוצרות־הכסף של תזמורת פראוברז'נסקי; ואחרי המפגן של מאי לא היתה הנאה חביבה עלי יותר מחגיגות גדודי מישמר־הרוכבים ביום הבשורה”.

אותו אוסיפ מנדלשטאם, שהיה קשור בכל מאודו לספרות הרוסית, ינק ממנה וגרף מאוצרותיה מלוא חופניים, מתגלה בכתיבה זו גם כסופר אירופי מובהק, בעל אוריינטציה מערבית ותרבות אירופית עשירה. פיוטיות רבה ארוגה ברקמות־היסוד של פרקי־פרוזה אלה, אך הם גם מפוכחים מאוד. לא מתלוות אליהם תמימות או נוסטאלגיה, ואף יש פרקים הנכנסים לתחומו של התיאור הגרוטסקי. בהזדמנויות שונות הוא מזכיר את יהדותו, ולא זו בלבד שאינו מתכחש לה ואינו מנסה להסתירה, אלא אף חוזר כמה פעמים אל נושא המשפחה היהודית והמוצא היהודי. זאת, אף כי גדל במשפחה מתבוללת למחצה, בה שימשו בעירבוביה נסיונות השתייכות לתרבות וללשון הגרמנית מצד האב וזיקה איתנה של האם לספרות וללשון הרוסית. אך ביחסו ליהדות יש מעט אהדה, אם נאמר זאת בלשון המעטה, והוא מביע סלידה מ„התוהו־ובוהו היהודי”, כשמה של אחת הרשימות שהוא מקדיש במיוחד לנושא זה, ומעין חשש ופחד ממהות החיים היהודיים.

ברשימותיו של מנדלשטאם יש שאר־רוח ואלגנטיות־של־כתיבה. באחת מהן הוא מסביר לאן מועדות פניה של כתיבה זו: „לא על עצמי רצוני לדבר אלא להתחקות על הדור, על שאון הזמן ונביטתו. זכרוני סולד מכל עניין אישי. אילו בי הדבר תלוי, הייתי רק מעווה את פני בזוכרי את העבר. מעולם לא הבינותי את הטולסטויים ואת האקסאקובים וכל אותם נכדי הבאגרובים, שנפשם יוצאת אל ארכיוני המשפחה ואל האפיקה של הזכרונות הביתיים. אני חוזר ואומר — זכרוני אין דרכו לאהוב, אלא לסלוד, ואין הוא עָמֵל לשחזר את העבר, אלא להרחיקו. בן המעמד־הבינוני אין לו צורך בזיכרון, די אם יספר על הספרים שקרא — והביוגרפיה שלו מוכנה. במקום שאצל דורות ששפר גורלם מדבר האפוס בהקסאמטר ובספרי־רשומות, שם אין אצלי אלא פער־עיצורים, וביני ובין הדור כרויה שחת, בור מלא זמן סואן — המקום המיועד למשפחה ולארכיון הביתי. מה ביקשה המשפחה לומר? איני יודע. עילגת היתה מלידה — הגם שהיה לה מה לומר. עלי ועל רבים מבני־דורי רובצת עילגות מלידה. לא לדבר למדנו אלא למלמל — ורק מתוך האזנה לשאונו הגואה של הדור, מלבינים ונצרפים בקצף גליו, סיגלנו לנו לשון”.

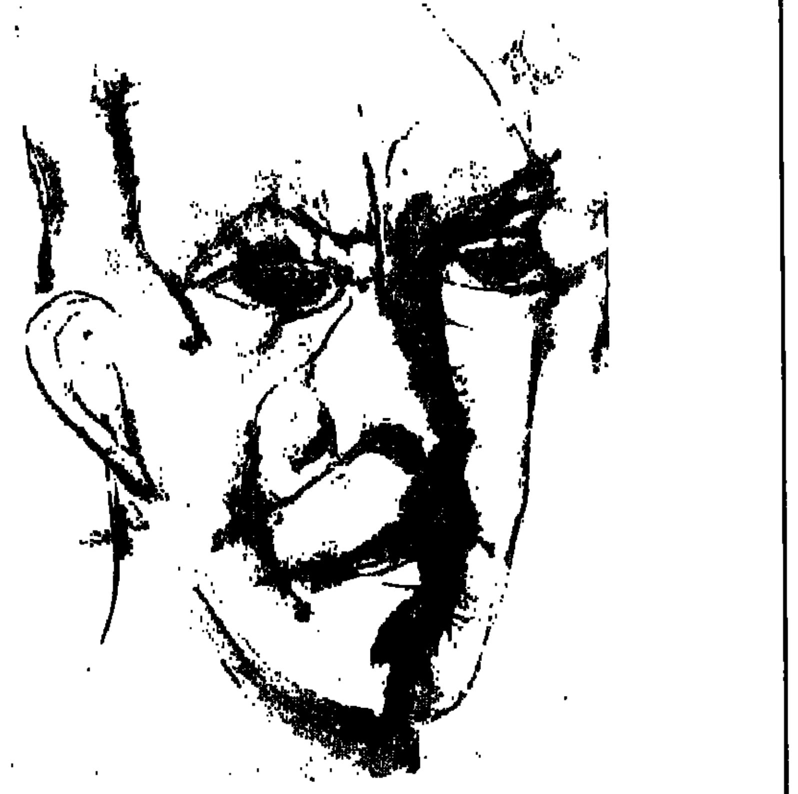

אוסיפ מנדלשטאם — רישום מאת דורין גני

עם כל מעלותיה של פרוזה תמציתית זו, עלולים מבקשי המבע המגובש והמוגמר להתאכזב מפרק זה או אחר בספר. יש שהסופר פותח בתיאור ואינו משלימו, מזכיר דמות, מתחיל לספר עליה ונוטש אותה בטרם יתברר מה טבעה ומה המקום שהיא תפסה בתודעתו ובזיכרונותיו. אולם, מי שעוקב אחר החוטים המרכזיים ומקשיב לנימים הדקות בכתיבה המנדלשטאמית, יווכח שאין כאן מלאכה חפוזה, כי אם רצון מכוון לכתוב בצורה לא מסודרת, ושימת דגש על נקודות־תיאור וסיטואציות מסויימות, הנראות לו חשובות ומשמעותיות ביותר.

לאחרונה היו לי כמה הזדמנויות לכתוב שבחים על עבודות־התרגום של נילי מירסקי, שהיא נכס יקר לספרותנו המתורגמת. כמו בתרגומיה הקודמים, גם ב„שאון הזמן” תענוג לקרוא את העברית שלה. אי־אפשר שלא להתפעל מהרמה הסגנונית של התרגום, ההולמת להפליא את רמתו ואיכות כתיבתו של אוסיפ מנדלשטאם. גם ההערות הרבות בשולי העמודים, המבהירות טקסטים, שמות ומושגים, וכן אחרית־דבר שכתבה למהדורה העברית, הם דפים מצוינים ומועילים של מידע, תרבות והערכה ביקורתית. לפיכך, מפתיע מאוד שנילי מירסקי נכשלה (אולי המילה חריפה מדי) דווקא בדבר פשוט ביותר: היא תירגמה שמות של עיתונים וכתבי־עת ידועים מן התקופה המתוארת ברוסיה — לעברית. מה טעם לתרגם את „נובויה ורמיה” ל„זמנים חדשים” — וכיוצא בזה? כלום יעלה על הדעת לכתוב בתירגום עברי במקום עתון „טיים” — עתון „הזמן”? מה עוד שיש עמודים בספר, שבהם מירסקי כמו שוכחת את „הצורך” לתרגם את השמות ומשאירה את שם הוצאת־הספרים „זנאניה” („דעת” בעברית), כתב־העת „סקורפיון” („עקרב”) ואחרים כפי שהם ב„מקור” הרוסי. כן היא נוהגת בהיעדר אחידות לגבי שמות המפלגות: כאשר מוזכרות אס־אר ואס־דה היא מסתפקת בהסברים בשולי הפרק, ואילו מפלגות ותנועות אחרות, כגון „אדמה וחירות” ו„חירות העם” — „מתורגמות”. אם רצתה להסביר שמות אלה בעברית, אפשר היה לעשות זאת בהערות, התופסות מקום נכבד בספר, ולא על־ידי תרגום ישיר בגוף הדברים.

הכישוף היהודי של קסטנדה

אילן שיינפלד

קרלוס קסטנדה, האש שבפנים; מאנגלית: חיים אדמון; הוצאת זמורה ביתן, 1988

בספרו החדש, „האש שבפנים”, מתאר קרלוס קסטנדה שלושה עיקרים מהותיים בדרכו של הלוחם למודעות: אמנות חוקשים, ההתכוונות ועמדת־החלימה. הספר כולו בנוי על עימות בין „הרואים הקדומים” לבין „הרואים החדשים”, כלומר בין חלוצי המאבק למען מודעות לבין ממשיכיהם, וכך הוא מביא בפני הקורא שתי נקודות־מבט על כל אחד מעקרונות אלה.

כמו בספרים הקודמים, מועשרת ההתבוננות גם על־ידי צירופן של נקודות מבט של שני חונכים־מכשפים, של דון חואן, המורה האגדי, ושל דון חנארו. האחד מרצה לסופר ומביאו אל נקודת ההתבוננות, השני מעביר אותו ואת הקורא יחד עימו, אל ההתנסות עצמה, כאל מעין דראמה מאגית, שנועדה להראות לחניך את דרכי־התממשות של עיקרי התורה, תורתו של דון חואן.

הספר מרתק. הוא מבאר לקורא המעוניין תופעות על־חושיות שונות הקיימות במרחב, כמו למשל קיומן של „ישויות”, שדון חואן מתארן כיצורים בלתי־אורגניים, מבהיר מה מתרחש בזמן החלימה, מהו כוחה של האדמה ועוד הרבה. ספר זה גם מנתק משהו מן הקודמים. מן הקריאה בו מתברר, כי על־מנת להגיע להשגיו של קרלוס קסטנדה אינך מוכרח להתנסות באכילת צמחים כדוגמת הפְּיוֹטֶה, כפי שעשו כמה ישראלים טובים, שָׁרְצוּ לערבות מקסיקו אחר נוגה המודעות. אפשר להגיע לזה גם בבית, בלי צמחי־סמים.

הבעיה היחידה של הספר היא התרגום. אמנם, הוא קולח ובהיר, אך במקומות רבים מדי טורח המתרגם ושיווה ללשונו של קסטנדה טון יהודי למהדרין. כך, איפוא, יוצא, שבמקום לקרוא מהרהוריו ומהתנסויותיו של סופר ומיסטיקן דרום־אמריקני, נדמה לך לפעמים, שאתה קורא דברים משל מיסטיקנים יהודיים קדומים, מחברי חוג „יורדי המרכבה”... הנה, למשל, דוגמא אחת: „אליאס אמר שלוחמים אלה יכולים לעזור לאנשים להירפא. המשיך דון חואן, „והם יכולים לעזור להם לחלות. הם יכולים לעזור להם למצוא את אושרם והם יכולים לעזור להם למצוא את המסכנות והצער... הם לא רק משפיעים על בני אדם; הם ממש מעיזים אותם מהכא להתם, כרועה עדרו”.” (עמ' 161). המשפט המורגש מנוסח בעברית כה חגיגית, כה עַבְרָנית, שספק אם רוב קוראיו של קרלוס קסטנדה יבינוה. זוהי מלאכה המעידה על חוכמה ורגישות לטקסט, אך גם על התעלמות ממצב העברית של הקורא העברי הממוצע. באופן דומה נתפסים ביטויים כמו „והבזים הזקנים שבכאן יטרפו את האנרגיה שלך בכל־פה” (עמ' 189), או „האור היה מקלט, נווה מדבר בתוך המאפליה המקיפה אותי” (עמ' 219). אלה ביטויים מלשון עברית גבוהה מאוד, המעורבים לעיתים קרובות מדי בלשון מדוברת. אולי ביקש המתרגם להאציל על דון־חואן, באמצעות הלשון, מאיכויותיו של זקן עברי מלא־בינה ושְׂבַע־ימים, אך מה שעשה בפועל הוא הרחקה והנכרה של הקורא מעם הטקסט. חבל. ובכל זאת, במקומות אחרים המתרגם גם דייק, ושיווה לחלק מאמירותיו של דון חואן גוון מִיתִי, ואלה מקומות שאפשר לסמן ולהעתיק למזכרת: „משנרגעו, לבסוף, אמר דון חואן כי החשיבות העצמית היא הכוח המניע בכל התקף של עצבות. עוד אמר, כי לוחמים זכאים להתנסות במצבים של עצב עמוק, אלא שהעצב לא בא אלא כדי להביאם לידי צחוק” (עמ' 115).

ומשהו על אודות החמדנות: „החמדנות, כוחה יפה אך ורק בעולם של הדברים הרגילים. כדי להעז ולצאת אל הבדידות האיומה ההיא, אתה צריך שיהיה בך דבר שהוא גדול מן החמדנות. אתה צריך שתהיה בך אהבה. אהבת לחיים, לעלילות, למסתורין. אתה צריך לסקרנות שאינה יודעת שובעה ולאהבה נישאת ברגל” (עמ' 208).

אחרי ככלות הכל, גם זהו יופיָם של ספרי קרלוס קסטנדה. גם „המתנגדים”, שאינם מאמינים כי חוויות כאלה המתוארות בספריו אפשריות כלל, אם רק יקראו בהם — יימָצְאוּ לְמֵדִים. אגב, האם רמת־התרגום המשתנית־תדיר נובעת מכך ש — לכל הרוחות והשדים — גם ספר זה תורגם מתרגום אנגלי, ולא מן המקור?!

חלון ראווה

המשורר והביקורת

יהודה עמיחי — מבחר מאמרי ביקורת על יצירתו; ליקטה וצירפה מבוא וביבליוגרפיה: יהודית צוויק; הוצאת הקיבוץ המאוחד וקרן תל־אביב לספרות ולאמנות, 1988

באחד מפרקי־הפרוזה שלו כתב המשורר יהודה עמיחי ש„מחצית החומר הדיבורי בעולם עשוי משאלות. לא כדאי להרים את הקול בסוף משפט השאלה. השאלות בונות את העולם. הן חומרי הבניין. הן אולי המשפטים האנושיים שעוד נשארו בשיחות בין אדם לחברו." גם ברבים משיריו ומסיפוריו של עמיחי טמונות השאלות. זהו אחד היסודות המוצא ביטוי, בדרך זו או אחרת, בהתייחסות הביקורת הספרותית אל עולמו היצירתי של יהודה עמיחי, שבו דן הקובץ החדש אשר הופיע במסגרת סידרת ילקוטי־הביקורת על יצירתם של סופרים עבריים בעריכת הלל ברזל.

הספר נפתח במבוא מקיף מאת העורכת יהודית צוויק על יצירת עמיחי בראי הביקורת. אחר־כך באים המאמרים על שירתו של עמיחי מראשיתה: מאמר של נתן זך, שנתפרסם לראשונה בדף לספרות של „על המשמר" ב־1955; מאותה תקופה הוא גם מאמרו של שלמה צמח, המתייחס אף הוא אל שיריו המוקדמים של עמיחי (המוגדר בפי המבקר הוותיק כמשורר „ממחנה הצעירים"); היבט רחב יותר יש במאמרו של ברוך קורצווייל, הכותב על אסופת שיריו של עמיחי מן השנים 1948־1962; ניתוח של שירים מן התקופה הבאה ביצירתו של המשורר — 1963־1974 — אנו מוצאים במאמרו של הלל ברזל, המתמקד במיוחד בקינה ובשכינה כיסודות ביצירה זו; ראובן צור ונתן יונתן דנים במרובעים של יהודה עמיחי; לעיון נרחב יחסית בשניים משירי־האהבה שלו — „היי שלום" ו„כגון יגון" — מוקדש מאמר של דן מירון, ואילו יאירה גנוסר כותבת על שיר על ירושלים 1985, הלקוח מספרו האחרון של המשורר, „מאדם אתה ואל אדם תשוב".

במדור השני בילקוט כלולים מאמרים של אהרון אפלפלד וגרשון שקד על סיפוריו של עמיחי ומאמר על מחזהו „מסע לנינווה" מאת בן־עמי פיינגולד.

בנספחים לקובץ מובאות רשימת היצירות של עמיחי, ביבליוגרפיה נבחרת (ספרים ומאמרים בכתבי־עת ובמוספים ספרותיים) ורשימה של תאריכים ותחנות בחייו.

סופר הנוודים

ג'ק קרואק, „בדרכים"; מאנגלית עודד פלד; זמורה־ביתן, 1988

ג'ק קרואק היה אחד הסופרים המעניינים בספרות האמריקנית של שנות החמישים. הוא היה נטוע כל־כולו בצפון אמריקה, בעברה, במסורתה, אך גם ביטא בחייו ובכתיבתו תופעה חדשה, מודרנית, פרועה. הוא ממוצא קנדי ואינדיאני, נולד בארצות־הברית והיה נודד מילדותו, ללא חינוך מסודר. במשך שנים נדד במרחבים האמריקניים, ומת בשנת 1969 בגיל 47.

ספרו של קרואק, „בדרכים", שהופיע במקורו באמצע שנות החמישים, נכתב בבירור על עצמו ועל שכמותו. הגיבור המספר של הספר, סאל, נודד על פני אמריקה, לבדו או בחברת אנשים אחרים שהוא פוגש, בלא כיוון מוגדר, במעין מסע סתמי. ותוך כדי כך מתגלים לפני הקורא תמונות של נוודים, אורח־מחשבה לא־שיגרתי, מונע ע"י שאיפה לחירות אישית ומרד בסדרי־החיים הבורגני. כתיבתו של ג'ק קרואק נראית לעתים מבולבלת, חסרת־צורה. אך זהו חלק מייחודה, ויש בה מן הפיוט, לצד התיאורים הכמו־נאטורליסטיים.

הביקורת הספרותית הגדירה את ג'ק קרואק כמספר של ביטניקים, כפי שהגדירה את אלן גינזברג כמשורר של דור הביטניקים.

מבט אחורות

„אשר זכרנו לספרי" — בי"ד חברי קיבוץ מגידו מעידים; עריכה: אריה זהר; ראיונות ורשמה: רות שטרן; הוצאת „מורשת", קיבוץ מגידו וספריית פועלים, 1988

אחרי שנים רבות בארץ מספרים חברי קיבוץ מגידו, ניצולי שואה, על מה שראו עיניהם ומה שעבר עליהם שם, בגיהנום הנאצי.

המשותף לכולם הם חיי הקיבוץ כאן וההתנסות בשואה. מעבר לזה, כל אחד מהם בא מרקע משפחתי וחברתי שונה וכל אחד מהם הלך בדרך־ייסורים משלו. המספרים ברובם הם ממקומות שונים בפולין. שלב אחר שלב, וכמו מכיוונים שונים, נפרשת תמונה שתחילתה בגזרות נגד היהודים עם תחילת הכיבוש הגרמני, רדיפות, חיי־גטו, רעב וסבל, עבודת־כפייה, אקציות וגירושים, נסיונות להסתתר בקרב פולנים, מאבקים ומרד בגטו, מחנות־מוות, בריחה לברית־המועצות, חיים ולחימה עם הפארטיזנים, נסי־הצלתם של מעטים.

הקדמה לספר כתבה חייקה גרוסמן, ואילו רות שטרן, שרשמה את הדברים מפי המרואיינים והיא גם אחת המספרות, כתבה פתח־דבר. תצלומים של המשתתפים בקובץ, כפי שהם נראים עתה בקרב משפחותיהם, ניתנים לצד תצלומי־דיוקן מאותן שנים רחוקות של נעורים ושואה.

מ. אבי־שלמה

פניה של ירושלים

דוד קרויאנקר; ירושלים — המאבק על מבנה העיר וחזותה; זמורה־ביתן, 1988

המחבר כתב סדרה של ספרים אלבומיים שעיקרם סגנונות האדריכלות בירושלים. שני נושאים מרכזיים בסדרה: האדריכלות בעיר העתיקה והאדריכלות בעיר שמחוץ לחומות. עד כה הכרנו את ספריו של קרויאנקר על „השכונות ובנייני־ציבור יהודיים מחוץ לחומות 1860־1914" (1983); „אדריכלות בירושלים ומבנים ערביים מחוץ לחומות" (1985); „פתחים בירושלים — שערים, דלתות, חלונות וסורגים" (1987) ו„מבנים אירופיים־נוצריים בירושלים" (1988). עוד באמתחתו של המחבר שני ספרים בסדרה אדריכלית זו — „האדריכלות בירושלים בשנים 1948 ועד ימינו", ו„אדריכלות העיר העתיקה". יוצא־דופן בסדרה הוא הספר הנוכחי שעיקרו, מעין פסק־זמן וחשבון־נפש שלו עצמו ושל העושים במלאכה, מבחינת ההיבטים האקטואליים, הפילוסופיים והמוסריים של הבנייה החדשה בירושלים.

המחבר, שהוא עצמו אדריכל והשתתף בשיחזור ובשיקום מבנים ואתרים שונים בעיר, והיה יועץ אדריכלי ותכנוני לראש־העיר וגם אחד ממעריציו על פועלו הרב לטובת העיר, השתתף גם בהרבה כנסים וימי־עיון בנושאים אלה ואף פירסם מאמרים בקבצים רבים. כאן הוא מתמודד עם השאלות הקשות על המשמעויות שמאחורי התכנון והבנייה.

ירושלים, שכמעט והכפילה את אוכלוסייתה בעשרים השנים האחרונות, שנוספו לה שכונות רבות מכל עבריה (ערי־לווין) וכמאה אלף תושבים, עברה גם תהפוכות רבות במבנה הפיסי, התכנוני, התעסוקתי — ויותר מכל בבנייה למגורים ומבני ציבור. אמנם התהליך של עיר „שחוברה לה יחדיו", היה בו כדי להקל, לכאורה, על התכנון והביצוע המרוכז, אך למעשה איחוד העיר לא סתר את הניגודים והמתחים הקיימים בירושלים ואולי אף חידדם.

עם התפתחות „ערי הבת" (רמות, נוה יעקב, תלפיות־מזרח, הר־נוף, גילה, מעלה האדומים וכו') התפתחו גם הכפרים הערביים שמסביב לעיר והפכו לחלק בלתי־נפרד מהשטח הבנוי. האוכלוסייה החרדית התפשטה ותקעה שורשים בשכונות שאופיינו בעבר כחילוניות ואט־אט שינו את צביונם הפיסי. סלילת כבישים רבים, מקשרים בעוקפים, פיתוח אזורי תעשיה ומוקדי מסחר חדשים, כל אלה יצרו עיר חדשה־ישנה, שעוררה לא אחת ויכוחים בין פוליטיקאים, מתכננים, גיאוגרפים ואנשי הרשות המבצעת במחלקות העירוניות.

דוד קרויאנקר, כבר־סמכא בנושאים אלה, בעיקר מההיבט האדריכלי־תכנוני, מעלה נושאים רגישים וכואבים אלו, בעוצמה ובהיקף, שלא הורגלנו בהם עד כה.

בין הנושאים המרכזיים בספר: הערבים החדשים, תכנונם הייחודי וזיקתם ללב העיר; הנושאים הפוליטיים שצצו בעקבות תהליכי הבינוי; היחס בין הישובים היהודיים לבין הישובים הערביים שבשכונות; שיקום העיר העתיקה בכלל והרובע היהודי בפרט. קרויאנקר מתמודד עם הבעיות העירוניות שצצות חדשות לבקרים, תוך שימת דגש מיוחד על חזות העיר ושימור אתריה הארכיאולוגיים וההיסטוריים.

תוך כדי התעסקותו בנושאים ייחודיים, כאורי שימור ושיקום, פרטי אדריכלות ומבנים, המסווגים על פי העדות השונות בעיר, עלו שאלות והרהורים פילוסופיים, לצד העשייה הפיסית־הגשמית, ואלה הניבו את הספר החשוב הזה.

כבספריו הקודמים, המחבר מקפיד ביותר במלאכת העריכה, ההגהה, ההצגה הגראפית ומוציא מתחת לידו ספר מהודר ביופיו ומרתק בנושאיו ודרכי־הצגתם.

הספר מצוייד בנספחים רבים, המסייעים מאוד להתמצא בשלל הביטויים המקצועיים, התכניות העירוניות הרבות, ובשמות המתכננים: רשימה ביבליוגרפית עשירה, שיחד עם ספריו הקודמים, היא נכס לחוקרי־העיר ולציבור הרחב המתעניין בנושאים אלו. גם איורים רבים מלווים את הכתוב — תמונות, מפות ותרשימים רבים, חלקם בצבע. כל אלה הופכים את הספר לחגיגה לעין ואוצר בלום של חומר עיוני חשוב, לעושים במלאכה ולחרדים לעיצובה ושימור חזותה של ירושלים.

דן יהב

רישום מתוך ספרו של ד. קרויאנקר, לקוח מ„תכנית האב לירושלים" הבריטית 1948

„מדינת ישראל וארץ ישראל" וערביי ישראל

הספר „מדינת ישראל וארץ־ישראל", בעריכת אדם דורון, בהוצאת בית ברל, התקבל בעניין רב גם בקרב הציבור הערבי בישראל. העיתון א־סנרה, היוצא לאור בנצרת, תאר את הספר כמקיף את כל זרמי המחשבה הפוליטית בשאלות ארץ־ישראל, החל מהשקפת הימין הקיצוני — המיוצגת בספר על ידי הרב צבי יהודה קוק, זאב ז'בוטינסקי ודניאלה וייס מגוש־אמונים — ועד לעמוס קינן וישעיהו ליבוביץ', המתנגדים לכיבוש ולסיפוח.

העיתון אל־איתיחאד, עיתונה של רק"ח בערבית, סוקר במאמר מפורט את תוכן הספר, ואף־על־פי שהוא מותח עליו ביקורת על שאינו נותן ביטוי מספיק — לטעמו — להשקפות של רק"ח לגבי הפתרון המדיני לשאלת ארץ־ישראל, הוא מציין שהספר מעניין ומרתק ו„מאפשר לחוקרים ולקוראים בכלל לקבל תמונה מלאה של הגוונים הפוליטיים השונים בנושא ארץ ישראל ומדינת ישראל." דברים ברוח דומה מספר גם העיתון אלביאדר־אסיאסי, היוצא במזרח ירושלים.

השבועון אל־ווטן („מולדת"), היוצא לאור בנצרת, מכתיר את הכתבה בנושא זה: „הספר ‚מדינת ישראל וארץ ישראל' הוא ספר חובה לכל הפלסטינים", ומציין אותו כספר רב־ערך מבחינת תוכנו ורמתו ומבחינת הדיון באספקטים השונים של הנושא.

בעל כתבה זו הבחין בספר את האבחנה כדבר האחדות שביסוד הספר, בין השקפות כדבר „ארץ ישראל השלימה" בהווה לבין נושא גבולות ארץ ישראל במקרא ותפישת הגבולות בתקופות בית שני (והשאלה האם יש גבולות הלכה לארץ ישראל), אבחנה שלא תמיד אובחנה בכמה סקירות על הספר בעיתונות העברית. כך או אחרת, היות שהספר הינו ספר לימוד ולא מניפסט פוליטי חד־משמעי, ולמרות שהוא עוסק בנושא שעיקרו מדיני ותוכנו אקטואלי ומאוד „חם", גילו בו כותבים שונים אסכולות פוליטיות שונות, עליהן הוא מבוסס כביכול.

לאור העניין הרב שנתגלה בספר בקרב ערביי ישראל, יופיעו פרקים מתוכו בשפה הערבית. בחודש הבא ייצא לאור הפרק „ערביי ישראל במדינת ישראל", שנכתב על ידי עומר מסאלחה, אחד מ־14 מחברי הספר. פרק זה עוסק גם במעמדם של הערבים אזרחי ישראל בקרב ערביי ארץ ישראל, נושא שעורר תגובות שונות בביקורת בעיתונות הערבית.

יל"ה

תגובת המחבר

במאוחר ראיתי עתה את כתבתו של יגאל תומרקין בעתונכם מיום 5.8.88. זה למעלה מארבעים שנה שאני כותב וכותב על מה שמכונה בישראל „השואה", ומעולם לא הייתי מעלה על דעתי להגיב בפומבי — בין לחיוב בין לשלילה — על כתיבתם של קוראים או מבקרים ביחס לספריי.

הפעם, לראשונה, כבוד המקום ככבוד הקורא הם המחייבים אותי לומר את השורות הבאות:

במוספכם־של־שבת מאותו תאריך קובע יגאל תומרקין, שהוא „מתעב את יוצאי־המחנות הרוכלים בשואה" ואף מכריז, כי דבר זה בוער בעצמותיו אינו יכול הכיל; ומדגיש, שהוא חש בכל רמ"ח איבריו שיעשה שקר בנפשו אלא אם כן ייתן לתיעובו זה פומבי.

ואכן נקרתה לו ההזדמנות הטובה עם צאת ספרי האחרון לאור. כלומר, תחת תופת־תיעובו לרוכלים בשואה זימן גם אותי, הרוכל בספר־שואתי „צופן: א.ר.מ.ע.".

לא אוכל לשאול את יגאל תומרקין מה ראה הוא, כבודו ועצמו, שהורדו והקים פומניק (גל־עד) לשואה בליבה של העיר, לדיכאון? שהרי על־ידי כך, בעצם, זימן גם את עצמו אל מתחת לתופת־תיעובו שלו לרוכלי־השואה. האומנם שכר־אמנים או זכר־מנציחים?

ועוד שאלות בקול רם: מה, בעצם, ליגאל תומרקין ולשואה? ומתוך כך, לרוכלים בה? מתוך איזה רקע ואיזו קרקע פרץ אל שמיו עץ־התיעוב הגדול שבצילו הוא מחסה את כל הרוכלים בשואה, שהוא — בתוקף אנדרטתו — אחד מהם? באיזה ענף אתלה את השקר שיעשה הוא בנפשו, לדבריו, אם לא „יאמר" את „הדברים הנוראים" ברבים?

ואומר:

ראה, יגאל, הנה קרבים הימים, וכחיים לא ייוותר אף לא אחד שבכוחו להעיד אל מול עולם: „עיניי אלו, המביטות בכם, הן שראו". והרי היום — כשעדיין מתי־מספר העדים עמנו — כבר קמו המכחישים על הספאקטאקל הזה ששמו „שואה" ומכריזים שאינו אלא פרי־דמיונו של היהודי המתועב שמטרתו סחיטת־השילומים, ותיעובם — תיעובך.

וכי מנין היית אתה, יגאל תומרקין, יודע דבר וחצי־דבר על השואה אלמלא הרוכלים שסיפורם חוזר על עצמו עד כדי שממון? האם הגרמנים היו מספרים לך? על־פי איזה דגם התרשמות־משני היית יוצר אתה את מצבת־השואה שלך? הרי למזלך לא אתה ולא בית־אביך חייתם באושוויץ.

על מה ולמה איפוא תיעובך לניצולים, המספרים לך את הסיפור כדי שתוכל אתה להורדו ולהקים את אנדרטת־השואה שלך טרם הקדינגר אחרון ומכלל־הרוכלות לרשות־הפרט.

זה למעלה מארבעים שנה שאני נאבק בימי ובלילותי להעביר, ולו שבריר רגע אחד, מאושוויץ אל גבי הנייר — ולא ניתן לי. אינני מצליח מעיד אני לי את שמי־אושוויץ שעל פני מאגר־הנייר עליו פירסמתי עד כה; וכן את כל הספרים שעד כה פרסמתי ובהם לא הצלחתי לגבש ולו פירפור־רגע־אושוויץ אותנטי אחד.

כך בוהות עיניי בדפי כל ספריי, ולעיניי־העיניים מילים, מילים ריקות. מילים אילמות. אף־על־פי־כן, עד אני נאבק ומספר והולך; מספר ונאבק והולך לאורך ארבעים שנות־הלאה, בכוח השבועה שנשבעתי להם בדרכם אל הקרמטוריון: לספר.

לפיכך, יגאל תומרקין, קבל־נא כזאת את הנכתוב שעד כלות נשימתי האחרונה לא אחדל מלהתהלך, מלהיאבק ומלספר, רוכל בין רוכלי־השואה. כל עוד חיים באפי, אספר ואספר. ולו במילים אילמות, ריקות, מתות.

כה ייתן לי אלוהים, אמן.

יחיאל דינור
(ק. צטניק)

בשבע עיניים

500 שנה לספרי לימוד יהודיים בדפוס

בראש חודש אלול תשמ"ח מלאו 500 שנה להדפסתו של ספר הלימוד העברי הראשון, ספר „מקרי דרדקי" אשר נדפס בנאפולי, איטליה, בשנת רמ"ח (1488). לרגל היובל מארגנת הספריה לחינוך יהודי שב„מוסד הרב קוק" תערוכת ספרי לימוד מאוצרות בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי שבאוניברסיטה העברית בירושלים.

התערוכה כוללת 101 ספרי לימוד, שיצאו לאור בין 1488 ל־1918, באיטליה, הולנד, צ'כיה, גרמניה, צרפת, אנגליה, אוסטריה, רוסיה, פולין, ליטא, תורכיה, בולגריה, הונגריה, הודו, מצרים, ארץ־ישראל, תוניס, פרס (איראן), ארצות־הברית וארגנטינה. מקום כבוד בתערוכה ניתן כמובן, ל„מקרי דרדקי" המיוצג על ידי העותק של בית הספרים הלאומי, אחד מחמשת העותקים ששרדו בעולם. התערוכה מוצגת באולם ברמן בבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי של האוניברסיטה העברית בגבעת רם, תחל מיום רביעי, 31.8.1988 ותינעל ביום ראשון, 9.10.1988.

גילוי דעת

ועד היוצרים הישראלים והפלסטינים נגד כיבוש, למען שלום וחופש היצירה.

תייסיר אל־ערורי הוא אחד מ־25 הפלסטינים שקיבלו צווי גירוש. אל־ערורי מרצה באוניברסיטת ביר־זית — חתום יחד איתנו על מינשר הקורא להסכם שלום בין ישראל ופלסטין. אנו מבקשים להזכיר כי שר־הביטחון מתכוון לגרש אדם אשר קרא, יחד עם עשרות אינטלקטואלים ישראלים ופלסטינים, לשלום ולהכרה הדדית.

המינשר מדבר על „מדינה פלסטינית ריבונית", אשר „מכירה בזכותה של מדינת ישראל לחיות בשלום ובביטחון בגבולות שלפני ה־5 ביוני 1967" כי „שתי המדינות הריבוניות, ישראל ופלסטין, תתחייבנה ביניהן על הסכם שלום וכן על חוזה אי־התקפה הדדי."

אנו מתנגדים עקרונית לכל מעשה גירוש. עקירת אדם מארצו היא פגיעה קשה בזכויות האדם האלמנטריות.

החלטתו של שר הביטחון לגרש מספר רב של אנשים היא ביטוי לסירוב לבוא בדברים עם הפלסטינים, ולחפש פיתרון מדיני להתקוממות. כאשר מדובר באדם שהתחייב ליחסי שלום עם מדינת ישראל, הדבר חמור במיוחד.

אנו תובעים לבטל את צו הגירוש נגד תייסיר אל־ערורי, ולחדול ממדיניות הגירוש בכלל.

ועד היוצרים הישראלים והפלסטינים נגד כיבוש, למען השלום וחופש היצירה:
חוה אלברשטיין, טולי באומן, מוחמד בכרי, שמעון בלס, גדליה בסר, יעקב בסר, מנחם בר־ניר, אורי ברנשטיין, סיהאם דאוד, דני תורביץ, מוחמד חמזה ע'נאיים, נתן זך, אמיל חביבי, יעל לוטן, סלמאן נאטור, יהושע סובול, דן קירה, נסים קלדרון, יורם קניוק, גרשון קניספל, יוסף שילוח, אילן תורן.

תל־אביב

אסתר
מפגש לוהט
שישי 10.00, 12.15
מוצ"ש 7.30, 9.45
חול 5.00, 7.30, 9.45

אורלי
נס ברחוב 8
שישי 10.00
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 5.00, 7.15, 9.30

בית ציוני אמריקה
לול
שישי 14.30
מוצ"ש 20.00, 22.00, 24.00
ימים א־ב־ג 17.30, 19.30, 21.30
יום ד' 17.30, 23.30
יום ה' 17.30, 19.30, 23.30
יופיו של החטא
שישי 22.00
פינק פלויד בפומפי
שישי 24.00

גן יהודה
אלף האורות של ניו־יורק
שישי 9.45, 12.00
מוצ"ש 7.15, 9.45
חול 4.45, 7.15, 9.45

גת
בוקר טוב וייטנאם
שישי 10.00, 12.15
נשואין פיקטיביים
מוצ"ש 7.30, 9.40
חול 5.00, 7.30, 9.40

גורדון
כמעיין המתגבר
שישי 14.30
החגיגה של באבט
שבת 19.30, 21.45
חול 17.00, 19.30, 21.45

דקל
משדרים חדשות
שישי 10.00
מוצ"ש וחול 7.10, 9.45

דרייב אין
רמבו 3
שישי 10.00
מוצ"ש 7.30, 9.30
חול 7.30, 9.30
סקס
שישי+שבת+חול 12.00

הוד – בכורה ארצית
אדי מרפי מגלה את אמריקה
שישי 9.45, 12.00
מוצ"ש 7.15, 9.45
חול 5.00, 7.10, 9.50

לימור חדש
מחליפים ערוצים
שישי 10.00, 12.00
מוצ"ש 7.30, 9.30
חול 4.30, 7.30, 9.30

פאר
האשה של חיי
שישי 10.00
מוצ"ש 7.30, 9.45
חול 5.00, 7.30, 9.45

טיילת 1
שם המשחק
שישי 14.00, 9.45, 12.00
מוצ"ש 7.30, 9.45
חול 5.00, 7.30, 9.45
סופרמן 4
שבת 11.00 בבוקר

טיילת 2
מילגרו
שישי 14.00, 9.45, 12.00
מוצ"ש 7.30, 9.45
חול 5.00, 7.30, 9.45
עמי ותמי
שבת 11.00 בבוקר

טיילת 3
מחיר הבגידה
שישי 14.00, 9.45, 12.00
מוצ"ש 7.30, 9.45
חול 5.00, 7.30, 9.45
השגעון הגדול
שבת 11.00 בבוקר

פריז
שישי
14.30 איש השיש
16.30 חוכמת רחוב
10.00 ליידי איב
12.00 ליידי איב
שבת
11.00 קיץ קטלני
13.00 מציצים
15.00 ירח מלא בפריז
17.00 מ.א.ש
23.30 מציצים

חן 1
פרנטיק
שישי 9.55, 12.30
מוצ"ש 7.30, 9.50
חול 5.00, 7.30, 9.50
מק חברי הטוב ביותר
שבת 11.00 בבוקר

חן 2
תרגילים בריגול
שישי 10.00, 12.15
שבת 11.00 בבוקר
מוצ"ש 7.30, 9.50
חול 5.00, 7.30, 9.50

חן 3
בעקבות האיגואנה הכחולה
שישי 10.00, 12.15
מוצ"ש 7.35, 9.50
חול 5.00, 7.30, 9.30
ספר הג'ונגל
שבת 11.00 בבוקר

חן 4
נעורים בהשאלה
שישי 10.00, 12.15
11.00 בבוקר
מוצ"ש 7.30, 9.50
חול 11.00, 12.00, 5.00, 7.30, 9.50
הרפתקאות הצ'יפמנק
מסביב לעולם
שבת 11.00 בבוקר

חן 5
הקיסר האחרון
שישי 10.00,
11.00 בבוקר
מוצ"ש 6.30, 9.30
חול 11.00, 2.00, 6.30, 9.30
רובין הוד
שבת 11.00 בבוקר

לב 1
הנסיכה הקסומה
שישי 1.30, 10.00, 12.15
מוצ"ש 8.00, 10.00
חול 2.00, 5.00, 8.00, 10.00

לב 2
אהבנו כל כך
שישי 1.30, 9.45, 12.15
מוצ"ש 7.45, 9.45
חול 2.00, 4.45, 7.15, 9.45

לב 3
החבר של החברה שלי
שישי 10.00, 12.15
מוצ"ש 7.45, 9.55
חול 2.00, 7.45, 9.55
אל עצמי
חול 5.00

לב 4
חופשה בכפר
שישי 10.00, 12.15
מוצ"ש 7.40, 9.50
חול 2.00, 5.00, 7.40, 9.50

שחף
הקלות הבלתי נסבלת של הקיום
שישי 10.00
מוצ"ש וחול 5.45, 9.15

תכלת
פרחים בעליית הגג
מוצ"ש 7.30, 9.45
חול 5.00, 7.30, 9.45

תל אביב
מחיר הבגידה
שישי 9.45, 12.00
מוצ"ש 7.15, 9.45
חול 5.00, 7.15, 9.30

עפולה

מופתרון
חופשה בכפר
מוצ"ש 9.30
חול 9.30

גבעתיים

חדר בכורה ארצית
אדי מרפי מגלה את אמריקה
שישי 10.00
מוצ"ש 9.30, 7.15
חול 5.00, 7.15, 9.30

בת ים

עצמאות בכורה ארצית
אדי מרפי מגלה את אמריקה
שישי 10.00
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 5.00, 7.15, 9.30

נתניה

שרון
הקיסר האחרון
מוצ"ש 6.30, 9.30
חול 6.00, 9.00

אסתר בכורה ארצית
אדי מרפי מגלה את אמריקה
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 5.00, 7.15, 9.30

באר שבע

חן
מילגרו
שישי 10.00
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 5.00, 7.15, 9.30

חולון

ארמון
כמעיין המתגבר
מוצ"ש וחול 7.15, 9.30

סבוי
אדי מרפי מגלה את אמריקה
שישי 10.00
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 5.00, 7.15, 9.30

מגדל
פרנטיק
שישי 10.00
מוצ"ש וחול 7.15, 9.40

צוותא לתרבות מתקדמת

תיאטרון
א' 4.9, ב' 5.9, ג' 6.9 – 20.30 – לשבור את הצופן – ת. קאמרי.

רביעי 7.9 – 21.00 „סטריפטיז אחרון 88" קאברט סאטירי מאת הילל מיטלפונקט, בימוי: גדליה בסר, תפאורה: איתן לוי, מוסיקה: שפי ישי, תאורה: פליס רוס, תלבושות: אילת הרפז, תנועה: תמי בן עמי. משתתפים: מוחמד בכרי, תחיה דנון, עמי וינברג, רוברטו פולק, ענת צחור, ליאורה ריבלין, על יד הפסנתר: רונית שפי.

בידור
שישי 2.9 – 21.45 – שם טוב לוי מארח את שלמה גרוניך.
חצות ורבע – סי הימן.
שבת 3.9 – 21.30 – טוב נביט בעד ארצנו – יהונתן גפן.

אירועים מיוחדים
שישי 2.9 – 14.00 – „אש"ף" מלחמת עם! צבא עם! טרוריסטים! ד"ר מתי שטינברג.
ראשון 4.9 – 18.00 – „קפה פוליטי" – פוליטיקה בספרות הישראלית. בהשתתפות: יעקב בסר, גבריאל מוקד, נעים עריידי.
♦ בצוותא מוצגת תערוכת צילומי מחול של משה ברקוביץ ♦

הבימה
התיאטרון הלאומי
מחר, מוצ"ש, 3.9
שאלה שבתי: 21.00
אנשים קשים: 21.00
המלבוש – בימרתף: 21.00
הנפש הטובה מסצ'ואן: 20.30

צוותא לתרבות מתקדמת
„צוותא" ראשון־לציון
ליל שבת, 2.9.88 – שעה 22.00 לשיר בצוותא. מועדון הזמר מארח הפעם את הצמד – צחי ויעל בשירי נוסטלגיה וכן שירים לועזיים.
יתר מועדוני „צוותא" בפגרה. על חידוש הפעולה תבוא הודעה.

חיפה

רב גד 1
פרחים בעליית הגג
שישי 22.00
מוצ"ש 7.00, 9.15
חול 4.30, 7.00, 9.15

חן
מפגש לוהט
שישי 22.00
מוצ"ש 6.45, 9.15
חול 4.30, 6.45, 9.15

אורלי
החבר של החברה שלי
מוצ"ש 7.00, 9.15
חול 6.45, 9.15

רון בכורה ארצית
אדי מרפי מגלה את אמריקה
מוצ"ש 7.00, 9.15
חול 4.30, 7.15, 9.15

אורה
הקיץ של אביה
שישי 10.00
מוצ"ש 7.30, 9.30
חול 4.30, 7.00, 9.15

קרן אור המחודש
החגיגה של באבט
מוצ"ש 7.00, 9.15
חול 16.30, 7.00, 21.15
סרט מטונף
מוצ"ש וה' 23.30

פאר
פרנטיק
שישי 22.00
מוצ"ש 6.45, 9.15
חול 4.30, 6.45, 9.15

רב גד 2
בעקבות האיגואנה הכחולה
שישי 22.00
מוצ"ש 7.00, 9.15
חול 4.30, 7.00, 9.15

עצמון 1
קרוקודיל דנדי 2
שישי 10.15
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 4.30, 7.00, 9.15

עצמון 2
הקלות הבלתי נסבלת של הקיום
שישי 10.00
מוצ"ש 6.00, 9.00
חול 5.20, 8.30

עצמון 3
שם המשחק
שישי 10.15
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 4.30, 7.00, 9.15

רב אור 1
זיווג משמים
שישי 22.00
מוצ"ש 7.00, 9.15
חול 4.30, 6.45, 9.15
ספר הג'ונגל
שבת 11.00 בבוקר

רב אור 2
נעורים בהשאלה
שישי 22.00
מוצ"ש 7.00, 9.15
חול 4.30, 6.45, 9.15
רובין הוד
שבת 11.00 בבוקר

רב אור 3
נשואים פיקטיביים
שישי 20.00
מוצ"ש 7.00, 9.15
חול 4.30, 6.45, 9.15
בעקבות החרב הקסומה
שבת 11.00 בבוקר

פתח תקוה

היכל 1 בכורה ארצית
אדי מרפי מגלה את אמריקה
שישי 10.00
מוצ"ש 7.15, 9.45
חול 4.45, 7.15, 9.45

היכל 2
המשימה מיאמי – תרגיל לשוטרים מתחילים 5
שישי 10.00
מוצ"ש 7.30, 9.45
חול 5.00, 7.15, 9.30

היכל 3
לילה מסחרר
שישי 10.00
מוצ"ש 7.15, 9.45
חול 4.45, 7.15, 9.45

חדרה

חדרה
מוכת ירח
מוצ"ש 7.15, 9.30
א־ב־ד־ה 7.15, 9.30
ג' 5.00, 7.15, 9.30

ירושלים

אורגיל
נשואין פיקטיביים
מוצ"ש 9.15
חול 4.30, 7.00, 9.15

אדיסון
אדי מרפי מגלה את אמריקה
מוצ"ש 9.30
חול 4.30, 7.00, 9.00

עדן
מחיר הבגידה
מוצ"ש 9.30
חול 4.30, 7.00, 9.00

אורנע
התפוז המכני
מוצ"ש 9.15
חול 6.45, 9.15
המשימה מיאמי
חול 4.30

רון
מפגש לוהט
מוצ"ש 9.30
חול 4.30, 7.30, 9.30

תאטרון ירושלים
קפה בגדד
שישי 14.00
מוצ"ש 20.30, 22.30
ימים א־ב־ג 19.00, 21.30
יום ד' 19.00, 21.30
יום ה' 19.00, 21.30
הקיץ של אביה
שישי 14.00
מוצ"ש 20.30
ימים א־ב־ג־ד 17.00, 19.00, 21.30
יום ה' 19.00
עולם נפרד
שישי 14.00
מוצ"ש 22.30
ימים א־ב־ג 19.00, 21.30
יום ד' 21.30
יום ה' 21.30

סמדר
הליידי ממוסקבה
שישי 10.00
מוצ"ש 7.00, 9.15
המבצר הנסתר
חול 7.00, 9.15

אימפריה 1
פקין בלוז
מוצ"ש 21.30
חול 17.00, 19.15, 21.30

אימפריה 2
לול
מוצ"ש 21.30
חול 17.00, 19.15, 21.30
סרט מתוק
מוצ"ש 23.30

מיטשל
הקלות הבלתי נסבלת של הקיום
מוצ"ש 9.00
חול 6.00, 9.00

כפיר
פרחים בעליית הגג
מוצ"ש 9.30
חול 4.30, 7.00, 9.00

בית אגרון
שישי
14.00 הרעב
16.00 לחם ושוקולד
שבת
16.30 מתח גבוה
18.30 לחם ושוקולד
20.00 נרדפי החוק
21.45 המשפחה
24.00 בריאן כוכב עליון

רמת גן

גן 1
פרחים בעליית הגג
שישי 10.00, 12.15
מוצ"ש 7.30, 9.50
חול 5.00, 7.30, 9.50
מק חברי הטוב ביותר
שבת 11.00 בבוקר

גן 2
מפגש לוהט
שישי 10.00, 12.15
מוצ"ש 7.30, 9.50
חול 5.00, 7.30, 9.50
הרפתקאות הצ'יפמנק
מסביב לעולם
שבת 11.00 בבוקר

גן 3
תרגילים בריגול
שישי 10.00, 12.15
מוצ"ש 7.30, 9.50
חול 5.00, 7.30, 9.50
שבת 11.00 בבוקר

גן 4
משדרים חדשות
שישי 10.00, 12.15
מוצ"ש 7.20, 9.50
חול 5.00, 7.20, 9.50
ספר הג'ונגל
שבת 11.00 בבוקר

אואזיס
פרנטיק
שישי 10.00
מוצ"ש 7.30, 9.50
חול 5.00, 7.30, 9.50

לולי
שכרון חושים
שישי 10.00
לול
מוצ"ש 8.00, 10.00
חול 5.00, 7.30, 9.30

ראשל"צ

רון 1 בכורה ארצית
אדי מרפי מגלה את אמריקה
מוצ"ש 7.15, 9.45
חול 5.00, 7.15, 9.45

רון 2
מלחמות השחקים
מוצ"ש 7.15, 9.45
יום א' 7.30, 9.45
ב־ג־ד־ה 5.00, 7.15, 9.30

רון 3
הקלות הבלתי נסבלת של הקיום
מוצ"ש 6.45, 9.45
חול 5.45, 9.15

תורנות בתי־חולים

תל־אביב והמרכז
● בית החולים ע"ש שיבא תל־השומר – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים בילינסון, פתח־תקוה – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים ע"ש רוקח, תל־אביב – בימים ב', ד', ו' – כירורגיה ופנימית. ילדים – כל השבוע.
● בית החולים איכילוב, תל־אביב – בימים א', ג', ה' שבת – כירורגיה ופנימית.
● בית החולים וולפסון, חולון – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים אסף הרופא – כל המחלקות – כל השבוע.

נתניה
● בי"ח לניאדו נמצא בתורנות למקרים דחופים – כל השבוע, כולל שבת.

ירושלים
שישי
הדסה ע"כ – ילדים, פנימית, עיניים. ביקור חולים – נשים, א.א.ג. שערי צדק – כירורגיה. הדסה ה"צ – אורטופדיה.
שבת
ביקור חולים – ילדים, א.א.ג. הדסה ע"כ – פנימית, נשים, עיניים. שערי צדק – כירורגיה. הדסה ה"צ – אורטופדיה.

יד ביד – אוזן קשבת בטלפון לילד ולנוער – קו לנוער במצוקה
ירושלים – 02־243358
ת"א – 226027 (24 שעות)
חיפה – 04־229488 (11.00–20.00)
גליל מערבי – 04־922222
קו פתוח להורים במצוקה בימי ב' ו־ה' – טל. 222732.
„קו פתוח" – אוזן קשבת לילדים ובני נוער 03־222723 (24 שעות)

תורנות בתי־מרקחת

שישי
בת־ים: מזור — הכינה רייק 20.
חולון: קופ"ח — עין יהב
ירושלים: קופ"ח — מרפאת רוממה, המ"ג 28.
נתניה: תרופות — הרצל 12.
פתח־תקוה: קופת־חולים חיים עוזר.
תל־אביב: שרה רב — האחגר 3, תכנית ל'. פארם מרקט — יהודה הימית 61, יפו.
חיפה: מזור — המגינים 97.

שבת
בת־ים: עצמאות — בלפור 75.
חולון: בן גוריון, לנדאו 16.
ירושלים: הר הזיתים — הר הזיתים ושבת: אל חיאת — בית חנינא, מול מתנה נווה יעקב (מוצ"ש).
נתניה: מקסים — סלומון 2.
פתח־תקוה: קופ"ח כללית — חיים עוזר.
תל־אביב: בול — בול 25. בריאות — המלך ג'ורג' 28.
חיפה: קרית אליעזר — כיכר מאירהוף 6.

משטרה

ירושלים, תל־אביב, חיפה, רמת־גן, בני־ברק, חולון, פתח־תקוה – טל' 100. באר־שבע, נהריה, נתניה, נצרת – 100. אילת – 244. חדרה – 22444.

קצב אירועים מסחרר החזיר האלופה לאימונים

אחרי הסדר עם מס ההכנסה — 1:1 נגד אשקלון

מס ההכנסה יקבל מיליון שקל מייד והשאר ב־18 תשלומים חודשיים * סיני, אלי כהן, זאנה, שבתאי לוי וסגל לא התאמנו * בקשה לדחות משחק אלוף־האלופים מיום שני לסוכות

כדורגל

יצחק ויסהוף

המתהפכים בקבוצת הכדורגל של הפועל ת"א מרהיבים: רק שלשום הודיעו שחקני הקבוצה כי הם עומדים להפסיק את פעילותם, אך אתמול ערכו אותם שחקנים, כמעט בהרכב מלא, אימון באיצטדיון בלומפילד. זאת אחרי הסדר מיוחד שהושג, מזכיר הפועל תל־אביב, מאיר ברנשטיין, עם נציב מס הכנסה, יאיר רבינוביץ.

בשעות הצהריים נפגש ברנשטיין עם רבינוביץ, ופקיד שומה 5, צדוק ארבל. השלושה הגיעו לסיכום שמס־ההכנסה מקבל מייד סכום של מיליון שקל והיתרה תחולק ל־18 חודשים, כאשר מכל משחקי־ליגה יופרשו 10 אחוז לטובת מס־ההכנסה.

החל משעות הבוקר ניהלו מספר אישים, ביניהם מ"מ ראש הממשלה, שמעון פרס, ח"כ חיים רמון ומקורבים נוספים לקבוצה מגעים עם שלטונות המס. ואכן, בשעות אחר־הצהריים הושג ההסכם.

בהפועל תל־אביב מקווים לחתום על ההסכם עם מס ההכנסה הבוקר, דבר שיגרום לשקט תעשייתי בקבוצה, ושראשיה יוכלו להתפנות לחתימת החוזים עם השחקנים.

לאימון אתמול הגיעו כמעט כל שחקני הקבוצה. משה סיני (קילקול קיבה), אלי כהן (מתח בשריר), יוסף זאנה ושבתאי לוי, נכחו באיצטדיון בלומפילד, אך לא התאמנו. נעדרו, ללא סיבה, קובי סגל ויהודה עמר, שלאחר בירור נודע לראשי הקבוצה כי חתם בהפועל ירושלים. הם הודיעו כי יבדקו את חוקיות חתימתו, ואם עבר על התקנון, יתבעו להעמידו לדין.

הקבוצה אף קיימה קבוצת משחק־אימון נגד הפועל אשקלון, שהסתיים בתיקו 1:1.

לפני האימון סערו הרוחות על מעשיהם של השחקנים שהודיעו שלשום כי הם עומדים לפרק את הקבוצה. חברי ההנהלה הודיעו כי השחקנים פגעו קשות בהכנות לקראת תחילת העונה והביעו חשש כי עובדה זו תתנקם ביכולת הקבוצה.

"הפועל ת"א לא מוכנה למשחק אלוף־האלופים, ביום שני, נגד המחזיקה הגביע, מכבי ת"א: הודענו חו"ר־חולק ליו"ר ההתאחדות לכדורגל כי אנו מבקשים לדחות את המשחק לחול המועד סוכות. לא נופיע והקבוצה נמצאת במצב מיוחד. השחקנים לא התאמנו. 12 מהם בילו את שעות אחר־הצהריים בוועדת המשמעת של ההתאחדות לכדורגל. במצב מעין זה אין לנו שום כוונה להתייצב למשחק, שאם גם נופיע בו ירגיש הקהל מרומה" — אמר אברהם מזרחי, גיזבר הקבוצה.

מזרחי הוסיף כי מחנה־האימון פוזר מאחר שהקבוצה לא רצתה להפוך את השהייה בבית־מלון למחנה־נופש. "השחקנים גילו אחריות מועטה במעשיהם שלשום, ולכן אין סיבה שימשיכו לשהות בבית־מלון. נקיים אימונים רגילים, נתאמן הבוקר ב־8, מחר נשחק נגד הפועל פתח־תקווה, וניכנס לשיגרת אימונים עד לפתיחת משחקי גביע הטוטו ומשחקי הליגה".

יהודה עמר להפועל ירושלים

יהודה עמר, מגן האלופה הפועל ת"א, חתם אתמול בהפועל ירושלים.

עמר נכח אתמול באימון קבוצת הבירה אך לא נטל חלק.

המשלחת האולימפית עם נשיא המדינה

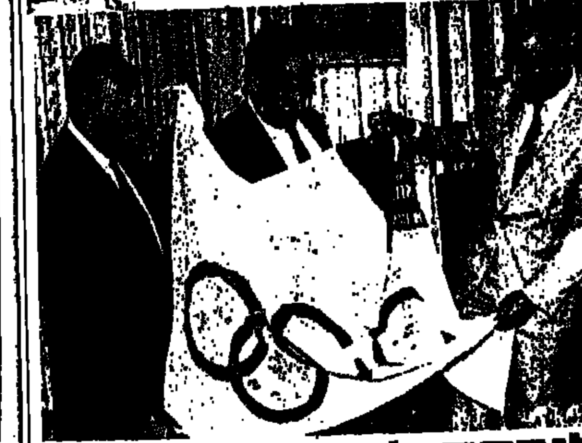

למעלה: חברי המשלחת האולימפית הישראלית, על תלבושתם, עם נשיא המדינה, חיים הרצוג. משמאל: ראשי המשלחת, יצחק אופק ויצחק כספי, מגישים לנשיא את דגל הוועד האולימפי הישראלי עם חתימות הספורטאים

(תצלומים: אריק קנפר ודן לנדאו)

שבחים בבי.בי.סי. לטניסאי הישראלי

לנדל מוטט את מנסדורף רק במערכה החמישית — 0:6

טניס

שירות השידור הבריטי, הבי.בי.סי., במדור הספורט שלו אתמול, שיבח את אלוף ישראל בטניס, עמוס מנסדורף, על משחקו המרשים נגד הטניסאי מספר 1 בעולם, איוואן לנדל.

פרשן הבי.בי.סי. ציין כי זו הפעם הראשונה שטניסאי כלשהו מצליח לזכות, מזה 20 שנה, בשתי מערכות מתוך החמש, בסיכום הראשון במשחקו מול לנדל.

עמוס מנסדורף גילה יכולת מצויינת וניצח בשתי מערכות: בשניה — 6:7 וברביעית — 5:7.

לנדל ניצח בסיכום — 1:6, 7:6, 2:6, 7:5 ו־0:6. המשחק נמשך שלוש שעות ו־45 דקות.

לאחר המשחק אמר לנדל: "אני מכיר היטב את עמוס, עמו אני מתאמן. ידעתי שלא יחזיק מעמד חמש מערכות. ואכן, כך היה כשהכנעתי אותו במערכה החמישית, והאחרונה, על האפס".

מנסדורף הגיב שכבוד להתמודד בשוויון־כוחות עם כל טניסאי בצמרת העליונה. "וכך עשיתי גם מול לנדל אם־כי התעייפתי במערכה החמישית, אבל נתתי לו פייט הגון במהלך כל המשחק".

גלעד בלום, שעלה לסיבוב השני, יפגוש במשחק שייערך הערב את הוותיק בחבורה האמריקנית, ג'ימי קונורס, בן ה־36, שזכה בעבר חמש פעמים באליפות זו.

הנשיא התעניין במיוחד בסיכויי המתאגרפים והשייטים

נשיא המדינה, חיים הרצוג, קיבל אתמול במשכנו את המשלחת האולימפית הישראלית למשחקי סיאול. חברי המשלחת הגישו לו את דגל הוועד האולימפי עם חתימות כל המשתתפים. מהמשלחת נעדרו רק הטניסאים, הנמצאים בתחרויות בחו"ל.

חברי המשלחת, על תלבושתם, הוצגו בפני הנשיא ע"י מנכ"ל הוועד האולימפי, אורי אפק. דברי ברכה נשא יו"ר הוועד האולימפי, יצחק אופק. הנשיא איחל לספורטאים הצלחה: "שאו [illegible] את דגל ישראל ברמה. מליונים יצפו בכם, ביניהם יהודים [illegible]". הנשיא העלה גם את זכרם של י"א חללי מינכן. הנשיא שוחח עם הספורטאים והתעניין במיוחד במתאגרפים והשייטים. [illegible]

נדחה נסיון לצרף קלעי שלישי לסיאול

נסיון לצרף קלעי שלישי למשלחת האולימפית הישראלית לסיאול נדחה אתמול ע"י הוועד האולימפי.

את הנסיון עשה יו"ר איגוד הקליעה, עמנואל בן־עמרם, שהודיע במפתיע כי מזכ"ל האיגוד הבינלאומי של איגוד הקליעה, ד"ר האנס שרייבר, מסר לו שביכולתה של ישראל לשגר קלעי נוסף לשניים שכבר נקבעו, יצחק יונסי ואורי ספירו.

בן־עמרם פנה בדחיפות ליו"ר הוועד האולימפי, יצחק אופק, לדון בהצעה. הקלעי המועמד הוא גיא מטריק, של דברי אנשי איגוד הקליעה עבר שלוש פעמים את המינימום האולימפי הבינלאומי ופעם את המינימום הישראלי שהציבה היחידה לספורט הישגי.

מחוגי הוועד האולימפי נמסר אמש כי המשלחת כבר נקבעה ואין על מה לדבר.

קו עשוי להחליף את קראם

אלוף שתי האולימפיאדות האחרונות בריצת 1500 מטר, הבריטי סבסטיאן קו, עשוי בכל זאת לצאת למשחקים האולימפיים בסיאול, וזאת מאחר שיריבו הגדול, סטיב קראם, תקוות בריטניה למדליית־זהב בריצות הבינוניות, נפצע אור לאתמול בתחרויות באיטליה בריצת 1000 מטר ונטש את המסלול 200 מטרים מקו הסיום.

קראם, שנפצע בקרסולו, התפתל מכאבים על הדשא. הוא אמר אתמול שמרגיש טוב יותר, וכי מאמין שהפציעה אינה רצינית, ויהיה כשיר למשחקים האולימפיים בסיאול, שייפתחו בעוד 15 יום.

האחראים לנבחרת חוששים שהרץ הגדול שלהם לא יספיק להחלים כליל מהפציעה, בעת שיחולו התחרויות המוקדמות בריצות 800 ו־1500 מטר. אם, אכן כך יהיה, אין ספק שקו יחליפו.

פסקי־הדין של מפירי תקנון התשלומים — מחרתיים

אנטמן יזוכה לאחר שחוזהו נחתם ע"י נאמן * רונן הלל, יוסי מזרחי ויוסי שמריה, שלא הופיעו, לא יוכלו להשתתף במשחקים רשמיים * החריגות הגדולות בהפועל ת"א

ראובן חנניה

בית־הדין המשמעתי של ההתאחדות לכדורגל יפסוק מחרתיים בעניינים של כדורגלני הליגה הלאומית והארצית, שחרגו מתקנון התשלומים, או שאימצו חוזים כפולים. זאת לפי חשיפת חברת החקירות מודיעין־אזרחי.

בסך־הכל נשמעו אתמול 21 כתבי־אישום. לגבי שלושה שחקנים, שלא הופיעו — רונן הלל מהפועל חולון; יוסי מזרחי, לשעבר בבית"ר ירושלים וכיום בהפועל לוד ויוסי שמריה מהפועל טבריה וכיום בהפועל ר"ג — הוחלט כי לא יוכלו ליטול חלק במשחק רשמי עד להתייצבותם בפני בית־הדין ההתאחדות לכדורגל.

בדיון, שהיה פתוח לעתונאים, התגלו הפרשי־שכר חסרי־תקדים בין שני החוזים, זה שהוצג בפני ההתאחדות לכדורגל, על־ידי הנאמן, והחוזה השני שבעקבותיו זומנו הכדורגלנים לבית־הדין.

שבתאי לוי מהפועל ת"א חתם על חוזה עם ראשי אגודתו על סך של 136 אלף שקל, כאשר בפועל הציג, באמצעות אגודתו, חוזה בסך של 42 אלף שקל נטו: יוסי זאנה אמור לקבל 136 אלף שקל, ועל חוזה ההתאחדות נקוב הסכום של 36 אלף שקל בלבד: יעקב סגל הצהיר על 36 אלף ברוטו, כאשר בפועל היה חוזהו 88 אלף שקל: יהודה עמר חתם גם כן על חוזה של 136 אלף שקל, ועל החוזה של ההתאחדות היה נקוב סכום של 47.300 אלף ברוטו: רמי ארמה חתם על חוזה בסך 136 אלף שקל והחוזה שהוגש להתאחדות לכדורגל היה בסכום של 62.760 אלף שקל נטו: מוריס ז'אנו חתם על חוזה של 128 אלף שקל והחוזה להתאחדות היה על סכום של 35,400 אלף שקל נטו: דוד הרשליקוביץ חתם על חוזה של 9000 שקל בלבד, בהיותו חייל, אולם זומן לדין בעקבות קבלת 14 אלף שקל נוספים, לאחר שיחרורו מצה"ל, בניגוד לתקנון ההתאחדות: השוער יום־טוב טליאס חתם על חוזה של 136 אלף שקל ובחוזה להתאחדות היה נקוב הסכום של 26.250 אלף שקל: מיקי בן־שיטרית חתם על 136 אלף שקל, ובחוזה להתאחדות היה הסכום 36.520 שקל: יעקב אקהויז קיבל אותו סכום לפי החוזה עם אגודתו, אולם בחוזה שהוצג להתאחדות הסכום הוא 37.320 אלף שקל נטו.

שני שחקנים נוספים בהפועל ת"א, שהם למעשה השחקנים הבולטים ושלגביהם לא היתה חריגה לגבי הסכומים אלא על כפל חוזים, הם משה סיני ואלי כהן.

שחקנים נוספים שהועמדו לדין הם בני לם ממכבי נתניה, שבפועל קיבל 48 אלף שקל במקום 42 אלף, כפי שהוצג בחוזה ההתאחדות לכדורגל; יגאל מנחם ממכבי נתניה קיבל 42 אלף דולאר, במקום 35 אלף שקל: בוני גינזבורג, שוער מכבי חיפה, קיבל בפועל 50 אלף שקל ברוטו, במקום 42 אלף שקל: דוד גורדנה מבני־יהודה קיבל 16,200 אלף שקל, ברוטו, במקום 8.500, בהיותו חייל: משה בן־דרוש, לשעבר בהפועל ירושלים, קיבל 28 אלף שקל בקירוב, במקום 13 אלף: אלי דריקס ממכבי ת"א, שקיבל 75 אלף שקל נטו, במקום 42 אלף, כפי שאגודתו הצהירה, וחי קריים, שקיבל 20 אלף שקל בקירוב, במקום 9000 שקל ברוטו, בהיותו חייל.

מכל הכדורגלנים, שהועמדו לדין, כבר ברור כי שוער הפועל באר־שבע, גיורא אנטמן, היום במכבי חיפה, יזוכה מאחר שבחוזהו, שהיה חתום על־ידי הנאמן, שהוא קביל על ההתאחדות לכדורגל, אושר סכום של 73 אלף שקל נטו.

ליברפול מול מנצ'סטר יונייטד. במוקד באנגליה

המשחק המסקרן במוקד הליגה האנגלית מכדורגל יהיה מחר באיצטדיון אנפילד בשואלוטה, ליברפול, תארח את סגניתה, מנצ'סטר־יונייטד, המובלת לאחרונה מגל פציעות.

ארסנל, המועמדת להיאבק על התואר, תארח את העולה החדשה, אסטון־וילה.

יתר המשחקים מחר: קובנטרי — אברטון: לוטון — ווימבלדון: מידלסבורו — נוריץ': מילוול — דרבי: ניוקאסל — טוטנהאם: קווינס־פארק־ריינג'רס — סאות'המפטון: נוטינגהאם — שפילד: ווסטהאם — צ'רלטון.

● בחצי־גמר גביע הליגה הסקוטי בכדורגל, תארח מחזיקת הגביע, ריינג'רס, את הארטס, ואברדין את דנדי־יונייטד. ברבע־הגמר ניצחה דנדי־יונייטד, במפתיע, את מחזיקת התואר הכפול, סלטיק — 0:2, וריינג'רס הכניעה את דנדי — 1:4.

★ בדרבי הלונדוני, שהיה ברבע־גמר גביע חגיגות מאה שנה לליגה האנגלית בכדורגל, ניצחה ארסנל את קווינס־פארק־ריינג'רס — 0:2.

★ במשחק בינ־ארצי בברלין ניצחה נבחרת הכדורגל של מזרח־גרמניה את יוון — 0:1.

בגרמניה: לברקוזן — באיירן מינכן

בליגה המערבית־גרמנית ישחקו מחר, במחזור השישי: מנשנגלדבך — האנובר; המבורג — סנט פאולי, לברקוזן — באיירן מינכן; קארלסרוהה — אורדינגן; פרנקפורט — נירנברג; שטוטגארט — קלן; בוכום — מנהיים; קייזרסלאוטרן — קיקרס שטוטגרט. משחקה של האלופה, וורדר ברמן, נגד דורטמונד, נדחה מאחר שברמן תשחק ביום שלישי בגביע־אירופה לאלופות נגד דינאמו ברלין.

מכבי ת"א נגד קאהה — הערב בטורניר לברקוזן

אלופת הכדורסל של ישראל, מכבי ת"א, תקיים הערב ב־8 את משחקה הראשון בטורניר בעיר הגרמנית לברקוזן, נגד קאהה קנייאורס הספרדית.

מחר תשחק מכבי ת"א עם צינתה זאגרב, ללא דראזן פטרוביץ, שעבר לריאל מדריד.

מכבי ת"א הגיעה אמש ללברקוזן ומייד ערכה אימון באולם המשחקים.

הגרלת משחקי גביעי־אירופה — מחר במדריד

הגרלת משחקי גביעי־אירופה בכדורסל תיערך מחר במדריד.

הפעם התבקשו נציגי הקבוצות השונות לא להגיע למקום ההגרלה.

מכבי ת"א תוגרל בגביע־אירופה לאלופות: הפועל הגליל־העליון בגביע־אירופה למחזיקות־גביע: הפועל ת"א והפועל חולון בגביע קוראץ'.

קבוצות אליצור נתניה ומכבי רמת־גן לא נרשמו השנה לגביע קוראץ'.

הסגל הלאומי יפורסם הבוקר

סגל הנבחרת הלאומית בכדורגל יפורסם היום לפנות במסיבת עיתונאים בת"א, בה ישתתפו שני המאמנים, יצחק שנאור ויעקב גרונדמן.

המיפגש נועד לפתוח רשמית את פעילות הנבחרת הלאומית בעידן שכותרתו: "המטרה — איטליה 1988".

לפני מסיבת העיתונאים ייפגשו שני מאמני הנבחרת לשיחה עם הבלם הוותיק אבי כהן. לאחרונה היו שמועות שאבי כהן, מוטי איוניר ואחרים לא יכללו בסגל. שיפורסם היום.

הפועל ת"א תשחק בפ"ת

משחקי־ידידות בכדורגל יהיו מחר ובהם יהיו מעורבות קבוצות הליגה הלאומית והארצית.

האלופה, הפועל תל־אביב, תצא לפתח־תקווה, שם תפגוש בהפועל פ"ת: בני־יהודה ת"א תארח את מכבי שעריים: הפועל אשקלון — הפועל באר־שבע: מכבי יפו — הפועל ראשון־לציון, הפועל רמת־גן — הפועל קרית־אונו, והפועל אשדוד — מכבי יבנה.

● משחקי בית־הגמר בליגה הלאומית בכדורסל יהיו בשבת משעה 1.30 במכון־וינגייט: הפועל גוש־זבולון — הפועל קרית־טבעון: אסא ת"א — הפועל פ"ת.

● תחרויות ארציות בקליעה ברובה אויר תיערך ב־8.30 במטווח העירוני בכפר־סבא. התחרות תהיה ברובה אולימפי, 60 כדור, ותשא את שמו של אדי קוליקנט.

2.9.88

ראש ההתאחדות לכדורגל במסיבת עתונאים

אם ישראל לא תצורף לאירופה — נהיה בבעייה

שיתוף זרים יצריך שינוי בהיערכות ● צירוף הנוער לאירופה – קרש קפיצה ● ויכוח על ביטול תקנון התשלומים ● מוסד לבוררות – גם בכדורגל

יצחק ויסהוף

"ההתאחדות לכדורגל תיערך לקראת בואם של זרים, בעוד כ־שנה, גם בנושא הערבויות הכס־פיות, עליהן יתחייבו הקבוצות. לא עולה על הדעת שלשחקנים זרים לא ישולמו הכספים שיובטחו להם" — אמר אתמול יו"ר הנהלת ההת־אחדות לכדורגל, שאול סוררי, במסיבת עתונאים, שערכה ההת־אחדות לקראת פתיחת עונת המשחקים 1988־89.

שאול סוררי הוסיף כי הזרים יגיעו לישראל לתקופת־נסיון של שנתיים, ובשלב ראשון ישחקו רק בליגה הלאומית. "עובדה זו תחייב היערכות שונה. כמו־כן צימצום הליגה ייחל מהעונה הקרובה כאשר ירדו שלוש קבוצות, ותעלה רק קבוצה אחת מהליגה הארצית. הדבר מבטיח עונת משחקים מרתקת, כאשר יש מאבק עז נגד הירידה וגם על כתר האליפות".

יו"ר ההתאחדות לכדורגל בירך על קבלת נבחרת הנוער של ישראל למסגרת המשחקים ביבשת אירופה. "קבלת הנוער לאירופה והאפשרות להתחזק ברצף של גילאים מ־16 ועד 18, היא תולדה של עבודה מאומצת של ההתאחדות, הבונה פירמידה של נבחרות, בגילאים שונים, הזוכים לטיפול מבכירי המאמנים שבארץ, המקנים להם ידע ונסיון".

שינוי סדרי התנהגות

סוררי התייחס לפרשיות ובהלכיות הנוגעות לקבוצות הכדורגל בקיץ האחרון. "כולנו נהיה מחוייבים לשנות סדרי־התנהגות. המשקים יהיו מזכויות הביטוח הלאומי וקבוצות שיצליחו להתארגן היטב יקצרו את הפירות. אם יהיה לנו החזון, הראייה, ונדע מה הם היעדים והמטרות יתקדם הכדורגל שלנו. הנוער שלנו צברו נסיון עצום. הצעירים והנוער לא נופלים מבני־גילם באירופה ובעולם, וזה נותן תקווה שהכדורגל יעבור שינוי חיובי. המטרה העיקרית היא להכפיל את מספר הצופים במגרשים."

מנכ"ל ההתאחדות לכדורגל, יעקב אראל, הביא מספרי הכרטיסים שנמכרו ע"י קבוצות הליגה הלאומית והארצית. בליגה הלאומית (לא כולל משחקי הפליי־אוף) נמכרו 363.925 כרטיסים, שהכניסו לקבוצות 6.890.431 שקל. בראש, מכבי נתניה, שהכניסה לקופתה — 1.018.997 שקל ברוטו, ואילו הפועל לוד רק 97.890 שקל. בליגה הארצית נמכרו 7.206 כרטיסים. בליגה הארצית נמכרו כ־100 אלף כרטיסים בלבד (לא כולל הפליי־אוף).

עוד מסר מנכ"ל ההתאחדות כי השנה הוכפלה הפעילות היתה עונת־שיא בכל הקשור להופעות בינ־לאומיות: 42 משחקים בינ־ארציים לבוגרים, נוער ונערים נערכו עם נבחרות שלוש יבשות. הנבחרת הבוגרת קיימה 15 משחקים בינ־ארציים: הנוער — 9 משחקים ונבחרות הנערים נטלו חלק ב־18 משחקים".

מספרים נוספים מפיו של יעקב אראל: "30.077 כדורגלנים רשומים בהתאחדות ומספר הקבוצות 821. בעונה האחרונה חלה ירידה במספר הקבוצות והשחקנים שהועמדו לדין: 1.181 שחקנים, כאשר לשני משחקים בפועל הורחקו 483 כדורגלנים בכל הליגות".

מסגרת אירופית

מ"מ יו"ר ההתאחדות, עורי־קם מילצ'ן, אמר כי במידה שישראל לא תשובץ במסגרת אירופית תהיה נסיגה ברמה: "אם לא נצורף לאירופה נהייה בבעייה, זרים יקדמו את הענף ללא צל של ספק, אך השאיפה חייבת להיות — צירופנו למסגרות אירופה. יש כיום פריצת־דרך גם במדינות מזרח־אירופה, ולא נשמט את ההזדמנות שיש לנו".

מילצ'ן התייחס גם לתקנון־התשלומים הקיים, והוא דבק בדרישתו לחסלו: "איני יכול לתת את ידי למצב שעקפו את התקנון, ועקפו אותו בעתיד ורוב הקבוצות והשחקנים יועמדו לדין. אם הכדורסל הפסיק עם התקנון אז גם בכדורגל חייבים לבטלו. צריך לתת לשוק לפעול לפי היצע וביקוש".

חבר ההנהלה, דב שחר, סבור כי ביטול התקנון יחריף את הבעייה, וכיום מאפשר התקנון לעסקנים לשמור שלא יהיו חריגות.

יו"ר ההתאחדות, שאול סוררי, הרגיש כי לאגודות אין בעיות עם התקנון: "הבעייה היא ביכולתן לשלם את החובות לשחקנים ולשלטונות המס: התקנון נקבע לפי החלטת האגודות והמרכזים".

סוררי הוסיף כי החל מיום שני ימצאו השחקנים והאגודות מקום לפתרון הבעיות במוסד הבוררות, שיוקם בהתאחדות לכדורגל.

הדוברים הביעו תקווה כי המשבר בהפועל ת"א יותסל והקבוצה תשוב לתפקד: "אני מקווה כי הפועל ת"א תופיע למשחק אלוף־האלופים ביום שני, מול מכבי ת"א, מאחר שמשחק זה מעוגן בתקנון" — אמר שאול סוררי, שהוסיף כי חיים צימר, מ"מ יו"ר ההתאחדות, ומי שהיה יו"ר מחלקת הכדורגל בהפועל ת"א והתפטר, ושמונה לשמש כרכז הוועדה לבחינת הזרים, עדיין בחזקת נקי מהאשמות שהואשם בקשר לעבירה על התקנון ולכן אין מניעה שישא בתפקיד, בסיוע משפטנים ועורכי־דין".

● שופט הכדורגל עובדיה בך יצחק מונה לשפוט במשחק בין תורכיה ואיסלנד, שיהיה ב־12 באוקטובר באיסטנבול. הקוונים במשחק זה, שיהיו ישראלים, יקבעו בימים הקרובים. המשחק יהיה במוקדמות הגביע העולמי.

נמשכים משחקי־הרצה בכדורסל

נברסון הפתיע את הגליל בנתניה — 84:86

★ קלעו לאליצור נתניה: נברסון 24: רידיק 21; לורד 17; בלאט 13; ברכה 7 וגרט 4.

" קלעו להגליל־העליון: פרימן 20; הנפלד 18; מזרחי 16; פליישר 13; מלוביק 8; גורן 3; כוהלי 3 ומטלון 3.

לא מצאו זר

זאב ליבר, יו"ר אליצור נתניה, חזר אמש בידים ריקות מאיטליה. כל מאמציו לרכוש כדורסלן אמריקני, ששיחק בליגה האיטלקית, העלו חרס.

"לא מן הנמנע שבסופו של דבר נחתים את גרג לורד כזר השני של הקבוצה, שכן הוא מגלה שיפור מאימון לאימון וממשחק למשחק" — אמר לי אמש ליבר.

ביום ראשון עומדת אליצור נתניה לצאת למחנה־אימון בן יומיים בירושלים, ותקיים ביום ראשון בערב משחק־אימון נגד הפועל ירושלים.

כדורסל

דוד בכר

נצחון ראשון למאמן יהושע רוזין בנתניה. אמש הסתיעה אליצור נתניה, כשגברה באולמה על הפועל הגליל־העליון — 84:86, לאחר 45:48 במחצית.

כוכב המשחק היה קרל נברסון, שכל משחק קבוצתו היה בנוי עליו. נברסון היה פעיל, הן בהגנה והן בהתקפה. הוא קלע 24 נקודות, וחילק אסיסטים מצויינים לחבריו. עוד בלטו באליצור הזרים דמרי רידיק (21 נקודות) וגרג לורד (17 נקודות) לגבי לורד עדיין לא הוחלט אם להחתימו.

מנגד חסרו בגליל כרך ליף וטרי מרטין הפצועים, אך שיחק גרג הנפלד. שפטו: דוד דגן וזאב זילברברג, לעיני 500 צופים באולמה של אליצור נתניה.

טאונס הצטיין בנצחון הפועל ת"א על הפועל גבת 78:110

יוסף חכם

במשחק־אימון בכדורסל, שהיה אמש באולם אוסישקין בת"א, גברה קבוצת הפועל תל־אביב על העולה החדשה לליגה הלאומית, קבוצת הפועל איתן גבת — 78:110 (39:55).

בשורות המנצחים בלטו לינטון טאונס, והצעיר שמעון אמסלם, שקיבל אשראי ממאמנו יעקב אורלר ושיחק דקות רבות.

תגרה פרצה בין כדורסלן הפועל ת"א, קיט בנט, ושחקן גבת, עופר יעקובי, 50 שניות לאחר שהתל־אביבי נכנס. היא הוסלה במהירות.

שחקני החיזוק של הפועל איתן גבת, גאס סאנטוס ודוי ברוייר, גילו חולשה רבה. לעומת זאת התעלה עופר יעקובי, שקלע במחצית הראשונה 2 נקודות בלבד ובשניה הוסיף למאזנו 23.

קלעו להפועל תל־אביב: טאונס 26; ויליאמס 21; טרי 16; בנט 13; פרישמן 11; אמסלם 10; לאסף 10; אבוטבול 2 וגולד 1.

● קלעו להפועל איתן גבת: יעקובי 23; ברוייר 13; אורן שמר 11; סטנטוס 9; שמתוני 7; דוד 6; רוקח 5; ינאי 2 ואלון שמר 2.

שפט נפתלי עובדיה, לעיני 500 צופים.

הפועל ת"א יתמודד מחר ב־8 באולמו במשחק־אימון עם אליצור נוה־דוד רמלה.

מכבי ראשל"צ — הפועל ירושלים 80:85

קבוצת מכבי ראשון־לציון גברה אמש באולמה על הפועל ירושלים — 80:85 (42:46).

למכבי ראשל"צ, שהיטיבה לשחק, קלעו: רלפורד 23; פלמר 20; זלוטיקמן 16; ברקוביץ 10; גלסון 9; כץ 4 ובוסני 2.

להפועל ירושלים קלעו: גרהאם 24; שפע 19; אסף כהן 11; הרסון 8; חזן 6; מילר 6; קרטר 4 וחסיד 2.

הפועל חיפה — אליצור רמלה 55:62

יוסף גלזר

במשחק אימון דל־רמה גברה אמש ברוממה כדורסלני הפועל חיפה על אליצור נוה־דוד רמלה — 55:62, במשחק שנמשך 20 דקות ללא עצירת השעון.

ארבעת הזרים של שתי הקבוצות גילו רמה פושרת.

● קלעו להפועל חיפה: גודס 21; וילקינס 14; טיצ'י 11; קסקי 5; חווז 5; שם־טוב 3; אלון 2 ויוברט 1.

● קלעו לאליצור רמלה: גראהם 20; תרדיקל 17; מיקי חרמן 6; כרזילי 4; וורניק 3; קורנליוס 2; גנדלמן 2 ורימון 1.

שפטו: שלום ולצר ונתן פרי, לעיני 500 צופים.

הפועל חיפה תקיים בסוף השבוע שני משחקי־מבחן נוספים: הערב ב־6 נגד הפועל איתן גבת, ומחר ב־6.30 נגד מכבי חיפה.

נראה כי במשחקים אלה ייבחן זר שלישי בהפועל חיפה, לארי ספייטר, המתאמן בהפועל חולון.

הפסדים לכדורסלני הנכים בהולנד

הפסד רביעי לגברים ושלישי לנשים, ושבר בירה של המורה לוי — זהו מאזן היום האחרון במחנה־האימון הישראלי שקיימו נבחרות הכדורסל לנכים בהולנד.

נבחרת הגברים הפגינה את אחד המשחקים הטובים שלה במסע, אך הדבר לא מנע ממנה הפסד נוסף, והפעם — 41:38, לאחר שההולנדים הובילו במחצית — 18:21.

נבחרת הנשים סבלה מהיעדרה של שחקנית המשישיה הראשונה, חמדה לוי, ששברה את ידה בבוקר המשחק. עובדה זו החלישה את הנבחרת, וההולנדיות ניצחו — 32:36, לאחר 12:18 במחצית.

2.9.88

ביה"ד לעבודה אסר על עובדי בנק לאומי לנקוט עיצומים

התכוונו להשבית סניפי הצפון ● החריפו העיצומים בדיסקונט

אורי נחשון

בית הדין לעבודה הוציא אתמול צו מניעה, האוסר על עובדי בנק לאומי לנקוט עיצומים. הצו הוצא לבקשת הנהלת הבנק, לאחר שהוועד הודיע כי הוא מתכוון להשבית את כל הסניפים בחיפה ובצפון.

הנהלת בנק לאומי הודיעה אתמול כי היא מתכוונת לתבוע, בצעד חסר תקדים, את מזכיר חטיבת עובדי הבנקים בהסתדרות, אלקנה לבקוביץ, על הפרת התחייבותו לשמור על שקט ביחסי העבודה.

ועד עובדי בל"ל החליט אתמול לצאת למאבק נגד ההנהלה, בעקבות פיצוץ המו"מ על הסכמי השכר ל־88'. ראשי הוועד אומרים, כי מאז סוף 87' הסכמי השכר אינם בתוקף, ולנוכח העובדה שההנהלה אינה מוכנה לשלם תוספת שכר, הוחלט לצאת למאבק. אתמול גם הוקם מטה מאבק של עובדי הבנק, שאמור לדון בכל יום בצעדים ארגוניים.

דובר בנק לאומי מסר בתגובה, כי הוועד הגיש להנהלה תביעות שכר המסתכמות בתוספת של למעלה מ־35 אחוז לשכר העובדים. הוא הזכיר כי בהסכם לשנתיים, שנחתם ב־87' קיבלו העובדים תוספת של חמישה אחוזים ל־88' ושכרם עלה ריאלית השנה.

אתמול החריפו העיצומים בבנק דיסקונט. כל סניפי הבנקים נסגרו שעה לפני המועד הרגיל — הן בצהריים והן אחר־הצהריים. העובדים גם ממשיכים לנקוט בעיצומים אחרים, כמו הימנעות מהעברת דואר, הימנעות מפרסום בסניפים ושיבוש השירותים האוטומטיים של הבנק.

הגז נגוז לקראת החג? הכינו את המנגל

אתמול נאספו עשרות משאיות שלש ארגון מובילי הגז בישראל סביב מכון האנרגיה בת"א במחאה על הטלת צווים נגד סוכני הגז שהפסיקו את הובלת הגז. הם תובעים עדכון העמלות שנשחקו. הפסקת אספקת הגז תגרום למחסור חמור בגז בתקופת החגים. בתמונה: השר שחל עם המפגינים (צילום: ישראל סאן)

ועדה בראשות דב פלג גיבשה תוכנית לביטוח רפואי משלים

הצעה ניסיונית, בגלל אילוצים שגרמה התחמקות הממשלה מהתחייבויותיה

עתיים

דב פלג, יו"ר האגף לביטחון סוציאלי וחבר הוועדה המרכזת של ההסתדרות גילה אתמול בירושלים, בעדותו בוועדה הממלכתית החוקרת את ענייני בריאות, כי ועדה בראשותו גיבשה הצעות לתוכנית בניתוח רפואי משלים, שנועדו לפתור את המגבלות והאילוצים הקשורים, בין היתר, בבעיית קיצור התורים לניתוחים.

לפי הצעה שטרם נדונה במוסדות ההסתדרות, תיגבה מן המבוטחים פרמיה בסך 17 — 15 שקלים לחודש, אשר תגדיל את מקורות ההכנסה של קופת החולים הכללית בכ־200 מיליון שקל לשנה, ותאפשר תשלום לרופאים ועובדים אחרים.

לפי ההצעה, התוכנית תהיה ניסיונית למשך חמש שנים, והיא מוכתבת מהאילוצים שנגרמו בחלקם על ידי הממשלה. פלג הרגיש, כי הביטוח המשלים אינו מתיישב עם השאיפות והמטרות של ההסתדרות והינו תוצאה של נסיבות אשר גרמו לחיפוש פתרונות בכיוון זה.

הרעיון הוא לאפשר באמצעות התקציב הנוסף, את פתיחתה של משמרת שנייה ולתגמל את הרופאים והעובדים האחרים על הפעלתה.

פלג אמר, כי אי אפשר לדון בתוכנית באופן מעשי לפני שיושג הסכם עם רופאי קופת החולים ותימצא דרך הידברות עם יתר העובדים במערכת הבריאות, שגם להם צריך למצוא שיטות תיגמול מתאימות.

בהתאם להצעות החדשות, הפרמיה של מעוטי הכנסה תשולם על ידי הביטוח הלאומי, בעוד שבעלי שכר מינימום ישלמו פרמיה מדורגת. בעל שכר מעל לרמה מסויימת ישלמו תוספת למס האחיד.

לדבריו, מצוקת קופת חולים של ההסתדרות נובעת מבריחת הממשלה מאחריותה בתחום הרפואה הציבורית, ואין יסוד לטענה, שהגורם לכך הוא חוסר בכסף. לדעתו, אין קשר ישיר בין גורמי הייצור להוצאות החברתיות, אלא מדובר בשאלה של מדיניות, המעודדת, בין היתר, צריכה פרטית על פני הוצאה ציבורית ונותנת הקלות מיסוי לעשירונים העליונים.

לדברי פלג, כי ההסתדרות מתנגדת בתוקף לרעיון של משרד האוצר, לבטל את המס המקביל ולהעביר במקומו הקצבה לקופת החולים הכלליות. המס האחיד נועד לשמש לא רק לצורכי הבריאות אלא למימון הפעילות ההסתדרותית כולה, וקופת חולים שקעה בחובות בגלל בריחת הממשלה מהתחייבויותיה.

התרעת פשיטת רגל לחיים שיף

עתיים

סגן נשיא בית המשפט המחוזי בתל־אביב ד"ר אליהו וינוגרד הורה לשלוח התראת פשיטת רגל לאיש העסקים והמלונאי חיים שיף.

השופט נעתר בכך לבקשת חברת אברהם גינדי הנמצאת בפירוק. מפרקיה של החברה, עורכי הדין ברגזון וארזי, טענו כי שיף לא קיים פסק דין של בית המשפט לפיו חייב להחזיר למפרקיה של חברת אברהם גינדי 100,000 דולר.

טרם התקבלה תגובתו של המשיב שיף.

"אזורים" הפסידה 3.4 מיליון שקל בחצי שנה

אורי נחשון

חברת הבנייה "אזורים", מקבוצת "כלל", סיימה את המחצית הראשונה של 88' בהפסד של 3.4 מיליון שקל, לעומת רווח של כ־800 אלף שקל בתקופה המקבילה אשתקד. במקביל עברה "כלל תעשיות אלקטרוניקה" מהפסד של כארבעה מיליון שקל ב־87 לרווח סמלי של 78 אלף שקל.

מנהלי "אזורים" טוענים כי הפסדי החברה נובעים מפעילותה בתחום הבנייה, בעוד שבתעשייה נשמרת רווחיות גבוהה. החברה יצאה ממספר עסקות בארץ ובחו"ל, ובכך הפסידה כמיליון שקל. לראשי החברה יש תחזיות אופטימיות על שיפור ברווחיות עם השלמת מספר פרוייקטים גדולים כמו אזורי־חן בתל־אביב ואזוריים בבתיים.

השיפור בתוצאות הכספיות של "כלל תעשיות אלקטרוניקה" נגרם בעיקר על־ידי השיפור בתוצאות החברות "סאיטקס" ו"אי.סי.אי.".

45 אלף כורדים נמלטו עד כה מעיראק לתורכיה

סי"צ, רויטר

אנקרה. — אלפי נשים וילדים נמלטו לתורכיה מצפון עיראק, בעוד נמשכת התקפת הצבא העיראקי לדיכוי מרד הכורדים באיזור זה.

ראש ממשלת תורכיה, טורגוט אוזאל, אמר, כי המתקפה העיראקית, שהחלה לפני חודש ימים, עדיין נמשכת ומספר הפליטים בטורקיה ככל הנראה יגדל.

בשיחה עם כתבים אתמול אמר אוזאל: "נוכח הפעילות הצבאית העיראקית הנמשכת, מספר רב של נשים וילדים הגיעו לגבול". מספר הפליטים, ביניהם כמה קבוצות מזוינות, הנאבקות נגד שלטונו של נשיא עיראק, סאדאם חוסיין, אינו ידוע.

לפי הערכת מקורות פוליטיים מהימנים הגיע מספר הפליטים ל־45 אלף ומספר דומה עדיין מחכה לעבור את הגבול.

הצבא העיראקי פתח במתקפה נגד המורדים הכורדיים, לאחר שנכנסה לתוקפה הפסקת האש במלחמה נגד אירן.

מנדלה מתאושש ממחלתו — ייתכן שישוחרר בקרוב

רויטר, עתיים

נלסון מנדלה, שהועבר אתמול למרפאה פרטית, לאחר שלקה בדלקת ריאות והיה מאושפז בבי"ח ביוהנסבורג, נפגש עם שר־המשפטים בממשלת דרום אפריקה, קובי קואטסי. קואטסי התומך בשיחרורו של מנדלה ממאסר אמר בתום הביקור, כי המנהיג השחור בן ה־70 מתאושש ממחלתו, אולם הוא לא מסר דבר על תוכן השיחה.

מנדלה עומד כנראה להשתחרר ממאסר, לאחר שהועבר מבית־החולים הממשלתי טייגרברג למרפאה פרטית בקרבת מקום, הידועה כמוסד טיפולי מן הטובים בדרא"פ.

לדברי פרשנים פוליטיים בדרום אפריקה, עשויה הממשלה לשחרר את מנדלה בשלבים, כדי להפחית את התנגדותם של הלבנים לשחרורו. על פי הנחה זו, יוחזק מנדלה בשלב זה במרפאה, ותינתן לו הרשות לקבל אורחים ולהיפגש עם אנשי תקשורת.

פרקליטו של מנדלה איסמעיל איוב, הודיע אתמול כי השלטונות לא התייעצו עימו או עם ויני מנדלה בקשר לצעד האחרון. הוא אמר כי אין הוא רואה משמעות מיוחדת בהעברתו של מנדלה למרפאה.

רק 116 מתוך 1864 שיצאו מבריה"מ באוגוסט עלו לארץ

רויטר

ג'נבה. — ההגירה היהודית מבריה"מ הגיעה בחודש אוגוסט לשיא שלא היה כמותו מאז מאי 1980. לפי סיכומי הוועדה הבינממשלתית להגירה, שמקום מושבה בג'נבה, היגרו באוגוסט 1,864 יהודים מבריה"מ. מתחילת 88' היגרו 9,520 יהודים, וב־87' 8,011 יהודים.

ההגירה הגבוהה ביותר של יהודים מבריה"מ היתה בשנת 79', בה היגרו 51,330 יהודים.

מתוך 1,864 היהודים הסובייטים שהיגרו באוגוסט רק 116 הגיעו לישראל. בסה"כ הגיעו לישראל מתחילת השנה עד אוגוסט 1,046 יהודים.

ממצאי הוועדה עולה כי חלה ירידה במספר הארמנים שהיגרו מבריה"מ. ברומא, שם מטפלים במהגרים אלה, ירד מספרם ל־223 בלבד בחודש אוגוסט, לעומת 1,022 ביולי.

מספר הנספים בשטפונות בבנגלאדש הגיע ל־800

רויטר

דאקה. — מספר הנספים בגשמי זעף המשיכים לרדת בבנגלאדש, עלה ל־350, והשטפונות הכבדים התפשטו על פני יותר מרבע המדינה — מסרו אתמול מקורות ממשלתיים.

חזאי מזג האוויר הודיעו, כי הגשמים יוסיפו לרדת והשטפונות יחמירו, כתוצאה מן המים הגואים בנהרות הגדולים אל מעבר לגדותיהם.

פקידים מסרו כי יותר מ־100 בני־אדם מתו שלשום, מרביתם היו נוסעי סירה שהתהפכה. לפי הערכות בלתי רשמיות מספר הנספים בשטפונות הוא מעל 800.

נשיא בנגלאדש, חוסיין מוחמד ארשאד, ביקש עזרה ממדינות שונות ואמר כי בנגלאדש צריכה באופן דחוף שני מיליון טון מזון, במקום המזון שהושמד בשטפונות.

"אנו חוששים כי אלפי אנשים ימותו ברעב, אם השטפונות ימשיכו בעוצמתם הנוכחית", אמר פקיד במשרד הנשיאות לכתב רויטר.

עובד סעד אמר: יש לנו מספיק מזון לחלוקה, אולם לאנשים אין מקום יבש כדי לבשלו.

שערי מטבע־חוץ בנק הפועלים — 1.9.1988

	יחידה	בנקנוטים קניה	בנקנוטים מכירה	העברות והמחאות קניה	העברות והמחאות מכירה	שערים יציגים
סל מטבעות	1	—	—	1.7062	1.7275	1.7186
דולר אמריקני	1	1.61	1.69	1.6338	1.6542	1.6454
מרק גרמני	1	0.85	0.89	0.8697	0.8805	0.8759
לירה שטרלינג	1	2.69	2.82	2.7399	2.7741	2.7643
פרנק צרפתי	1	0.25	0.26	0.2565	0.2597	0.2581
יין יפאני	100	1.17	1.23	1.1949	1.2098	1.2041
גילדן הולנדי	1	0.75	0.79	0.7694	0.7790	0.7759
פרנק שוויצרי	1	1.01	1.06	1.0324	1.0452	1.0390
כתר שבדי	1	0.25	0.26	0.2521	0.2553	0.2537
כתר נורווגי	1	0.23	0.24	0.2357	0.2386	0.2374
כתר דני	1	0.22	0.23	0.2266	0.2294	0.2279
מרק פיני	1	0.36	0.38	0.3664	0.3709	0.3960
דולר קנדי	1	1.30	1.36	1.3210	1.3375	1.3291
דולר אוסטרלי	1	1.26	1.35	1.3055	1.3218	1.3154
ראנד דר' אפריקאי	1	0.40	0.55	0.6668	0.6752	0.6717
פרנק בלגי	10	0.40	0.42	0.4151	0.4203	0.4177
שילינג אוסטרי	10	1.21	1.27	1.2356	1.2510	1.2451
לירה איטלקית	1,000	1.15	1.22	1.1684	1.1830	1.1784

מזכ"ל האו"ם מינה נציג אישי לתיווך בין איראן לעיראק

לאחר שמונה ימים של משא־ומתן אין עדיין סימן כלשהו לפריצת דרך או לסיכויים לפגישה פנים אל פנים בין שרי החוץ של שתי המדינות

ג'נבה. — מזכ"ל האו"ם, פרז דה קוייאר, מינה אתמול את הדיפלומט השבדי, יאן אליאסון, לנציגו האישי המיוחד לניהול שיחות השלום בין איראן ועיראק. "אני נשתתף פעולה באורח הדוק מאוד, הוא נהנה ממלוא אמוני", אמר מזכ"ל האו"ם בהציגו את אליאסון בפני עיתונאים בג'נבה.

אליאסון, בן 47, המכהן כשגריר ארצו באו"ם, משרת מאז 65 כדיפלומט מקצועי בשירות החוץ השבדי. בשנים 1980־1986 כיהן כיועץ לראש ממשלת שבדיה אולף פלמה, שעה שזה פעל כנציג מיוחד של האו"ם לתיווך בין עירק ואיראן.

משקיפים בג'נבה מדגישים, כי לאחר שמונה ימי מו"מ, אין עדיין סימן כלשהו לפריצת דרך, או לסיכויים לפגישה פנים אל פנים בין שרי החוץ של איראן ושל עיראק.

על אף ששני הצדדים התחייבו מראש לקיים שיחות פנים אל פנים, פגישתם האחרונה התקיימה ביום ו' האחרון, וזאת כיוון שלא הצליחו להגיע להתקדמות מספקת בשיחות הנפרדות שקיימו פקידי האו"ם.

"העדר אמון — זו הבעיה העיקרית שאני חייב להתמודד עימה", אמר בנושא זה פרז דה קוויאר.

עם זאת הביע את תקוותו, כי נחושה החלטתם של שני הצדדים להגיע בסופו של דבר להסדר. כאשר נשאל על ידי עיתונאים האם לאור הקשיים נשקפת סכנה שמלחמת המפרץ הממושכת תתלקח מחדש, השיב מזכ"ל האו"ם: "איני חושב כך".

מזכיר האו"ם, פרז דה קוויאר (מימין) מציג את ז'אן אליאסון, דיפלומט שבדי, כנציגו האישי להמשך שיחות השלום בין איראן לעיראק, אתמול בג'נבה (צילום: איי.פי)

באי־רצון נענו עובדי המספנות לקריאת ואלנסה לחזור לעבודה

ואלנסה הודה כי לא קיבל למעשה ערובות שהאיסור על סולידריות יבוטל

רויטר

גדאנסק. — עובדי מספנת לנין בגדאנסק החליטו בהצבעה אתמול, להפסיק את שביתת השבת שלהם, בת 10 הימים. מתנועת סולידריות נמסר, כי כל השביתות ביתר חלקי גדאנסק, שלוש מתוך המספנות, ואחת בחלק מן הנמל, עמדו אף הן להיפסק אתמול.

החלטת העובדים נתקבלה לאחר שמנהיג סולידאריות לך ואלנסה, הגיע שלשום להסכם עם הממשלה הקומוניסטית, לדון בהחזרת המעמד החוקי לאיגוד המקצועי. ואלנסה נאם אתמול בשעות הבוקר בפני עובדי המספנה, וקרא להם להפסיק את השביתה.

פעולת שכנוע

קריאות מחאה ושריקות נשמעו באסיפת השובתים במספנת לנין כאשר ועדת השביתה הודיעה על הפסקת השביתה ברוב קולות קטן.

פועלי המספנות בגדאנסק והמפעלים אחרים לא הסכימו תחילה לקריאתו של לך ואלנסה להפסיק את שביתתם והיא אף עוררה מרירות רבה. ואלנסה נאלץ לגייס את כל כוח השפעתו כדי לשכנע את העובדים לפעול על פי בקשתו, על כך נמסר ממקורות בסולידריות.

המקורות אמרו, כי רבים מן השובתים חשו כי ואלנסה חזר בידיים ריקות משיחותיו עם שר־הפנים צ'סלאב קיסצ'אק.

ואלנסה אמר בנאומו בפני הנאספים, כי פגישתו עם קיסצ'אק היתה "נוראה". הוא הודה, כי לא קיבל למעשה ערובות שהאיסור על סולידריות יבוטל.

"אולם ברגע זה אין אנו יכולים להשיג יותר ממה שקיבלנו", אמר. "אני מבטיח לכם כי החלטה זו לא באה מתוך פחד, אלא מתוך אחריות. למולין דרושה הסכמה, הסכמה שתביא לפלורליזם, סולידריות ושיכונים", אמר.

"לא לפינושה" — קוראת האופוזיציה לקראת משאל העם בצ'ילה

סי"צ

סנטיאגו. – 16 מפלגות האופוזיציה בצ'ילה קראו אתמול לציבור הבוחרים שלא לתמוך בנשיא אוגוסטו פינושה במשאל העם על הנשיאות, שיתקיים ב־5 באוקטובר. אם לא ייבחר פינושה, יאלץ השלטון הצבאי לפתוח במשא־ומתן על הנהגת בחירות חופשיות, טענו ראשי האופוזיציה.

החלטת המשטר הצבאי בצ'ילה, להעמיד את פינושה כמועמד יחיד במשאל־עם ל"בחירת" הנשיא הבא, עוררה גל מחאות והפגנות בהן נהרג עד כה צעיר אחד, ו־700 בני־אדם נעצרו.

מספר מפלגות אופוזיציה התאגדו תחת הסיסמה "הצביע לא" וחתמו על עצומה, המכריזה על עקרונות המעבר למשטר דמוקרטי, יום לאחר שהכת הצבאית מינתה את הנשיא הנוכחי, גנראל פינושה בן ה־72, מועמד יחיד במשאל העם.

אם יהיה רוב של קולות "כן" במשאל העם, שלטונו של פינושה, הנמשך כבר 15 שנה, עשוי להימשך עד סוף המאה הנוכחית.

"אנו מבקשים מעבר מהיר ומסודר למשטר דמוקרטי, המתבסס על הסכמה לאומית בשיתוף כל הכוחות הפוליטיים", נאמר במסמך שנחתם על־ידי ראש 16 המפלגות.

נשיא בורמה דחה דרישתה של האופוזיציה להקים ממשלת מעבר

איי.פי., רויטר, סי"צ

נשיא בורמה, מאונג מאונג, דחה אתמול את תביעתם של המפגינים ואנשי האופוזיציה בבורמה, הדורשים הקמתה של ממשלה זמנית, ואמר כי השינויים במבנה השלטון החד־מפלגתי צריכים להתבצע על־פי החוקה הקיימת.

הוא הוסיף, כי בישיבת הממשלה שתתכנס ב־12 בספטמבר, ידונו באפשרות לקיים משאל עם כאשר להמשך השלטון החד־מפלגתי, ותוצאותיה יביאו ככל הנראה לתיקון החוקה ולקיום בחירות כלליות במדינה.

עיתונות עצמאית

העיתונות בראנגון, הנתונה לפיקוח ממשלתי, החלה באחרונה לסקר באורח עצמאי את המהומות, ולדברי פרשנים אי־אפשר היה להעלות על הדעת עד לפני שבוע, כי ידיעות אלה יתפרסמו, תופעה המעידה על התערערות השילטון.

ה"גארדיין" בשפה האנגלית, פירסם הודעה מטעם משרד־החוץ, בה מאשימים אנשי המשרד את המפלגה השלטת ב"הרס דמותה של בורמה בארצות חוץ" וקוראים להקמת "ממשלת ביניים עממית".

דיפלומטים מסרו עוד, כי השלטון המוניציפאלי של ראנגון ושל ערים אחרות, ביניהן מאנדליי, נתפס על־ידי ועדות עממיות, בעוד שפקידי המשטר, שנתמנו על־ידי מפלגת השלטון, ירדו למחתרת.

"בורמה הופכת לדמוקרטיה עממית אמיתית", אמר אחד הדיפלומטים ממדינות המערב.

בין הצועדים בסך בשדרות הרחבות של ראנגון, ותחת אלפי כרזות, נראו סטודנטים, פקידי מיניסטריונים, פועלי בתי־חרושת, ימאי צי הסוחר, מורים, עורכי־דין ונזירים בודהיסטים. רבים מהם צעדו במדיהם הרשמיים.

המונים התאספו ליד מצבה בדמות כוכב, המציינת עצמאות בורמה מבריטניה ב־48', במרכז הפארק של ראנגון. "כולם כאן מאוד מאושרים", אמר אחד המשתתפים.

העיר כולה משותקת בימים האחרונים, מאז הוכרזה השביתה הכללית, ורק תנועת הרכבות תורשה, בעיקר כדי להביא העירה מפגינים מערי השדה ומחוזות מרוחקים.

טלקס

• מבצע "עצור תן לעבור" לנהגי חיפה

מבצע ראשון מסוגו יחל בחיפה לקראת סוף החודש. עשרות בני נוער יוצבו במעברי חצייה חשובים שאינם מרומזרים, ועניקו שי לכל נהג שיעצור ויתן זכות מעבר להולכי רגל, כמתחייב בחוק.

בכך מקווים בחיפה לעודד את הנהגים לנהוג משנה זהירות עם תחולת חלימודים, ולהקטין את מספר הנפגעים בקרב הולכי רגל. עלות המבצע כ־7,000 שקלים, והוא יתקיים תחת הסיסמה "עצור, תן לעבור".

קובי מנדל

• אגם מלאכותי בבקעת פקיעין

אגם מלאכותי "אגם הגליל", אשר ישתרע על שטח של 50 דונם, מוקם בבקעת פקיעין בהשקעה ראשונית של 6.5 מיליון דולר.

מנהל הפרויקט, מיקי ניר, מסר אתמול כי מסביב לאגם, שחפירתו תושלם עוד לפני בוא החורף, יוקם פארק על שטח של 300 דונם.

בפרויקט תיירותי זה שותפים המועצה המקומית מעלות־תרשיחא והמועצה האזורית מעלה־יוסף. מתכנניו עומדים להקים סביב הפארק כפרי נופש, קאנטרי קלאב ומלונות בהשקעה הנאמדת בכ־100 מיליון דולר.

עתי"ם

חוק התכנון והבניה תשכ"ה–1965
מודעה
לפי תקנה 2ב' ו־ו' לתקנות התכנון והבניה (בקשה להיתר תנאיו ואגרות) תש"ל־1970.
הרינו מודיעים בזאת כי הגשנו בקשה לועדה המקומית לתכנון ולבניה תל־אביב יפו לשמוש חורג במרתף הבניין ממחסן לגלריה ברח' דב הוז 21, גוש 7113 חלקה 8. ת.ב. 0506־025.
כל מי שיש לו זכויות בנכס האמור לעיל ומתנגד לבנייה עליו להודיע על כך בצירוף כתובתו המדוייקת לועדה המקומית תוך 14 יום מתאריך פרסום מודעה זו.
אריה גילת
"חבצלת" — מוסדות תרבות וחינוך של השומר הצעיר

ועדת משנה לתכנון ובניה
חולון
תיק בנין 1252
הודעה על פי סעיף 149(1) לחוק התכנון והבניה תשכ"ה–1965
ניתנת בזה הודעה שהוגשה לועדה בקשה להיתר בניה על חלקה 31 בגוש 6018 ברח' בעל מחשבות מס' 3 חולון, הכוללת מתן הקלה כ: א. אחוזי בניה 6% משטח המגרש 2־664 מ"ר.
החלקה הנ"ל נמצאת באזור מגורים א'.
את התכנית אפשר לראות במשרדי הועדה בעירית חולון רחוב וייצמן 58 בשעות ובימים של קבלת קהל.
התנגדות לבקשה להקלה לעיל ניתן להגיש תוך 14 יום מתאריך פרסום הודעה זו. התנגדות שתוגש חייבת להיות בכתב ומנומקת.
עו"ד ח. שרון, ראש העיר ויו"ר הועדה המקומית לתכנון ולבניה — חולון

זכו בפיס
הגרלת ה־פיס של מפעל הפיס מס. 35/88 שהתקיימה ביום 1/09/88 זכו הכרטיסים הבאים:
כסף —.250,000.00 + 16,668.00 ש"ח זכה המספר: 797167
כסף —.15,000.00 + 1,668.00 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב: 97167
כסף —.1500.00 + 168.00 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב: 7167
כסף —.150.00 + 18.00 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב: 167
כסף —.15.00 + 3.00 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב: 67
כסף —.3.00 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב: 17 ;0 ;8
רק הרשימה הכוללת של תוצאות ההגרלה מחייבת את מפעל הפיס.

הוארך מעצרן של שתי חשודות בסיוע לבריחת הרצל אביטן

עתיים

בית־משפט השלום בתל־אביב האריך אתמול בארבעה ימים את מעצרן של תמר מלכה (31) אם לשלושה ילדים, ושושנה ביטון (52), אם לשישה, ואחותו של הרצל אביטן, כחשודות בסיוע לבריחתו של אסיר העולם.

בא כוח המשטרה טען, כי השתיים יצרו קשר עם אביטן ואפשרו לו להסתתר בדירות מגוריהן. החוקר טען, כי תמר מלכה היתה זו שפנתה אל גיסתה, יפה מלכה (עצורה בפרשה), וביקשה ממנה את המפתח לדירתה ברחוב שרת בהוד השרון.

אשר לחלקה של שושנה ביטון אמר בא כוח המשטרה, כי הרצל אביטן הגיע לביתה, ועל־פי החוק, אסור היה עליה להגיש לו כל עזרה. עוד טען החוקר, כי נתגלו סתירות בעדותה ויתכן שהיא משקרת.

פרקליטה של מלכה, עו"ד משה מרוז, טען כי היא לא ידעה כלל שהמפתח מיועד להרצל אביטן, ואילו ידעה, לא היתה מוסרת את המפתח.

פרקליטה של ביטון, עו"ד דוד יפתח, טען כי היא סירבה להגיש להרצל אביטן סיוע ועזרה. "האם מצפים שאחות תזעיק את המשטרה להסגיר את אחיה, ועוד בזמן שהוא מנהל מו"מ להסגרתו? — שאל והוסיף, כי החוק יוצא מהנחה שהורים או בנים יעזרו לעבריין נמלט, אבל לגבי סיוע של אחות, אין כל התייחסות.

השופט יצחק בראו קבע בהחלטתו, כי קיים חשד סביר למעורבותן של החשודות בעבירה של סיוע לבריחה מהכלא. לפיכך הן יישארו במעצר עד צהרי יום ראשון.

בפרשה זו נתונים במעצר חמישה חשודים נוספים, היקיין והסוהר מכלא באר־שבע, אברהם מלכה, יפה מלכה ויצחק ביטון.

נשק בחירות

שמעון פרס פתח אתמול את סיורו ביפו בביקור בבית הספר גבעת התמרים (צילום: חנניה הרמן)

המשטרה: המהנדס יצא מהדואר עם 6 ק"ג הרואין בתוך רדיו־טייפים

אלי נחום (31) מהנדס בניין מראשון לציון וגיסו אבנר חג'בי (30) נעצרו אתמול ל־15 יום כחשודים בייבוא של שישה ק"ג הרואין, שהוסתרו בתוך שני מכשירי רדיו־טייפ.

יחד עימם נעצרה לשבעה ימים רחל מרציאנו (34) מראשון לציון, כחשודה במעורבות בפרשה.

בא כוח המשטרה טען בבית משפט השלום בתל אביב, כי אלי נחום נעצר בעת שיצא מסניף הדואר וכידו ההרואין שנשלח מהולנד.

גיסו, אבנר חג'בי, נעצר בעת שהגיע למשרדו של נחום והמשטרה טוענת כי בידיה ראיות הקושרות אותו לפרשה. רחל מרציאנו, טען החוקר, שנסעה לחו"ל עם כל המעורבים בפרשה ובביתה נתפסו כמה דרכונים. "ברשת שנחשפה יש אנשים נוספים שטרם נעצרו, וקיים חשש לשיבוש הליכים", טען בא כוח המשטרה.

פרקליטו של אלי נחום טען, כי הפרסום על מעצרו עומד למוטט את כל מה שהשיג בחייו. לדבריו, הוא נפל קורבן לאנשים אחרים. פרקליטו של חג'בי, עו"ד דרור מקרין, טען, כי מרשו היה חייל מצטיין, כיום הוא מובטל וברור שאין ביכולתו לממן את יבוא הסמים. פרקליטה של רחל מרציאנו טען, כי לא ניתן לעצרה רק בגלל שטסה באותו מטוס עם חשודים אחרים.

השופט יצחק בראו ציין בהחלטתו, כי יש ראיות הקושרות את החשודים לעבירה של יבוא הרואין, ושחרורם עלול לחבל בחקירה.

הוארך מעצרו של אליאס בסון מחשודי הצתת הצריף באור יהודה

עתיים

מעצרו של אליאס בסון (32), טכנאי אלקטרוניקה מאור יהודה, החשוד במעורבות בהצתת הצריף בו נשרפו למוות שלושה פועלים ערבים, הוארך אתמול בשבעה ימים.

בא כוח המשטרה מפקח דוד לוי טען בבית המשפט כי בסון נחקר כמה פעמים במשטרה, ויש עדויות הסותרות את האליבי שלו, לפיו נפגש בשעת ההצתה במסעדת אנטכה באור יהודה עם ארבעה אנשים.

פרקליטו של החשוד טען, כי האליבי מוצק, וכי המשטרה לא טרחה לחקור את אשתו.

השופט יצחק בראו ציין בהחלטתו, כי חומר החקירה מצביע על מעורבותו של החשוד בפשע האיום.

השופט הורה לשחרר בערבות את יוסי ראלי (21) מאור יהודה, שהיה עצור 11 יום כחשוד במעורבות בהצתת הצריף. סנגורו, עו"ד נפתלי וייס, ביקש מבא כוח המשטרה להצהיר, כי לראלי אין יד בהצתה, כיוון שמאז שהוזכר שמו הוא אינו יכול לצאת לרחוב ולהראות את פניו.

החוקר סירב להצהיר, אבל השופט ציין בהחלטתו, כי נראה שראלי אינו מעורב במעשה הנפשע ולכן הורה לשחררו בערבות.

מניות להשקעה עלו ב־2.9%

אלחנן הורוביץ

אתמול התחזק "התיקון הטכני" בשוק המניות. כ־80% מכל המחזור במניות החופשיות היו בעליות־שערים.

מדד המניות הכללי עלה אתמול ב־0.65%. ערך השוק של המניות החופשיות גדל ב־1.86% ושל מניות ההסדר ב־0.05%. העלייה הגדולה ביותר היתה במניות חברות להשקעה, שערך השוק שלהן גדל אתמול ב־2.9%.

בסיכום השבועי עלו המניות החופשיות ב־0.61%, בעוד שמניות ההסדר ירדו ב־0.34%. הירידה הגדולה ביותר היתה במניות חיפושי נפט וגז, שערך השוק שלהן ירד השבוע ב־3.12%.

בשוק איגרות החוב ירדו ברבע אחוז הממשלתיות הצמודות למדד ה"קצרות", שעלו מתחילת השנה ב־11.94%. ה"ארוכות" ירדו ב־0.03% (12.73%). בערך השוק של הצמודות

גלגלי הבורסה

לדולר לא חל שינוי בסוג "רמון" (מתחילת השנה עלה ב־19.8%) וערך השוק של סוג "גלבוע" ירד אתמול ב־0.08% (25.3%). המחזור בשוק המניות הגיע ל־6 מיליוני ש"ח.

במילוות קצרי מועד נעו התשואות השנתיות בין 14% ל־15.8%, תוך מחזור של 10.1 מיליון ש"ח.

במסחר רב־צדדי במניות לפני הצהריים לא ירד אף לא שער אחד. העלייה הגדולה ביותר היתה ב־3% (בים המלח). המחזור היה קטן והסתכם ב־624 אלף ש"ח.

במסחר בשערים משתנים אחרי הצהריים לא נרשמה אף לא ירידת־שער אחת. 26 שערים עלו ורק 1 נשאר בלי שינוי. המחזור הסתכם ב־1.6 מיליון ש"ח (כמיליון דולר).

בכל המניות החופשיות עלו 144 שערים (37% מכל השערים), 65 (17%) ירדו ו־179 (46%) נשארו בלי שינוי.

המחזור בהן הגיע ל־3.6 מיליון ש"ח (2.2 מיליון דולר). מזה 2.8 מיליון ש"ח (79% מכל המחזור) בעלייה, 156 אלף ש"ח (4%) בירידה ו־600 אלף ש"ח (17%) ללא שינוי בשערים.

במניות ההסדר עלו 9 שערים, ירדו 8 ו־9 נשארו בלי שינוי. המחזור בהן הסתכם ב־3.4 מיליון ש"ח (2.1 מיליון דולר). תשואותיהן השנתיות נעו במובילות בין 13% ל־17.42% ביוצאות לפדיון ב־1988 ובין 4.01% ל־4.28% ביוצאות לפדיון ב־1989.

בשוק המניות בולו עלו 153 שערים, לעומת 73 שירדו ו־188 שנשארו בלי שינוי.

סל המטבעות ירד אתמול ב־0.09 אג' ל־1.7186 ש"ח, בעוד ששער הדולר היציג עלה ב־0.0 אג' ל־1.6454 ש"ח. דולר נוסעים לחו"ל — 1.9625 ש"ח. דולר שחור נע בין 1.78 ל־1.80 ש"ח.

נפצעה קשה כשקפצה מהחלון למנוע מגרושה לקחת את בתם

אשה בת 34 מיישוב בנגב נפצעה קשה, לאחר שקפצה מן הקומה השלישית כשניסתה למנוע מבעלה לשעבר לקחת ממנה את ילדתה.

המקרה אירע אתמול בצהריים בבני־ברק. החקירה העלתה, כי האשה הגיעה לבית בעלה לשעבר בליווי איש משטרה ועובדת סוציאלית, כדי לממש צו של בית המשפט שקבע, כי הבת תהיה בחזקת אימה. אבל, על־פי שיקול דעתה של העובדת הסוציאלית, הוחלט שלא לקחת את הילדה בכוח. השוטר עזב את המקום, והאם נשארה בדירה.

בין השניים התפתחו דין ודברים, הגבר נעל אותה בחדרו, ועזב את הדירה כשעימו הילדה בת התשע. האשה שחששה כי בעלה לשעבר יימלט, קפצה מן הקומה השלישית אל חצר הבניין. היא נפצעה קשה בגבה והובהלה לבית החולים בילינסון.

האב נעצר לחקירה, והילדה הועברה לקרובי משפחתה.

החולה היה כבד מדי והורד במנוף מהמרפסת לאמבולנס

עתיים

תושב תל־אביב בן 47, שמשקלו כ־200 ק"ג, חולץ אתמול מדירתו בעזרת מנוף כיבוי, לאחר שלקה ברום לב ואיבד את הכרתו.

סמוך לשעה 10 בבוקר נתקבלה במוקד "מגן דוד אדום" בתל־אביב קריאה על מחוסר הכרה בדירת מגורים בשכונת שפירא. צוות נט"ן שהגיע למקום מצא את האיש במצב של מוות קליני. טיפול החייאתי הצליח, אך כאשר ביקשו להעבירו על אלונקה אל האמבולנס, ממדיו של החולה לא אפשרו זאת. צוות נט"ן נוסף הזעק אך לא הועיל, והוחלט לפנות למכבי האש. למקום הגיע מנוף כיבוי, האיש הוצא מהמרפסת אל "סל" המנוף, הורד לאמבולנס, שהעבירו ל"איכילוב".

אישום נגד בצלאל מזרחי: גרם מוות בנהיגה רשלנית

עתיים

איש העסקים בצלאל מזרחי מואשם בבית המשפט בתל אביב בגרימת מותו של רוכב קטנוע (24) בגלל נהיגה רשלנית.

התובעת, עו"ד דלית רנרט, מציינת בכתב האישום, כי בתחילת יוני, ב־10 בערב, נהג בצלאל מזרחי במכונית המרצדס שלו ברחוב יפת ביפו. באחד העיקולים הגיח מולו רוכב קטנוע שביקש לפנות שמאלה, אולם הנאשם לא נקט באמצעי הזהירות הנדרשים ולא נתן לרוכב הקטנוע את זכות הקדימה, ופגע בו בעוצמה.

רוכב הקטנוע, בן 24, מיפו איבד את הכרתו ואושפז בבית החולים, שם מת כעבור 10 ימים. התובעת מייחסת לבצלאל מזרחי עבירה של גרימת מוות ברשלנות וטוענת, כי בשעת התאונה היה הכביש ברחוב יפת מואר היטב.

השפריץ על ציץ'

עתיים

ויקטור אבוטבול (45) מקרית שלום הובא אתמול לבית משפט השלום בתל־אביב, כחשוד בהתזת מים על ראש עיריית תל־אביב, שלמה להט, ובהשמעת גידופים וקללות נגדו, בגלל ניתוקו מקור המים בשכונת מגוריו.

בא כוח המשטרה, רס"ל שבתאי גיל, טען, כי ראש העירייה סייר אתמול בקרית שלום, וכאשר חלף עם פמלייתו ליד ביתו של החשוד, הוא יצא, החל לגדף את להט, ואף התיז עליו מים.

החוקר טען, כי החשוד הסביר שעובדי העירייה ניתקו אותו מאספקת המים. פרקליטו, עו"ד נפתלי וייס טען, כי מרשו נכה ב־100 אחוז, וסובל מהפרעות נפשיות.

השופט יצחק בראו הורה לשחרר את החשוד בערבות, אולם ציווה עליו להיבדק בית החולים אברבנאל, כדי לקבוע אם הוא כשיר לעמוד לדין.

השופט האמין לעד המדינה אך זיכה 3 מהברחת הרואין

עתיים

בית המשפט המחוזי בתל־אביב זיכה אתמול מכל אשמה שלושה נאשמים בהברחת קילוגרם הרואין, למרות קביעת בית־המשפט כי הוא מאמין לעד המדינה אשר הפליל את הנאשמים. השופט אריה אבן־ארי ציין, כי בהיעדר ראיית סיוע אשר תקשור את הנאשמים להאשמה, אין אפשרות להרשיעם.

התביעה טענה, כי רחמים ז'אן (36) ממושב נוה ימין, עמרם כהן (24) מקרית גת, ואליהו לביא (28) מחולון רכשו מעד המדינה, מנשה נקר ומשותפו כק"ג הרואין מתוך כ־3.5 ק"ג שיובאו ארצה על־ידי השניים באפריל אשתקד, והוסתרו בדלתותיה ואחוריות של מכונית אופל־קדט.

פרקליטם של כהן ולביא, עו"ד ציון אמיר, טען כי לא ניתן לקבוע על סמך הראיות שנשמעו במהלך המשפט כי הנאשמים קשרו קשר פלילי, ואין לראות בשיחות הטלפוניות בין עד המדינה לשותפו ראיית סיוע.

השופט אריה אבן ארי קיבל את טענותיו, וציין כי למרות שעדותו של מנשה נקר, עד המדינה, אמינה הוא דובר אמת למרות שבכך הוא מסכן את עורו, לא ניתן להרשיע את הנאשמים ללא ראיית סיוע.

השופט הביע את צערו בשולי הכרעת הדין, על שהתיק הגיע לסיומו כ־13 חודשים ממועד הגשת כתב האישום, ולכן, הנאשם עמרם כהן שנעצר עד לתום ההליכים ריצה כ־13 חודשי מאסר לפני שזוכה.

בקשה להסגרת ישראלי שגייס משקיעים לעיתון לא־קיים

עתיים

שגרירות ארה"ב הגישה למשטרת ישראל בקשה להסגיר את זאב לביא (58) מתל־אביב החשוד בהוצאה במרמה של 200,000 דולארים מקבוצת משקיעים אמריקנים. אתמול, בבית משפט השלום בתל־אביב, הוארך מעצרו ב־48 שעות.

בא כוח המשטרה טען, כי התלונה הגיעה מהשגרירות האמריקנית ולפיה, בין השנים 83־80, שכנע החשוד משקיעים בארה"ב להשקיע כספים בעיתון פיננסי, והוציא מהם 200,000 דולארים במרמה. החשוד שלשל את הכסף לכיסו וטען בפני המשקיעים, כי העיתון מפסיד.

המשקיעים דיווחו לשלטונות המס בארה"ב על ההפסדים שנגרמו להם, אבל כאשר נתגלתה התרמית, נקבסו. החוקר טען, כי החשוד יליד ארה"ב נמלט משם לישראל.